

Inyila Isa

Annabi Luki naxan sebexi

Masenyi nde yi Kitaabui xa

fe ra

Kitaabui naxan xili «Inyila Isa,» a dɔxɔ naani na a ra. Namijɔnme naani nan Isa xa taruxui sebɛ Ala Xaxili Seniyenxi saabui ra. E xili Matiyu, Maraki, Luki, nun Yaya.

Luki naxa yi Kitaabui sebɛ jɛ tongo saxan jɔndɔn Isa xa faxɛ xanbi. A naxa Isa xa fe birin mato alako a xa dentɛgɛ kamalixi ya xaran dunja bɛ. A naxa a sebɛ Gireki xui ra. Muxu bara a madangi Soso xui ra alako Sosoe nɔma a kolonde a fanyi ra.

Yi Kitaabui xa masenyi singe findi Isa bari ki nan na. Ala bara Isa xɛɛ dunja ginɛdimɛdi Mariyama saabui ra. Isa xa dunjɛigiri kui, a naxa xaranyi gbegbe ti mixi bɛ. A man naxa kaabanakoe gbegbe raba. Luki na birin masenxi nɛ a xa Kitaabui kui. A dɔnxɔɛ ra, a dentɛgɛ sama nɛ Isa xa faxɛ, nun a xa marakeli xa fe ra.

Na birin nɔma won nakolonde nde na Isa ra. A lonni naxan fixi won ma yi Kitaabui kui, a nɔma won malide dunjɛigiri kui. Ala xa na raso won xaxili ma. Amina.

Inyila Isa

Annabi Luki naxan sebexi

Annabi Luki xa masenyi fɔlɛ

¹ Mixi wuyaxi bara kata e xa dentege sa fee ma naxee dangixi muxu tagi. ² E a sebexi ne alo muxu fan a mexi mixie ra ki naxe, naxee a birin to kabi a fole, e man fa findi xibaaru fanyi xa masenyi kawandilae ra. ³ Na kui, n fan to bara na fe birin mato ki fanyi naxee rabaxi kabi a fole, n bara a mapoxun fe fanyi ra, n xa a birin sebe i be, n ba Teyofilo. ⁴ N yi rabaxi ne, alako i xa a kolon, a i xaranxi naxan na, a findixi nondi nan yati ra.

Maleke xa masenyi Annabi Yaya xa fe ra

⁵ Yudaya mange Herode xa waxati, serexedube nde nu na naxan xili Sakari. A nu na Abiya xa serexedube lanxunde nan kui. A xa gine Elisabeti fan kelixi Haruna bonsoe ne. ⁶ E firin birin nu tinxin Ala ya i. E nu jere ma Ala xa seriye nun yaamari birin ma seniyenyi kui. ⁷ Di yo mu nu na e yi ra barima Elisabeti mu nu noma di baride, e firin birin man nu bara fori.

⁸ Sakari xa lanxunde wali temui to a li, a naxa serexedube walie suxu Ala ya i. ⁹ Alo serexedube nu darixi a ra ki naxe, Sakari booree nu bara a sugandi Ala xa mali ra, a tan nan xa so hromobanxi kui surayi gande Ala ya i. ¹⁰ Surayi gan temui, jama birin nu na salife tande.

¹¹ Na temui, Marigi xa maleke nde naxa mini Sakari ma surayi serexebade yirefanyi ma. ¹² Na naxa Sakari terenna, a naxa a gaaxu ki fanyi. ¹³ Konon maleke naxa a masen a be, «Sakari, i naxa gaaxu, barima Ala bara i xa duba suxu. I xa gine Elisabeti fama di xeme sotode i be. I xa a xili sa Yaya. ¹⁴ Na findima seewe nun jalexinyi nan na i be, mixi gbegbe fan jalexinma ne a barife

ra, ¹⁵ barima a binye sotoma ne Ala ya i. A mu weni nun sese gbete minma naxan mixi siisima. Ala Xaxili Seniyenxi luma ne a ma kabi a na a nga tɛɛgɛ temui naxe. ¹⁶ A Isirayila di gbegbe ragbilenma ne e Marigi Ala ma. ¹⁷ Senbe nun Ala Xaxili Seniyenxi fima ne a ma alo a fi Annabi Eliya ma ki naxe. Marigi a xɛɛma ne a ya ra, a xa babae boɲe rafindi e xa die ma, a yunubitɔɛe ya rafindi tinxintɔɛe xa fahaamui ma. A sigama ne ɲama xɔn ma Marigi ya ra alako a xa e ya rafindi a ma.»

¹⁸ Na kui, Sakari naxa maleke maxɔrin, «N yi fe kolonma di? N tan bara fori a nun n ma ginɛ.»

¹⁹ Maleke naxa a yaabi, «Yibirila nan n tan na, naxan tima Ala ya i a xa yaamari rabafe ra. A n xɛɛxi ne yi xibaaru fanyi masende i be. ²⁰ Na kui, a mato, i boboma ne, i mu no wɔyende han yi fee sa rabama loxo naxan ma, barima i mu laxi n ma masenyi ra, naxan sa kamalima a waxati.»

²¹ Nama to nu na Sakari mamefe tande, e naxa kontɔfli Sakari bufe ma hɔrɔmɔbanxi kui. ²² A to mini a mu no wɔyende e be, e naxa a kolon a a laamatunyi nan toxi hɔrɔmɔbanxi kui. A boboxi ra a nu katafe a xa masenyi ti e be a belexɛe ra.

²³ Sakari to ge a xa serɛɛdube wali ra, a naxa siga a xɔnyi.

²⁴ Na waxati dangi xanbi, Sakari xa ginɛ Elisabeti naxa tɛɛgɛ. A naxa a ya manɔxun mixie ma kike suuli. A naxa a fala, ²⁵ «Marigi yi nan nabaxi n be, a to a ya ragoroxi n ma a xa fonisireya kui! A bara yaagi ba n ma, mixie tagi.»

*Maleke xa masenyi Isa xa fe ra
(Matiyu 1:18-25)*

²⁶ Elisabeti xa teege to kike senni li, Ala naxa maleke Yibirila xee Galile boxi taa nde ma, naxan xili «Nasarēti». ²⁷ A a xee ginedimedi nde nan xon ma, xeme nu bara naxan xa kote doxo. Na xeme nu fatanxi Dawuda bonsoe ne, a nu xili Yusufu. Ginedimedi fan nu xili Mariyama. ²⁸ Maleke to siga a xon, a naxa a masen a be, «I kena, i tan Marigi hinnexi naxan na. Marigi na i fe ma!»

²⁹ Mariyama naxa ifu na woyenyi ma. A mu nu a kolon yi findixi xeebui mooli yo ra. ³⁰ Maleke naxa a masen a be, «Mariyama, i naxa gaaxu, barima Ala bara hinne i ra. ³¹ A mato, i fama teege di xeme ma. I na a bari, i xa a xili sa Isa. ³² A binye sotoma, a xili fala Ala Xili Xungbe Kanyi xa Di. Marigi Ala fama ne a benba Dawuda xa mangeya fide a ma. ³³ A findima ne Yaxuba bonsoe xa mange ra abadan, danyi yo mu luma a xa mangeya ma.» ³⁴ Mariyama naxa maleke maxorin, «Yi fe noma rabade di, n to fa findixi ginedimedi nan na?»

³⁵ Maleke naxa a yaabi, «Ala Xaxili Seniyenxi nan fama i ma, Ala Xili Xungbe Kanyi senbe fa i xun ma. Na nan a toxi, i fama yi di naxan baride, a findima seniyentoe ra, a xili fala Ala xa Di. ³⁶ A mato, i barenyi Elisabeti fan bara teege di xeme ma a xa forija kui. E nu a xili falama dibaritare, kono a furi kike senni nan a ra yi ki. ³⁷ Sese mu na Ala mu noma naxan nabade.»

³⁸ Mariyama naxa a yaabi, «Marigi xa konyi nan n na. A xa raba n be alo i a falaxi ki naxe.»

Na xanbi, maleke naxa keli a xun ma.

Mariyama sigafe Elisabeti xonyi,

nun Mariyama xa masenyi

³⁹ Na temui Mariyama naxa siga mafuren taa nde Yudaya geya yire. ⁴⁰ A to so Sakari xonyi, a naxa Elisabeti xeebu. ⁴¹ Elisabeti to Mariyama xa xeebui me, diyore naxa a ramaxa a teege, Ala Xaxili Seniyenxi fa goro Elisabeti ma. ⁴² A naxa a fala a xui itexi ra, «Ala bara baraka sa i ma dangi gine birin na, a bara baraka sa i xa di ma naxan na i teege. ⁴³ N tan yi heeri sotoxi di, n Marigi nga xa fa n xonyi? ⁴⁴ A mato, n to i xa xeebui me, n ma diyore bara a ramaxa n teege seewe ra. ⁴⁵ Seewe na i be, i tan naxan laxi a ra a Marigi xa masenyi kamalima ne, a naxan masen i be.»

⁴⁶ Mariyama naxa fa a masen,
«N nii birin Marigi matoxoma!
⁴⁷ N xaxili bara seewa Ala n Nakisima ra,
⁴⁸ a to a ya ragoroxi a xa konyi magoroxi ma.
Keli yi waxati ma han waxati naxan birin sa
fama,
mixie n xili falama ne <seewatoe>,
⁴⁹ barima Senbe Kanyi bara fe xungbee raba n
be.

A xili seniyen.

⁵⁰ A kinikinima waxati birin mixie ma,
naxee gaaxuma a ya ra.

⁵¹ A xa walie bara a senbe masen.
A bara yete igboe rayensen.

⁵² A bara mangee ba e xa kibanyie kui,
a mixi magoroxie xa fe ite.

⁵³ A bara kaametoe rawasa se fanyi ra,

a bannamixie rasiga e yi igeli ra.

⁵⁴ A bara a xa konyi Isirayila mali,
a mu neemuxi kinikinide a ma.

⁵⁵ A kinikinima ne Iburahima nun a xa die ma
abandan,

alo a a fala won benbae be ki naxe.»

⁵⁶ Mariyama naxa lu Elisabeti yire kike saxan
jondon, a fa gbilen a xonyi.

Yaya bari ki

⁵⁷ Elisabeti xa di bari temui to a li, a naxa di
xeme soto. ⁵⁸ A doxooree nun a barenvie to a
me a Marigi bara kinikini a ma ki fanyi, e nun
Elisabeti naxa seewa.

⁵⁹ A xi solomasaxan loxo, mixie naxa fa diyore
sunnade. E nu waxi di xili safe a baba Sakari xun
ma, ⁶⁰ kon a nga naxa a fala, «Ade, a xili sama
ne Yaya.» ⁶¹ E naxa woyen a be, «Mixi yo mu
na i xa mixie ya ma yi xili na naxan xun ma.»

⁶² E naxa tonxuma raba di baba be e xa a kolon
a wama a xili xa sa ki naxe. ⁶³ Sakari to walaxe
maxorin, a naxa a sebe, «A xili Yaya.» E birin
naxa kaaba. ⁶⁴ Keren na, Sakari nenyi naxa keli,
a woyen, a so Ala tantufe. ⁶⁵ E doxoore birin
naxa gaaxu na fe ma. Yudaya geya boxi birin
ma, mixie nu na fee nan ifalama. ⁶⁶ E to a me,
birin nu e joxo saxi yi fee xon ma, e nu a fala,
«Yi di findima nde ra?» E a kolon Marigi belexe
nu na a xun ma.

Sakari xa masenyi

⁶⁷ Ala Xaxili Seniyenxi naxa goro a baba Sakari
ma, a naxa yi masenyi ti Ala xili ra,

⁶⁸ «Tantui na Ala be, Isirayila Marigi Ala!

A bara fa a xa mixie xunmatode, a e xunsara.

69 A bara Marakisima Senbema rakeli
a xa konyi Dawuda bɔnsɔɛ ya ma,

70 alo a nu a masenxi ki naxɛ tɛmui dangixi,
a xa namijɔnmɛ seniyɛntɔɛɛ saabui ra.

71 A a masen nɛ, a a won nakisima won yaxuie
yi ra,

a won ba won xɔnmae birin bɛlɛxɛ.

72 A bara kinikini won benbae ma,
a bara ratu a xa saate seniyɛnxi ma.

73 A laayidi nan tongo won benba Iburahima bɛ,

74 a a won bama won yaxuie bɛlɛxɛ,

alako won xa nɔ a batude bɔɲɛsa kui,

75 won xa nɔ ɲɛɛɛde seniyɛnyi nun tinxinyi kui,
won ɲɛɛ a ya i won ma simaya lɔxɔɛ birin.

76 I tan, n ma di,

i xili falama nɛ Ala Xili Xungbe Kanyi xa
Namijɔnmɛ,

barima i sigama nɛ Marigi ya ra kirae yailande
a bɛ,

77 alako Marigi xa mixie xa kisi kolon,

e naxan sɔtɔma e xa yunubie na xafari.

78 Na kisi kelima won Marigi Ala xa kinikini
xungbe nan ma.

A naiyalanyi xɛɛma won ma keli ariyanna,

79 alako a xa yanba mixie bɛ naxee na dimi kui,
naxee dɔxɔxi faxɛ xa dimi kui,

alako a xa won naɲɛɛ bɔɲɛsa kira xɔn.»

80 Na kui, di naxa mɔ, a nu senbɛ nun xaxili
sɔtɔ. A naxa sabati wula i han a a yetɛ masen
Isirayila bɛ lɔxɔ naxɛ.

2

Isa bari ki naxe (Matiyu 1:18-25)

¹ Na temui, Rōma mangε xungbe Oqusutu naxa yaamari fi dunija birin xa xili seβε raba. ² Yi xili seβε singe raba temui naxe, Kirinyusi nan nu findixi Siriya gomina ra. ³ Birin naxa siga a bari taa a xili seβεde.

⁴ Yusufu fan naxa keli Nasareti, taa naxan na Galile boxi ma, sigafe ra Betελεemu, mangε Dawuda baride naxan na Yudaya boxi ma. Yusufu siga naa ne, barima a nu kelixi Dawuda bonsoε nun a xabile nan kui, ⁵ a siga a xa sa a xili seβε, e nun Mariyama, a nu bara naxan xa kote dɔxɔ. Mariyama tεεgexi nan nu a ra. ⁶ E nu na menni temui naxe, Mariyama di soto temui naxa a li, ⁷ a fa a xa di singe bari, di xeme. A naxa a mafilin dugi kui, a a sa xuruse degede kui, barima yigiya fanyi mu nu na e be.

Maleke xa masenyi xuruse demadonyie be

⁸ Menni xuruse demadonyi ndee nu na wula i, xurusee kantade kɔε ra. ⁹ Marigi xa maleke nde naxa mini e ma, e naxa Marigi xa nɔre to yanba ra e rabilinyi. E naxa gaaxu ki fanyi ra. ¹⁰ Maleke naxa a masen e be, «Wo naxa gaaxu barima n faxi xibaaru fanyi nan masende wo be, naxan findima seewe xungbe ra pama birin be. ¹¹ To, wo Rakisima, Ala xa Mixi Sugandixi, a bara bari Dawuda xa taa kui. Wo Marigi nan a ra. ¹² Wo a kolonma yi tɔnxuma nan na, wo diyɔre lima a mafilinxi dugi kui, a man saxi xuruse degede kui.»

¹³ Maleke ge woyende tan mu a ra, maleke gali naxa fa boore fe ma. E nu Ala matoxofe, e nu a fala, ¹⁴ «Matoxoe na Ala be han koore ma! Bopesa na adamadie be dunija ma, a hinnexi naxee ra!»

¹⁵ Malekee to keli e xun ma tefe ra koore ma, xuruse demadonyie naxa a fala e bore be, «Won xee Beteeemu, won xa sa yi fe mato naxan nabaxi naa, Marigi bara naxan masen won be.»

¹⁶ E naxa siga e xulun na, e Mariyama nun Yusufu li, e nun diyore, a saxi xuruse degede kui.

¹⁷ E to na to, e naxa fe birin tagi raba, maleke naxan masen e be na di xa fe ra. ¹⁸ Mixi naxee xuruse demadonyie xui me, e birin naxa kaaba e xa woyenyi ma. ¹⁹ Mariyama fan naxa yi fe birin nagata a bopema, a nu a joxo sa a xon. ²⁰ Xuruse demadonyie naxa gbilen Ala matoxo ra, e nu a tantu fe birin ma e bara naxee me, e man bara naxee to. E a birin lixi ne alo a masen e be ki naxe.

²¹ Xi solomasaxan to kamali, diyore naxa sunna. A xili naxa sa Isa, maleke nu bara xili naxan masen a nga be beenun a xa teege a ma.

Isa sigafe Darisalamu a yore ra

²² Maraseniyenyi waxati to kamali Annabi Munsa xa seriye ki ma, Yusufu nun Mariyama naxa Isa xanin Darisalamu, a xa masen Marigi be, ²³ alo a sebexi ki naxe Marigi xa seriye kui, «Wo di xeme singe birin fima n tan nan ma.» ²⁴ E man siga ne e xa sa serexe ba alo a sebexi Marigi xa seriye kui ki naxe, «ganbe firin, xa na mu a ra kolokonde lanma firin.»

²⁵ Xeme nde nu na Darisalamu, naxan xili Simeyon. Diinela tinxinxi nan nu a ra, naxan nu Isirayila Rakisima mamefe. Ala Xaxili Seniyenxi nu na a xun ma. ²⁶ Ala Xaxili Seniyenxi nu bara a masen a be, a a mu faxama fo a Marigi xa Mixi Sugandixi to. ²⁷ Ala Xaxili Seniyenxi naxa a niya a xa siga horomobanxi kui. Isa barimae fan to so naa e xa di ra, alako e xa Ala xa seriyε rabatu a xa fe ra, ²⁸ Simeyon naxa Isa rasuxu, a a sa a kanke ma. A naxa Ala matoxo, a a masen, ²⁹ «Marigi, i bara fa i xa laayidi rakamali n be to, i xa konyi xa taa masara bɔɔesa kui, ³⁰ barima n ya bara i xa kisi to, ³¹ i naxan xεxi adamadie birin ya xori. ³² Naiyalanyi nan a ra naxan Ala makenenma si gbeteε be, a findi nɔre ra i xa Isirayila pama be.»

³³ Isa baba nun a nga to a me naxan masenxi a xa fe ra, e naxa kaaba. ³⁴ Simeyon to duba e be, a naxa a fala Isa nga Mariyama be, «Ala bara janige tongo yi di xa fe ra. Isirayilakae xa fe gbegbe magoroma ne a saabui ra, ndee fan xa fe itema ne. A findima tonxuma nan na, konɔ mixi wuyaxi fama ne a matandide. ³⁵ Na kui, mixi gbegbe bɔɔe ma fee fama makenende. I tan fan, sunnunyi fama i bɔɔe tunbade alo santidegema.»

³⁶ Namiponme gine fori fan nu na, naxan xili Anna. A xa simaya nu bara masiga ki fanyi. Fanuweli xa di nan nu a ra kelife Aseri bonsoe. A nu bara doxo xeme taa a ginedimedi ra, konɔ ne solofere dangi xanbi, a xa mɔri naxa laaxira. ³⁷ Kabi na temui, a nu bara lu kaape kui han a xa simaya nu bara ne tongo solomasaxan nun

naani li. A mu nu kelima hōromōbanxi kui, a nu Ala batu naa, kōe nun yanyi, sunyi nun sali ra. ³⁸ Na waxati kerenyi, Anna naxa fa naralan Isa nun a xa mixie ra. A naxa so Ala matōxōfe, a nu fa yi di xa fe fala birin bē, naxee nu e ya tixi Ala ra Darisalamu xunsarafe ra.

³⁹ Yusufu nun Mariyama to gē fe birin nakamalide alō Marigi xa sēriye a masenxi ki naxē, e naxa gbilen Nasareti, e xōnyi Galile bōxi ma. ⁴⁰ Di naxa mō, a nu sēnbē sōtō, a xa lōnni xun nu siga masa ra ki fanyi. Ala xa hinne nu na a xun ma.

Isa sigafe Darisalamu a dimēdi tēmui

⁴¹ Nē yo jē, Isa barimae nu sigama Sayamalekē Dangi Sali rabade Darisalamu. ⁴² Isa jē fu nun firin sōtō jē naxan na, e birin naxa te sali rabade Darisalamu alō e darixi a ra ki naxē. ⁴³ Sali lōxōē birin to dangi, Isa barimae naxa biyaasi fōlō gbilenfe e xōnyi, kōnō e xa di Isa naxa lu Darisalamu, e tan mu a kolon. ⁴⁴ E nu bara a maᵑxun a a na e biyaasibooree ya ma. E to gē fējēn keren jēre rabade, e nu a fenfe e barenyie nun e booree ya ma. ⁴⁵ Kōnō e to mu a to, e naxa gbilen Darisalamu a fende. ⁴⁶ Xi saxan dangi xanbi, e naxa fa a to hōromōbanxi kui karamōxōe ya ma, a a tuli matife e ra, a nu maxōrinyi tife e ma. ⁴⁷ Naxan birin nu na Isa xui mēfe, e nu kaabama a xa xaxili fanyi nun a xa yaabie ma.

⁴⁸ A barimae to a to, e fan naxa kaaba. A nga naxa a fala a bē, «N ma di, i yi fe mōoli rabaxi muxu ra munfe ra? N tan nun i baba kontōfilixi nan i fenxi yi ki.» ⁴⁹ A naxa a fala e bē, «Wo n

fenma munfe ra? Wo mu a kolon fo n xa n Baba xa wali raba?»⁵⁰ Kɔnɔ e mu fahaamui soto a xa woyenyi ma.⁵¹ Na temui, Isa naxa bira e fɔxɔ ra gorofe ra Nasareti, a nu e sago raba. A nga naxa yi fe birin nagata a boɲe ma.⁵² Isa naxa mo lonni nun hinne ra. A naxa rafan Ala nun mixie ma.

3

Annabi Yaya kawandi tife (Matiyu 3:1-12, Maraki 1:2-11)

¹ Rɔma mange xungbe Tiberiyo nu na a xa mangeya ɲe fu nun suuli nde kui. Ponsi Pilati nan nu findixi Yudaya gomina ra. Herode nan nu findixi Galile mange ra, a taara Filipu fan nu findixi Itureya nun Tirakoniti boɲie mange ra. Lisaniya nan nu findixi Abilen mange ra.² Anani nun Kayafa nan nu findixi serexedube kuntigie ra. Na waxati, Ala xa masenyi naxa fa Sakari xa di Yaya ma, a to nu na wula i.³ Na kui, a naxa siga kawandi rabade Yuruden xure longori birin. A nu kawandi tima mixie be, e xa e xunxa ye xɔɔra tuubi ra, alako Ala xa e xa yunubie xafari.

⁴ A seɓexi Annabi Esayi xa Kitaabui kui,
«Mixi nde a xui itema gbengberenyi ma,
<Wo kira yailan Marigi be,
wo sankirae matinxin a ya ra.

⁵ Fole birin nafema ne.
Geya xungbe nun a lanma,
a birin igoroma ne.
Kira madalinxi tinxinma ne,
kira ɲaaxi yailanma ne.

⁶ Adamadi birin fama ne Ala xa kisi tode.»

⁷ Na kui, jama to nu sigama Yaya xon ma a xa e xunxa ye xora, a naxa a fala e be, «Wo tan boximase bonsae! Nde wo rakolonxi wo xa wo gi Ala xa xone ma naxan na fafe?» ⁸ Wo kepa xa wali fanyi ramini alo wuri bili fanyi bogi fanyi raminima ki naxe, bogi naxan a masenma a wo bara tuubi. Wo naxa a fala wo yete ma, «Ibrahim nan na muxu benba ra,» barima fere na Ala yi a xa yi gemee mafindi Ibrahim xa die ra. ⁹ Beera jan na wurie sankee ra a xa e bilie sege. Wuri naxan yo mu bogi fanyi raminima, a fonma ne, a woli te i.»

¹⁰ Nama naxa a maxarin, «Muxu xa munse raba fa?» ¹¹ A naxa e yaabi, «Donma firin na naxan yi ra, a kanyi xa keren fi boore ma, se mu na naxan yi. Donse na naxan yi ra, a kanyi fan xa a raba na ki.» ¹² Duuti maxilie fan naxa fa e xunxade ye xora, e a maxarin, «Karamo, a lanma muxu xa munse raba?» ¹³ A naxa e yaabi, «Wo naxa duuti xun masa dangi yaamari ra.» ¹⁴ Sori ndee fan naxa a maxarin, «Muxu tan go? A lanma muxu fan xa munse raba?» A naxa e yaabi, «Wo naxa mixi yo muja, wo naxa mixi yo tojege. Wo xa wo wasa so wo wali sare nan na.»

¹⁵ Mixie naxa e xaxili ti Yaya ra, e nu e mapoxun, a temunde Ala xa Mixi Sugandixi na a ra. ¹⁶ Yaya naxa a fala e birin be, «N tan wo xunxama ye nan xora, konon naxan fama n xanbi ra, na senbe gbo n tan be. Na binye mu na n tan yi ra, n jan xa a xa sankiri luuti yati fulun. A tan nan Ala Xaxili Seniyenxi ragoroma wo ma, a tan nan wo xunxama te ra. ¹⁷ A xa segere suxuxi a yi ra, a maale nun a lagi yegetima

naxan na lɔnyi ma. A maale rasoma a xa bili kui, kɔnɔ a lagi tan ganma tɛ ra naxan mu xubenma.»

¹⁸ Yaya man nu mixie rasima a mɔoli wuyaxi ra, a nu e kawandi xibaaru fanyi ra.

¹⁹ Kɔnɔ Yaya to wɔyɛn mangɛ Herode ma, a taara xa ginɛ Herodiyasi xa fe ra, a nun a nu bara fe naaxi naxan birin naba, ²⁰ Herode man naxa yi fe kobi keren sa na birin xun: A naxa Yaya sa geeli.

Isa xunxafe ye xɔɔra

(Matiyu 3:13-17, Maraki 1:9-11, Yaya 1:32-34)

²¹ Nama birin to nu bara e xunxa ye xɔɔra, Isa fan naxa a xunxa ye xɔɔra. A to nu Ala maxandife, koore naxa rabi, ²² Ala Xaxili Seniyeŋxi naxa goro a ma alɔ ganbɛ. Xui nde naxa keli koore ma, a a masen, «N ma Di maxanuxi nan na i ra. I n kenɛŋxi ki fanyi ra.»

Isa benbae

(Matiyu 1:1-17)

²³ Isa to jɛ tongo saxan jɔndɔn sɔtɔ, a naxa a xa wali fɔlɔ. Mixie nu laxi a ra Yusufu xa di nan a ra.

Yusufu findixi Heli xa di nan na,

²⁴ Heli findixi Matahati xa di nan na,

Matahati findixi Lewi xa di nan na,

Lewi findixi Meliki xa di nan na,

Meliki findixi Yannayi xa di nan na,

Yannayi findixi Yusufu xa di nan na,

²⁵ Yusufu findixi Matahisa xa di nan na,

Matahisa findixi Amosi xa di nan na,

Amosi findixi Naxumu xa di nan na,

Naxumu findixi Esili xa di nan na,

Esili findixi Nagayi xa di nan na,
26 Nagayi findixi Maati xa di nan na,
Maati findixi Matahisa xa di nan na,
Matahisa findixi Semeyin xa di nan na,
Semeyin findixi Yoseke xa di nan na,
Yoseke findixi Yoda xa di nan na,
27 Yoda findixi Yohana xa di nan na,
Yohana findixi Resa xa di nan na,
Resa findixi Sorobabeli xa di nan na,
Sorobabeli findixi Salatiyeli xa di nan na,
Salatiyeli findixi Neri xa di nan na,
28 Neri findixi Meliki xa di nan na,
Meliki findixi Adi xa di nan na,
Adi findixi Kosan xa di nan na,
Kosan findixi Elemadan xa di nan na,
Elemadan findixi Eru xa di nan na,
29 Eru findixi Yosuwe xa di nan na,
Yosuwe findixi Eliyeseri xa di nan na,
Eliyeseri findixi Yorimi xa di nan na,
Yorimi findixi Matahati xa di nan na,
Matahati findixi Lewi xa di nan na,
30 Lewi findixi Simeyɔn xa di nan na,
Simeyɔn findixi Yuda xa di nan na,
Yuda findixi Yusufu xa di nan na,
Yusufu findixi Yonan xa di nan na,
Yonan findixi Eliyakin xa di nan na,
31 Eliyakin findixi Meleya xa di nan na,
Meleya findixi Mena xa di nan na,
Mena findixi Matata xa di nan na,
Matata findixi Natan xa di nan na,
Natan findixi Dawuda xa di nan na,
32 Dawuda findixi Yisayi xa di nan na,
Yisayi findixi Obedo xa di nan na,
Obedo findixi Boosu xa di nan na,

Boosu findixi Salimon xa di nan na,
Salimon findixi Naxason xa di nan na,
³³ Naxason findixi Aminadabo xa di nan na,
Aminadabo findixi Adimin xa di nan na,
Adimin findixi Arini xa di nan na,
Arini findixi Xesiron xa di nan na,
Xesiron findixi Peresi xa di nan na,
Peresi findixi Yuda xa di nan na,
³⁴ Yuda findixi Yaxuba xa di nan na,
Yaxuba findixi Isiyaga xa di nan na,
Isiyaga findixi Iburahima xa di nan na,
Iburahima findixi Tera xa di nan na,
Tera findixi Naxori xa di nan na,
³⁵ Naxori findixi Serugu xa di nan na,
Serugu findixi Rewu xa di nan na,
Rewu findixi Pelegi xa di nan na,
Pelegi findixi Eberi xa di nan na,
Eberi findixi Selaha xa di nan na,
³⁶ Selaha findixi Kayinan xa di nan na,
Kayinan findixi Arafaxadi xa di nan na,
Arafaxadi findixi Semi xa di nan na,
Semi findixi Nuha xa di nan na,
Nuha findixi Lemeki xa di nan na,
³⁷ Lemeki findixi Metusela xa di nan na,
Metusela findixi Enoki xa di nan na,
Enoki findixi Yeredi xa di nan na,
Yeredi findixi Mahalaleli xa di nan na,
Mahalaleli findixi Kenan xa di nan na,
³⁸ Kenan findixi Enosi xa di nan na,
Enosi findixi Seti xa di nan na,
Seti findixi Adama xa di nan na,
Adama findixi Ala xa di nan na.

4

*Sentane katafe a xa Isa ratantan
(Matiyu 4:1-11, Maraki 1:12-13)*

¹ Isa to keli Yuruden, Ala Xaxili Seniyenxi nu goroxi a ma, a Isa xun ti gbengberenyi ra. ² Xi tongo naani bun ma, a nu na naa, Ibulisa nu katafe a ratantande. Isa mu sese don na waxati birin bun. Na xi konti to kamali, kaame nu na a ma. ³ Ibulisa naxa a fala a be, «Xa Ala xa Di nan i ra, yaamari fi yi geme xa findi taami ra.» ⁴ Isa naxa a yaabi, «A sebexi Kitaabui kui, «Mixi mu baloma taami gbansan xa ra.»»

⁵ Ibulisa naxa fa a xanin geya fari, a dunija mangeya birin masen a be kerenyi ra. ⁶ A naxa a fala a be, «N yi mangeya birin fima ne i ma a nun a dariye, barima a soxi n tan nan yi. N fan noma a fide, n na wa a fife naxan yo ma. ⁷ Na kui, xa i i felen n be, i n batu, n a birin findima ne i gbe ra.» ⁸ Isa naxa a yaabi, «A sebexi Kitaabui kui, «I xa i Marigi Ala gbansan nan batu, i xa suyidi a keren nan be.»»

⁹ Ibulisa man naxa a xanin Darisalamu, a a ti Ala xa hromobanxi fari, yire itexi. A naxa a fala a be, «Xa Ala xa Di nan lanxi i ma, tungan be ra, ¹⁰ barima a sebexi, «Ala yaamari fima ne a xa malekee ma i xa fe ra, e xa i kanta.» ¹¹ A man sebexi, «E e belexee rasoma ne i bun ma, e i rate alako i sanyi naxa din geme ra.»» ¹² Isa naxa a yaabi, «Kitaabui man a masenxi, «I naxa i Marigi Ala mato.»»

¹³ Ibulisa to ge kate birin nabade a xa Isa ratantan, a naxa keli a xun ma, han beenun a xa waxati gbete xa a li.

*Isa a xa wali fɔlɔfe Galile bɔxi ma
(Matiyu 4:12-25, Maraki 1:14-20)*

¹⁴ Isa naxa gbilen Galile bɔxi ma. Ala Xaxili Seniyenxi xa senbe nu na a ma. A xa fe xibaaru naxa siga rayensen na yire birin. ¹⁵ Isa nu mixie xaranma e xa salidee kui, birin nu a matɔxɔ.

*Nasarɛtikae tondife lade Isa ra
(Matiyu 13:53-58, Maraki 6:1-6)*

¹⁶ Isa naxa siga Nasarɛti, a xuruxi dennaxe. Malabu lɔxɔe ma, a naxa so salidee kui alo a nu darixi a ra ki naxe, a ti, a xa Kitaabui xaran mixie be. ¹⁷ E naxa Annabi Esayi xa Kitaabui so a yi. A to a itala, a naxa yire to a sebexi dennaxe,

¹⁸ «Marigi Xaxili na n xun ma, barima a bara n sugandi, a a ragoro n ma, n xa setaree kawandi xibaaru fanyi ra.

A n xɛɛxi ne
n xa xɛera iba mixi suxuxie be, e xɔreyama ne,
n xa xɛera iba donxuie be, e ya se toma ne,
n xa tɔɔromixie xɔreya naxee na nɔe bun ma,

¹⁹ n xa xɛera iba mixie be,
Ala xa hinne waxati bara a li.»

²⁰ A naxa fa Kitaabui makuntan, a a so taalibi yi, a dɔxɔ. Birin e ya banbanxi a ra salidee kui.

²¹ A naxa masenyi ti fɔlɔ e be, «To, yi sebeli naxan xaranxi wo be yi ki, a bara kamali.»

²² Birin nu a xa fe fanyi falama, e nu kaaba wɔyen fanyie ma naxee nu minima a kere i. E naxa so e bore maxɔrinfe, «Yusufu xa di xa mu yi ki?» ²³ Isa naxa a fala e be, «N na a kolon wo yi taali sama ne n be, <Seriba, i yete dandan.> Wo man a falama ne n be, <Muxu bara fe naxan birin me i naxan nabaxi Kapɛrenamu, i man xa a

mooli raba i xonyi be.> ²⁴ N xa nɔndi fala wo be, namijɔnmɛ yo mu binyama a xonyi tan. ²⁵ Wo man xa wo tuli ti nɔndi ra. Kaape gine wuyaxi nu na Isirayila bɔxi ma Annabi Eliya xa waxati, kaame to sin bɔxi ma, tune ye mu bira je saxan kike senni. ²⁶ Kɔnɔ Ala mu Annabi Eliya xee e tan Isirayilaka ginee sese ma, fo a to a xee kaape gine nde nan gbansan ma naxan nu na Sarepeta, Sidon bɔxi ma. ²⁷ Kune kanyi wuyaxi fan nu na Isirayila bɔxi ma Annabi Elise xa waxati, kɔnɔ a mu e tan sese rayalan, fo Naaman Siriyaka gbansan, a na nan nayalan.»

²⁸ E to yi fee me, mixi birin naxee nu na salide kui, e bope naxa te Isa xili ma. ²⁹ E naxa keli, e a ramini taa fari ma. E xa taa to nu tixi geya ra, e naxa a xanin yire nde e xa a radin ye gelenyi ra. ³⁰ Kɔnɔ Isa naxa mini e tagi, a a xa kira suxu.

*Isa mixi gbege rayalanfe
(Matiyu 8:14-17, Maraki 1:21-34)*

³¹ Isa naxa goro Kapere namu, Galile bɔxi taa nde. A to nu na mixie kawandife malabu loxoɛ, ³² e naxa kaaba a xa xaranyi ma, barima a nu woyenma mange senbe nan na. ³³ Na salide kui, xeme nde nu na pinne nu naxan foxo ra. A naxa sɔnxɔɛ rate folo, a gbelegbele, ³⁴ «Ee! Isa Nasaretika, i waxi munse xɔn ma muxu be? I faxi muxu sɔntɔde ne? N na a kolon mixi naxan lanxi i ma. Ala xa Seniyentɔɛ nan na i ra.» ³⁵ Isa naxa woyen a ma a xɔrɔxɔɛ ra, a a yamari, «I sabari. Gbilen yi xeme foxo ra.» Ninne naxa xeme rabira bɔxi nama tagi, a fa gbilen a foxo ra. Xeme mu maxɔnɔ hali keren. ³⁶ Birin de

naxa ixara, e nu fa e bore maxorin, «Masenyi mooli mundun yi ki? A jinnɛe yamarima nɔɛ nun sɛnbɛ ra, nee gbilen mixi fɔxɔ ra!» ³⁷ Na kui, Isa xa fe xibaaru naxa yensen yɛ na bɔxi rabilinyi yire birin.

³⁸ Isa to mini salide kui, a naxa siga Simɔn xɔnyi. Simɔn bitanyi mu nu yalanxi. A fate nu ganxi a ma. E naxa Isa maxandi a xa a mali. ³⁹ Isa to ti a xun ma, a naxa wɔyɛn na fure ma, fure naxa a bɛɓin. A naxa keli keren na, a kuri so e bɛ.

⁴⁰ Soge to dula, e naxa fa furema mooli birin na Isa xɔn ma. A naxa a bɛlɛxɛ sa e ma keren keren, a fa e rayalan. ⁴¹ A naxa jinnɛe fan kerɛ mixi wuyaxi fɔxɔ ra. Jinnɛe nu furemae bɛɓinma, e nu gbelegebele e nu a fala, «Ala xa Di nan na i ra!» Kɔnɔ Isa naxa e yamari, a e ratɔn wɔyɛnfe ra, barima e nu a kolon a Ala xa Mixi Sugandixi nan a ra.

⁴² Na kuye iba, a naxa mini, a siga yire madunduxi nde. Nama naxa a fen han e a to. E nu katafe nɛ e xa kankan a ma, a naxa fa keli e xun. ⁴³ Kɔnɔ a naxa a masen e bɛ, «Fo n xa taa gbɛtɛɛ fan kawandi Ala xa mangɛya niini xa xibaaru fanyi ra, barima n xɛɛxi na nan ma.» ⁴⁴ Na kui, a nu kawandi tima salidee kui Yudaya bɔxi ma.

5

Isa fɔxirabirɛ singee
(*Matiyu 4:18-22, Maraki 1:16-20*)

¹ Isa nu na Genesareti baa dɛ ra. Nama fan nu e bore xɛtenma alako e xa a xui mɛ Ala xa

masenyi kawandide. ² Isa naxa kunkui firin to baa de ra. Yexesuxuie nu bara goro e kui, e nu e xa yelee raxafe. ³ Isa naxa baki Simon xa kunkui kui, a a maxarin a xa kunkui ndedi mamini xare de ra. Na xanbi, Isa naxa doxo kunkui kui, a so jama kawandife.

⁴ Isa to ge masenyi tide, a naxa a fala Simon be, «Won xee dula ma. Wo yelee sa naa, wo xa sa yexe suxu.» ⁵ Simon naxa a yaabi, «Karamoxo, muxu koe birin nan nadangixi yakotomoe nan na, muxu mu sese suxu. Kono i tan nan to a falaxi, n man sa yelee sama.»

⁶ E to na raba, e naxa yexe gbegbe suxu yelee kui, yelee naxa boo folo. ⁷ E naxa e belexe magira booree be naxee nu na kunkui boore kui, e xa fa e mali. E to fa, e naxa na kunkui firinyie rafe yexe ra han e firin birin naxa wa dulafe.

⁸ Simon Piyeri to na fe to, a naxa bira Isa bun ma, a a fala, «Marigi, i xa i makuya n na, barima yunubitoe nan n na!» ⁹ A na fala ne barima a tan nun a boore birin nu bara ge kaabade na yexe suxufe ra, ¹⁰ Simon walibooree, Sebede xa di firinyie Yaki nun Yaya, e fan nu bara kaaba. Na kui, Isa naxa a fala Simon be, «I naxa gaaxu. I darixi yexe nan suxu ra, kono keli yi waxati ma, i fama mixie nan sotode n be.» ¹¹ E to kunkui rate xare ma, e naxa se birin lu naa, e bira Isa foxo ra.

*Kune kanyi rayalanfe
(Matiyu 8:1-4, Maraki 1:40-45)*

¹² Isa to nu na taa nde kui, a naxa xeme nde li naa, kune dinxi a fate birin na. A to Isa to, a naxa a yatagi rafelen boxi ma, a a mayandi, «N Marigi,

xa i tin, i noma n naseniyende.» ¹³ Isa naxa a belexe itala, a a sa kune kanyi ma, a a fala a be, «N tinxi. Findi mixi seniyenxi ra.» Kune fure naxa a bejin keren na. ¹⁴ Na xanbi, Isa naxa a yamari, «I naxa yi fe fala mixi yo be. Siga i sa i dentegge serexedube be, i serexe ba i xa seniyenxi xa fe ra, alo Annabi Munsa a yamarixi ki naxe. Na findima seederɔɔya nan na e be.» ¹⁵ Kono Isa xa fe xibaaru jan naxa yensen ye dangi a singe ra. Nama gbegbe nu e malanma e xa a xui rame, a man xa e rayalan e xa furee ma. ¹⁶ Kono Isa fan nu luma siga ra yire madunduxie, a sa Ala maxandi.

Isa Namate rayalanfe

(Matiyu 9:1-8, Maraki 2:1-12)

¹⁷ Loxo nde, Isa nu kawandi tife. Farisenie nun seriye karamoxoe nu bara fa doxo, naxee kelixi Darisalamu, a nun Galile nun Yudaya taa birin. Marigi xa senbe nu na Isa ma furemae rayalanfe ra. ¹⁸ Na temui, mixi ndee naxa fa namate nde ra, a saxi sade ma. E nu katafe ne e xa fa a sa Isa bun, ¹⁹ kono jama xa fe naxa a niya e mu no sode a ra. Na kui, e naxa te banxi fari, e a fari yire nde maba, e fa namate ragoro menni ra, a saxi a xa sade fari, a goro jama tagi Isa ya i. ²⁰ Isa to e xa danxaniya to, a naxa a fala namate be, «N boore, i xa yunubie bara xafari i be.» ²¹ Farisenie nun seriye karamoxoe naxa so e mapoxunfe, «Pe, nde yi ra, a to Ala rasotoma yi ki? Nde noma yunubie xafaride, bafe Ala keren na?»

²² Isa to e xa mapoxunyi kolon, a naxa e maxorin, «Munfe ra yi mapoxunyi mooli na wo

bɔɓɛ ma? ²³ Wɔyɛnyi mundun sɔɔɓɛya, a falafe <I xa yunubie bara xafari,> ka a falafe <Keli, i jɛɛɛ?> ²⁴ N xa a masen wo bɛ a Adama xa Di nɔma yunubi xafaride dunɔpa ma.» A naxa fa a fala namatɛ bɛ, «N naxɛ i bɛ, keli, i xa sade tongo, i xa siga i xɔnyi.»

²⁵ Namatɛ naxa keli mixie ya xɔri keren na. A naxa se tongo a nu saxi naxan ma, a fa siga a xɔnyi Ala matɔxɔ ra. ²⁶ Nama birin dɛ naxa ixara ki fanyi, e nu Ala matɔxɔ. Ala xa yaragaaxui fan naxa lu e bɔɓɛ ma, e a fala, «To, muxu bara kaabanako fee to.»

Lewi birafe Isa fɔxɔ ra
(*Matiyu 9:9-17, Maraki 2:13-22*)

²⁷ Na dangi xanbi, Isa naxa mini, a duuti maxili nde to naxan xili Lewi, a dɔxɔxi duuti maxilide. Isa naxa a fala a bɛ, «Bira n fɔxɔ ra.» ²⁸ Lewi naxa keli, a fe birin nablo, a bira a fɔxɔ ra.

²⁹ Na tɛmɛi, Lewi naxa xulunyi belebele ti a xɔnyi Isa bɛ. E birin nu na e dɛgefɛ yire keren, duuti maxili wuyaxi nun mixi gbɛtɛɛ fan nu na naa. ³⁰ Farisenie nun sɛriyɛ karamɔxɔɛ naxa Isa fɔxirabirɛɛ maxɔrin, «Munfe ra wo nun duuti maxilie nun yunubitɔɛ wo dɛgema yire keren?»

³¹ Isa naxa e yaabi, «Mixi yalanxi hayi mu na seriba ma. Furema nan hayi na a ma. ³² N mu faxi tinxintɔɛɛ xa xilide. N faxi yunubitɔɛɛ nan xilide, e xa tuubi.»

Isa maxɔrinfe sunyi ma
(*Matiyu 9:14-15, Maraki 2:18-20*)

³³ Mixi ndee naxa fa a fala Isa bɛ, «Annabi Yaya nun Farisenie fɔxirabirɛɛ sunyi nun salie

rabama han, kɔnɔ i gbee tan e dɛgema tun.»
³⁴ Isa naxa e yaabi, «Xa futixiri xulunyi a li, wo nɔma a falade ginɛfenyi booree bɛ e xa sunyi suxu a na e fɛ ma tɛmui naxɛ? ³⁵ Waxati fama, ginɛfenyi bama e yi ra tɛmui naxɛ. Na waxati tan, e sunyi suxuma nɛ.»

³⁶ Isa man naxa taali nde sa e bɛ, «Mixi yo mu dugi xuntunyi bama dugi nɛɛnɛ ra a xa dugi fori lonpo a ra. Xa na raba, dugi nɛɛnɛ kanama nɛ, na xuntunyi fan mu lanma dugi fori ma. ³⁷ Mixi yo man mu weni nɛɛnɛ sama lɛbɛ fori kui, xa na mu a ra weni nɛɛnɛ na funtu, na lɛbɛ fori bulama nɛ, weni fli, a sase fan kana. ³⁸ A lan nɛ weni nɛɛnɛ xa sa lɛbɛ nɛɛnɛ nan kui. ³⁹ Mixi yo man mu wama weni nɛɛnɛ xɔn xa a bara weni fori min, barima a a falama nɛ, <Weni fori nan fan.>»

6

Malabu lɔxɔɛ xa sɛriyɛ,

nun xɛmɛ nde bɛlɛxɛ rayalanfɛ

(Matiyu 12:1-14, Maraki 2:23-3:6)

¹ Malabu lɔxɔɛ nde, Isa nun a fɔxirabirɛɛ nu jɛrɛfɛ sankira ra xɛɛ tagi. Isa fɔxirabirɛɛ naxa mengi tɔnsɔɛ ndee ba, e e tuxutuxu e bɛlɛxɛ, e a xɔrie don. ² Fariseni ndee naxa wɔyɛn, «Munfe ra wo na malabu lɔxɔɛ sɛriyɛ matandife?» ³ Isa naxa e yaabi, «Wo mu nu a xaran Dawuda naxan naba kaamɛ to a suxu, a tan nun naxɛɛ nu na a fɔxɔ ra? ⁴ A so nɛ Ala xa banxi kui, a taami don naxan fixi Ala ma, a nde so a fɔxirabirɛɛ fan yi ra, hali a to mu nu daxa mixi yo xa na don, fo sɛrɛxɛdubɛɛ.» ⁵ Isa man naxa a fala e

βε, «Adama xa Di nan findixi marigi ra malabu lɔxɔe xun ma.»

⁶ Malabu lɔxɔe gbete ma, Isa man naxa so salide kui, a mixie kawandi. A naxa xeme nde li naa, naxan yire fan belexe tuuxi a ma. ⁷ Farisenie nun seriye karamɔxɔe nu e ya tixi Isa ra e xa a mato xa a mixi rayalanma malabu lɔxɔe ma, alako e xa nɔ a kalamude fe nde ma. ⁸ Kɔnɔ Isa to nu e xa marɔxunyi kolon, a naxa a fala xeme be naxan belexe tuuxi a ma, «Keli, i fa ti be jama tagi.» A naxa keli, a ti.

⁹ Isa naxa a masen e be, «N xa wo maxɔrin. A daxa fe fanyi nan xa raba malabu lɔxɔe ma, ka fe jaaxi? Nii rakisife nan daxa ka nii sɔntɔfe?» ¹⁰ A to ge a ya rapereɔe mixi birin kanke ma, a naxa a fala na xeme be, «I belexe itala.» A naxa a itala, a belexe naxa yalan. ¹¹ Kɔnɔ Farisenie tan naxa xɔnɔ ki fanyi. E naxa so wɔyenfe e bore be, e xa lan fe ma, e noma naxan niyade Isa ra.

*Isa a xa xera fu nun firinyi sugandife
(Matiyu 10:1-3, Maraki 3:13-19)*

¹² Na waxati ma, Isa naxa siga geya fari Ala maxandide, a kɔe birin nadangi a Ala maxandima. ¹³ Kuye to iba a naxa a fɔxirabiree xili. A naxa fu nun firin sugandi e ya ma, a e xili sa xerae. E tan nan ya: ¹⁴ Simɔn, Isa naxan xili sa Piyeri, Piyeri xunya Andire, Yaki, Yaya, Filipu, Barotolome, ¹⁵ Matiyu, Tomasi, Alifa xa di Yaki, Simɔn naxan xili nu falama Seloti, ¹⁶ Yaki xa di Yudasi, nun Yudasi Isikariyoti naxan findi yanfante ra, a Isa sa mixi kobie belexe.

*Isa nana kawandife
(Matiyu 5-7)*

¹⁷ Isa nun na mixi fu nun firinyie to goro, a naxa ti kene nde ma. A foxirabirɛɛ gali nu na naa, a nun nana gbege naxee nu kelixi Yudaya nun Darisalamu, a nun baa de ra, Tire nun Sidon nabilinyi. ¹⁸ E birin nu faxi Isa xui ramede, a man xa e rayalan e xa furee ma. Ninne nu naxee tɔɔroma, a nu e rayalanma. ¹⁹ Nana birin nu katafe e xa din a ra, barima senbe nu minife a i, a nu e birin nayalan.

*Sɛɛwe nun Gbaloe
(Matiyu 5:1-12)*

²⁰ Na temui Isa naxa a ya ti a foxirabirɛɛ ra, a a masen e be,

«Sɛɛwe na wo be, wo tan setaree,
barima wo nan na Ala xa mangeya niini bun ma.

²¹ Sɛɛwe na wo be, wo tan naxee kaamexi yakɔsi,
barima wo fama ne wasade.

Sɛɛwe na wo be, wo tan naxee wama yakɔsi,
barima wo fama ne yeledede.

²² Sɛɛwe na wo be, mixie na wo xon temui naxe,
e na wo keri, e na wo konbi, e na wo xili kana
Adama xa Di xa fe ra.

²³ Wo xa sɛɛwa na loxoɛ, wo tungan jɛlexinyi ra,
barima wo baraayi gboma ne ariyanna.
E benbae nu namipɔnmɛ fan tɔɔroma na ki ne.»

²⁴ «Kɔno gbaloe na wo be, wo tan bannaɛ,
barima wo nan bara wo xa fe fanyi soto.

²⁵ Gbaloe na wo be, wo tan naxee wasaxi yakɔsi,
barima kaame fama ne wo suxude.
Gbaloe na wo be, wo tan naxee yeleva yakɔsi,

barima sunnunyi nun wa fama ne wo suxude.
²⁶ Gbaloe na wo be, mixi birin na wo xili fanyi
 fala temui naxe,
 barima e benbae nu wule falee fan xunmafalama
 na ki ne
 naxee nu e yete findixi namijonmee ra.»

Yaxuie xanufe
(Matiyu 5:38-48)

²⁷ «N xa a fala wo be, wo tan naxee na wo tuli
 matife n na,
 wo xa wo yaxuie xanu,
 wo fe fanyi nan naba wo xonmae be,
²⁸ wo Ala maxandi wo dankamae be,
 wo Ala maxandi wo tɔɔɔmae be.
²⁹ Xa mixi i xere garin,
 i xa boore seeti fan ti a be.
 Xa mixi i xa donma tongo,
 i naxa tondi a xa i xa mafelenyi fan tongo.
³⁰ Naxan yo na i makula, i xa a ki.
 Naxan na see ba i yi, i naxa a maxorin a xa a
 ragbilen.

³¹ Wo wama mixie xa naxan birin naba wo be,
 wo fan xa na nan naba e be.»

³² «Xa wo sa mixi gbansan nan xanuma, naxee
 wo fan xanuxi, wo baraayi mundun sɔtɔma na
 kui? Hali yunubitɔee, e mixie nan xanuma naxee
 e tan fan xanuxi. ³³ Xa wo sa fe fanyi rabama
 mixie be, naxee fe fanyi rabama wo fan be, wo
 baraayi mundun sɔtɔma na kui? Na tan, hali
 yunubitɔe a rabama. ³⁴ Xa wo sa doni tima
 mixi nan be, wo laxi naxan na a wo xa doni
 fima, wo baraayi mundun sɔtɔma na kui? Hali
 yunubitɔee, e doni tima e boore be, alako e man

xa doni birin soto. ³⁵ Κοῦο wo tan xa wo yaxuie xanu. Wo xa fe fanyi nan naba. Wo xa doni ti, hali wo mu laxi a fife ra. Na kui, wo baraayi gboma ne, wo findi Ala Xili Xungbe Kanyi xa die ra, barima a tan fe fanyi rabama finsiriwalie nun mixi kobie be. ³⁶ Wo fan xa kinikini mixi ma, alo wo Baba Ala kinikinima mixi ma ki naxe.»

Wuri fupi nun xebenyi
(Matiyu 7:1-5)

³⁷ «Wo naxa wo yete findi wo boore adama kewalie makiitima ra, alako kiiti naxa fa kana wo fan na Ala yi. Wo naxa mixi makiiti kiiti xoxoxe ra, alako wo fan naxa makiiti kiiti xoxoxe ra. Wo dije mixi ma, alako Ala xa dije wo fan ma. ³⁸ Wo mixi ki, alako Ala fan xa wo ki. Wo kima ki naxe, a luma ne alo maale na maniya, a maniyase rafe a fanyi ra, maale madeten, a xeye xeye, nde man fa sa a xun han a fili a ma. Na kui, wo maniyase naxan nawalima booree be, na nan nawalima wo fan be.»

³⁹ Isa man naxa yi taali woyenyi fala e be, «Donxui noma xuli suxude donxui be yire? A di, e firin birin mu birama xe yili kui? ⁴⁰ Taalibi mu dangima a karamoxo ra, konko taalibi naxan birin nu ge a matinkande, a luma ne alo a karamoxo.»

⁴¹ «Munfe ra i wuri fupi toma i ngaxakerenyi ya ma, a fa li i mu xebenyi toxi naxan na i tan yete ya ma? ⁴² I noma a falade i ngaxakerenyi be di, <A lu n xa na wuri fupi ba i yete ya ma,> a fa li i tan mu xebenyi toxi naxan na i tan ya ma? I tan filankafui, xebenyi nan singe ba i ya ma! Na ba xanbi, i noma ne se igbede a fanyi ra, alako i xa wuri fupi ba i ngaxakerenyi fan ya ma.»

*Wuri bili kolonma a bogi nan ma
(Matiyu 7:16-20, 12:33-35)*

⁴³ «Sansi fanyi mu na naxan bogi kobi raminima, sansi kobi fan mu na naxan bogi fanyi raminima. ⁴⁴ Sansi birin kolonma a bogi nan ma. Xɔrɛ mu bama tunbe bili ra, kusu fan mu bama baagi bili kɔn na. ⁴⁵ Fe fanyi to ragataxi mixi fanyi bɔɓɛ kui, a fe fanyi nan naminima. Fe kobi to ragataxi mixi kobi bɔɓɛ kui, a fe kobi nan naminima. Naxan na gbo mixi bɔɓɛ kui, na nan dɔnxɔɛ minima a dɛ i.»

*Banxiti firinyie xa taali
(Matiyu 7:24-27)*

⁴⁶ «Munfe ra wo n xilima <N Marigi, n Marigi,> kɔnɔ wo mu n xui rabatuma? ⁴⁷ Mixi yo fa n ma, a n ma masenyi rame, a fa a rabatu, wo wo tuli mati n xa a masen wo bɛ na kanyi maniyaxi mixi naxan na. ⁴⁸ A maniyaxi banxiti nan na, naxan bɔxi ge han a sa fanye li, a fa a xa banxi bili ti na fanye fari. Lɔxɔ nde, xure naxa banbaran yɛ han a din banxi ma, kɔnɔ a mu nɔ sese niyade a ra, barima a nu tixi a fanyi ra. ⁴⁹ Kɔnɔ mixi yo naxan n ma masenyi rame, a fa li a mu a rabatu, na kanyi tan maniyaxi xeme nan na naxan banxi ti bɔxi fari ma, bili mu a bɛ. Xure to banbaran, a din banxi ma, a naxa a rabira keren na, banxi naxa kana a jaaxi ra.»

7

*Sɔɔri xunmati xa danxaniya
(Matiyu 8:5-13)*

¹ Isa to γε a xa masenyi birin tide jama βε, a naxa so Kapereṇamu. ² Sɔɔri mixi keme xunmati nde nu na naa, naxan ma konyi xeme nde nu furaxi, a gbe mu nu luxi a xa faxa. Konyi nan nu a ra naxan nu rafan a marigi ma ki fanyi. ³ Sɔɔri xunmati to Isa xa fe με, a naxa Yuwifi kuntigi ndee xεε Isa xɔn, a xa fa a xa konyi rayalan. ⁴ Yuwifi kuntigie to Isa yire li, e naxa a mayandi ki fanyi, e a fala, «Mixi na a ra, a lan ne i xa yi fe raba a βε, ⁵ barima won si rafan a ma. A tan nan salide tixi muxu βε.»

⁶ Isa naxa bira e fɔxɔ ra. A to makɔre banxi ra, na sɔɔri mixi keme xunmati naxa a boore ndee xεε e xa a fala a βε, «Marigi, i naxa i yete tɔɔɔ, barima na binye mu na n yi ra i tan xa so n ma banxi kui. ⁷ Na nan a niya, n jan mu tin n yete xa fa i xɔn. I xa yaamari gbansan nan fi, n ma konyi xa yalan. ⁸ N a kolon barima n fan na mange ndee xa yaamari bun ma, sɔɔri ndee man na n yi, naxee na n fan ma yaamari bun ma. N na a fala sɔɔri nde βε, <Siga,> a sigama ne. N na a fala, <Fa,> a fama ne. N na n ma konyi nde yamari, <Yi fe raba,> a a rabama ne.»

⁹ Isa to a xa wɔyenyi με, a naxa kaaba a xa fe ma. A naxa a ya rafindi jama ma naxan nu biraxi a fɔxɔ ra, a a masen e βε, «N xa a fala wo βε, n mu yi danxaniya mɔɔli toxi hali Isirayila bɔxi ma.» ¹⁰ Xεεrae to gbilen sɔɔri xunmati xɔnyi, e naxa konyi li, a yalanxi.

Isa kaape gine xa di rakelife faxe ma

¹¹ Na dangi xanbi, Isa naxa siga taa nde, dennaxe xili Nayin, a fɔxirabiree nun jama gbegebe nu na a fɔxɔ ra. ¹² A to makɔre taa

sode de ra, Isa naxa a to mixie minife xeme nde fure ra. Kaape gine nde xa di kerenyi nan nu faxaxi, na taa pama gbegbe fan nu jerefe kaape gine fe ma. ¹³ Marigi to kaape gine to, a naxa kinikini a ma, a a fala a be, «I naxa wa.» ¹⁴ A naxa a maso fure ra, a a belexe sa a xaninse fari, a xaninmae naxa ti. Isa naxa a masen, «I tan segetala, n naxe i be, keli!» ¹⁵ Faxamixi naxa keli, a so woyenfe. Isa naxa a ragbilen a nga ma. ¹⁶ Gaaxui naxa e birin suxu, e nu Ala matoxo, e nu a fala, «Ala namionme xungbe nan nakelixa won tagi!» E man nu a fala, «Ala bara fa a xa mixie xunmatode!» ¹⁷ Isa xa xibaaru naxa siga rayensen na Yudaya boxi birin ma a nun naa rabilinyi.

*Annabi Yaya xa maxorinyi
(Matiyu 11:1-30)*

¹⁸ Yaya foxirabirsee naxa yi fe birin fala Yaya be. ¹⁹ A fan naxa mixi firin xili e ya ma, a e xee Isa maxorinde, «I findixi Ala xa Mixi Sugandixi nan na naxan lanma a xa fa, ka muxu xa mixi gbete nan mame?» ²⁰ E to Isa yire li e naxa a maxorin, «Yaya Xunxa nan muxu xeexi i maxorinde. I findixi Ala xa Mixi Sugandixi nan na naxan lanma a xa fa, ka muxu xa mixi gbete nan mame?» ²¹ Na temui yati, Isa nu furemae, pinne kanyie, nun donxui gbegbe rayalanfe. ²² Na kui, a naxa Yaya xa xerae yaabi, «Wo fe naxan mexi nun wo fe naxan toxi, wo sa na dentegge Yaya be. Donxui se toma, namatee jere ma, kune kanyie yalanma, tulixorie woyenyi mema, faxamixie kelima, fuxarilae kawandima xibaaru

fanyi ra. ²³ Σεεωε na mixi be naxan mu siikema n ma fe ra.»

²⁴ Yaya xa xεεrae to siga, Isa naxa jama maxorin Yaya xa fe ma, «Wo siga munse matode wula i? Foye kale naxan namaxama? ²⁵ Xa na mu a ra, wo siga munse matode? Dugi tofanyi kanyi? Naxee maxirixi a fanyi ra, e xa dunije igiri bannaya kui, nee toma mange banxie nan kui. ²⁶ Wo fa siga munse matode? Namijonme? Iyo, n xa a fala wo be, a jan dangi namijonme ra. ²⁷ A tan nan xa fe sebexi Kitaabui kui, <N fama n ma xεera rasanbade i ya ra alako a xa kira yailan i be.> ²⁸ N xa a fala wo be, gine yo mu di bari naxan dangi Yaya ra. Konon n man xa a fala wo be, mixi naxan na Ala xa mangeya niini bun ma, a xurun kiyoki, a fan dangi Yaya ra.»

²⁹ «Nama nun duuti maxilie to a xui me, e la ne Ala ra, e fa lu Yaya xa e xunxa ye xora. ³⁰ Konon Farisenie nun seriye karamoxoe tan tondi ne Ala waxonfe ra e be barima e tondi ne Yaya xa e xunxa ye xora.»

³¹ «N noma to mixie misaalide munse ra? E maniyaxi nde ra? ³² E maniyaxi dimedie nan na naxee doxoxi taa kui, e nu a fala e booree be, <Muxu bara xule fe wo be, konon wo mu fare boronxi. Muxu bara jon beeti ba, konon wo mu wa.>»

³³ «Yaya Xunxa to bara fa, a mu taami don, a mu weni min. Wo bara a fala, <Ninne na a foxo ra.> ³⁴ Adama xa Di to fa, a tan mu tondi sigade xulunyi yire. Na kui, wo bara a fala, <Furi jaaxi siisila mato! E nun duuti maxilie nun yunubitoe

nan a ra!» ³⁵ Kɔnɔ xaxilimaya kolonma a kewali nan ma.»

Gine yunubitɔe nde xa yunubie xafarife

³⁶ Fariseni nde naxa Isa xili e xa e dege a xonyi. Isa naxa so naa, a a magoro. ³⁷ Gine yunubitɔe nde nu na taa kui, a naxa a me a Isa a degefe na Fariseni xonyi. Na kui, a naxa labunde ture suxu a yi ra, na saxi a bitire tofanyi kui naxan nu rafalaxi alabatira geme ra. ³⁸ A to so naa, a naxa ti Isa xanbi ra a sanyi yire. A to wa folo, a naxa Isa sanyie bunda a yaye ra. A naxa e mafuruku a xunsexe ra, a e sunbu, a fa labunde maso e ma.

³⁹ Fariseni naxan Isa xili a degede a xonyi, a to na fe to, a naxa a fala a yete ma, «Xa yi xeme findixi namijɔnmɛ nan na nu, a yi gine xa fe kolonma ne nu, a a kolonma ne nu a yunubitɔe nan dinfe a ra yi ki.» ⁴⁰ Isa naxa a fala a be, «Simɔn, n xa fe nde masen i be.» Na naxa a yaabi, «Karamɔxɔ, a masen n be.» ⁴¹ Isa naxa yi taali sa a be, «Kɔbiri kanyi nde nu bara mixi firin doni. A singe xa doni findixi gbeti kɔbiri kole keme suuli nan na, a firin nde, gbeti kɔbiri kole tongo suuli. ⁴² Fɛere to mu nu na e sese yi ra, kɔbiri kanyi naxa diɛe e firin birin xa doni ma. Na mixi firinyi tagi, kɔbiri kanyi rafaɛna nde ma dangi boore ra?» ⁴³ Simɔn naxa a yaabi, «N laxi a ra, naxan xa doni nu gbo boore be.» Isa naxa a fala a be, «I nɔndi.»

⁴⁴ Na temui a naxa a ya rafindi gine ma, a fa a masen Simɔn be, «I yi gine to? N so ne i xonyi, i mu ye fi n ma n xa n sanyie maxa, kɔnɔ a tan n sanyie maxaxi a yaye nan na, a e mafuruku a

xunsexe ra. ⁴⁵ I tan mu n sunbu, kɔnɔ a tan, kabi n soxi i xɔnyi, a mu baxi n sanyie masunbufe. ⁴⁶ I tan mu ture maso n xunyi ma, kɔnɔ a tan labunde ture nan masoxi n sanyie ma. ⁴⁷ Na na a ra, n xa a fala i be, a xa yunubie naxee gboxi na ki, e bara xafari a be, barima a xa xanunteya fan gbo. Kɔnɔ naxan xa yunubi xafarixie xurun, na kanyi xa xanunteya fan xurun.»

⁴⁸ Isa naxa fa a masen gine be, «I xa yunubie bara xafari.» ⁴⁹ Naxee nu magoroxi e degede, nee fan naxa so a falafe e yete ma, «Nde yi ra a to yunubi xafarima?» ⁵⁰ Isa man naxa a masen gine be, «I xa danxaniya bara i rakisi. Siga bojesa kui.»

8

Ginee naxee Isa malife

¹ Na dangi xanbi, Isa naxa siga taa birin isa ra, a xungbe nun a xuri, a nu mixie xaran, a nu e kawandi Ala xa mangeya niini xa xibaaru fanyi ra. A foxirabire fu nun firinyie nu na a foxo ra, ² a nun gine nde naxee nu bara rayalan pinnee nun fure gbete ma. E xilie nan ya: Mariyama, a nu falama naxan be Magidalaka, Isa pinne solofere kerin naxan foxo ra, ³ a nun Yohanna, naxan nu doxoxi Herode xa walikoe xunyi Kusa xon, a nun Susanna, a nun mixi gbete wuyaxi. E nu Isa nun a foxirabiree malima e yete harige ra.

Xe rawali xa taali (Matiyu 13:1-23, Maraki 4:1-20)

⁴ Nama gbege to malan Isa yire kelife taa wuyaxi, a naxa yi taali woyenyi masen e be, ⁵ «Xe

rawali nde nan mini sansi x̄ori garansande. A to nu sansi x̄ori garansanma, a x̄ori ndee naxa bira sankira x̄on, mixie naxa nee maboron, x̄onie man fa e don gbiki. ⁶ Sansi x̄ori nde fan naxa bira geme yire. A to bula, a naxa ragan barima ye mu nu na a be. ⁷ Sansi x̄ori ndee fan naxa bira tunbe kunsie tagi. Tunbe kunsie naxa gbo, e sansie ixeten, e e kana. ⁸ Sansi x̄ori nde fan naxa bira bendɛ fanyi ma. Na x̄ori keren keren birin sansie to te, e naxa e tɔnsɔɛ ramini, x̄ori kemɛ kemɛ.» Isa to ge na wɔyenyi ra, a naxa a xui ite, a a fala, «Xa wo tuli fe mema, wo wo tuli mati yi masenyi ra.»

⁹ Isa fɔxirabirɛɛ to a max̄orin a xa na taali ya iba e be, ¹⁰ a naxa e yaabi, «Ala bara fahaamui fi wo ma wo xa a xa mangɛya niini gundo kolon, kɔnɔ mixi gbɛtɛɛ tan a mema taali wɔyenyie nan na, alako

«E xa fe to, kɔnɔ e naxa a igbe.

E xa fe mɛ, kɔnɔ e naxa a fahaamu.»»

¹¹ «Na taali wɔyenyi ya ibama yi ki nɛ. Sansi x̄ori misaalixi Ala xa masenyi nan na. ¹² Sansi x̄ori naxee bira kira x̄on, nee misaalixi mixie nan na naxee bara Ala xa masenyi mɛ, kɔnɔ Ibulisa nan fama fa, a a ba e bɔɛɛ ma, alako e naxa fa danxaniya, e kisi. ¹³ Sansi x̄ori naxee bira geme yire, nee misaalixi mixi nan na naxee Ala xa masenyi mema, e a suxu sɛɛwɛ ra. Kɔnɔ sanke to mu na e be, e xa danxaniya mu buma. Maratantanyi waxati na a li, e mu xanma. ¹⁴ Sansi x̄ori naxee bira tunbe kunsie tagi, nee misaalixi mixie nan na naxee Ala xa masenyi mema, kɔnɔ kɔntɔfli, bannaya, nun yetɛ rafan

fee nan a niyama e mu γε e bogi raminiide Ala be. ¹⁵ Sansi xori naxee bira bendε fanyi tan ma, nee misaalixi mixie nan na naxee Ala xa masenyi mema, e a ragata e boje fanyi ma tinxinyi kui, e e bogi ramini Ala be tunnabexiya kui.»

Lanpui xa taali
(*Maraki 4:21-25*)

¹⁶ «Mixi yo mu lanpui radexema, a man fa feje felen a xun na, xa na mu a ra a a raso sade bunyi. A a doxoma lanpui doxose nan fari alako naxee soma banxi, e xa a te dexe to. ¹⁷ Fe noxunxi birin fama kolonde. Gundo birin makenenma ne. ¹⁸ Na na a ra, wo lan wo xa wo tuli mati a fanyi ra. Fahaamui kanyi xa fahaamui xun masama, kono fahaamutare, hali a naxan di mapoxunxi a gbe ra, na fama bade a yi ra.»

Isa nga nun a xunyae
(*Matiyu 12:46-50, Maraki 3:31-35*)

¹⁹ Isa nga nun a xunya xememaε naxa siga a yire, kono e mu nu noma makorede a ra jama xa fe ra. ²⁰ Mixi nde naxa a fala Isa be, «I nga nun i xunyae na tande, e wama i tofe.» ²¹ Kono Isa naxa a yaabi, «Mixi naxee Ala xa masenyi ramema, e a rabatu, nee nan findixi n nga nun n xunyae ra.»

Isa foye raxarafe
(*Matiyu 8:23-27, Maraki 4:35-41*)

²² Loxo nde, Isa naxa a fala a foxirabirce be, «Won xee baa naakiri ma.» E birin naxa baki kunkui kui, e siga. ²³ Na jere kui, Isa naxa xi. Foye belebele naxa keli baa ma, kunkui naxa rafe folo ye ra. Gbaloe nu bara makore e ra. ²⁴ Na

kui, a fɔxirabirɛɛ naxa fa Isa raxunu e a fala a bɛ, «Karamɔxɔ, karamɔxɔ, won faxafe nɛ yi ki!» Isa to xunu, a naxa wɔyɛn foye nun mɔrɔnyie ma, a e yaamari. Foye nun mɔrɔnyie naxa a iti, baa naxa raxara. ²⁵ Isa naxa fa a fɔxirabirɛɛ maxɔrin, «Wo xa danxaniya na minden?» E fan naxa gaaxu, e kaaba, e nu a fala e bore bɛ, «Nde lanxi yi ma? Hali foye nun baa, a e yamarima, e a xui rabatu.»

*Isa pinnɛɛ kerife Gadara xɛmɛ nde fɔxɔ ra
(Matiyu 8:28-34, Maraki 5:1-20)*

²⁶ Isa nun a fɔxirabirɛɛ to so Gadara bɔxi ma, dennaxɛ na Galile naakiri ma, ²⁷ Isa to goro xare ma, a naxa pinnɛɛ kanyi li naa. Singe a nu sabatixi taa kui, kɔnɔ kabi temui xɔnkuye a sabatixi gaburi yire a mageli ra. ²⁸ A to Isa to, a naxa gbelegbele, a sa bira a bun ma, a a fala a xui itexi ra, «Isa, i tan Ala Xili Xungbe Kanyi xa Di, i wama munse xɔn ma n bɛ? N bara i mayandi, i naxa n paxankata.» ²⁹ A na fala nɛ, barima Isa nu bara pinne yamari a xa gbilen na xɛmɛ fɔxɔ ra. Sanmaya wuyaxi, mixie nu bara yɔlɔnxɔnyi sa a sanyie nun a belexɛɛ ma, alako a naxa a maxɔnɔ, kɔnɔ pinne nu luma yɔlɔnxɔnyie bolon na, a fa a rakonkon wula ra.

³⁰ Isa naxa a maxɔrin, «I xili di?» A naxa a yaabi, «N xili nɛ Gali.» A na fala nɛ barima pinne gbegebe nan nu a fɔxɔ ra. ³¹ Ninnɛɛ naxa Isa mayandi alako a naxa e rasanba yahannama.

³² Xɔsɛ gali nu na e demadonfe geya nde ma. Ninnɛɛ naxa Isa mayandi a xa tin e xa sa so na xɔsɛɛ. Isa to tin, ³³ pinnɛɛ naxa gbilen na xɛmɛ

foxo ra, e sa so xosεε. Xosεε naxa goro e gi ra tentenyi ra, e sin baa ma. E birin naxa madula, e faxa.

³⁴ Xosε demadonyie to na fe to, e naxa siga e gi ra, e sa a fala taakae nun daaxakae be, ³⁵ mixie fan naxa siga e xa sa a mato naxan nabaxi. E to Isa yire li, e naxa xeme fan li naa, jinnεe nu bara kerī naxan foxo ra, a doxoxi Isa bun ma, sose ragoroxi a ma, a bara yalan. Na naxa e ragaaxu. ³⁶ Naxee nu bara a to Isa jinnεe kerī xeme foxo ra ki naxe, e naxa a tagi raba birin be.

³⁷ Na temui, Gadarakae birin naxa Isa mayandi a xa keli e xonyi, barima gaaxui nu bara e suxu ki fanyi. Na kui, Isa naxa baki kunkui kui, a xa gbilen. ³⁸ Ninne kerixi xeme naxan foxo ra, a naxa Isa mayandi a e birin xa lu a ra. Kono Isa naxa a ragbilen, a a masen a be, ³⁹ «Gbilen i xonyi. Ala fe naxan birin nabaxi i be, sa na dentεge sa.» Xeme naxa siga, a sa na taa birin isa. Isa naxan nabaxi a be, a naxa sa na tagi raba birin be.

Di ginε nde rakelife faxe ma

nun ginε gbete rayalanfe

(Matiyu 9:18-26, Maraki 5:21-43)

⁴⁰ Isa to gbilen naakiri ma, nama birin nu a mamefe. E naxa a ralan. ⁴¹ Salide yarerati nde naxa fa a xon naxan nu xili Yayiru. A naxa fa a suyidi Isa be, a a mayandi a xa siga a xonyi, ⁴² barima a xa di ginε kerenyi nu fa na faxafe ne. A ne konti nu bara ne fu nun firin jondon li.

Isa to nu sigafe Yayiru xonyi, nama gbegbe nu na a xetenfe. ⁴³ Ginε nde nu na e ya ma naxan xa

kike wali mu nu a itima ꝑe fu nun firin bun ma, mixi yo mu nɔ a dandande. ⁴⁴ Na gine naxa fa Isa xanbi ra, a a belexe din a xa donma sanbunyi ra. Keren na, a xa kike wali naxa dan. ⁴⁵ Isa naxa maxorinyi ti, «Nde dinxi n na?» Birin to a fala a e tan mu a ra, Piyeri naxa a fala Isa be, «Karamoxo, ꝑama i rabilinxi, birin nan i xetenfe!» ⁴⁶ Konɔ Isa naxa a masen, «Mixi nde bara din n na, barima n a kolon senbe nde bara mini n fate.» ⁴⁷ Gine to a kolon a a mu nu noma a noxunde, a naxa fa a serenma, a suyidi Isa be. A a belexe dinxi a ra fe naxan ma, a man yalanxi a ikorexi ra ki naxe, a naxa na birin tagi raba ꝑama ya xori. ⁴⁸ Isa naxa a masen a be, «N ma di gine, i xa danxaniya bara i rayalan. Siga boꝑesa kui.»

⁴⁹ Isa to nu woyenfe, mixi nde naxa fa kelife salide yarerati xonyi, a a fala a tan Yayiru be, «I xa di gine bara faxa. I naxa karamoxo tooro sonon.» ⁵⁰ Isa to a me, a naxa a masen Yayiru be, «I naxa gaaxu. I xa danxaniya tun. I xa di kisima ne.»

⁵¹ Isa to Yayiru xonyi li, a mu tin mixi yo xa so banxi kui fo Piyeri, Yaya, Yaki, di gine baba nun a nga. ⁵² Isa to a to birin nu wafe di gine xa fe ra sunnunyi kui, a naxa a masen e be, «Wo naxa wa. Yi di gine mu faxaxi xe, a na xife ne.»

⁵³ Nama naxa yo Isa ma, e a mayele, barima e nu a kolon a temedi bara faxa. ⁵⁴ Konɔ Isa naxa temedi belexe suxu, a a fala a be a xui itexi ra, «N ma di, keli!» ⁵⁵ A nii naxa gbilen a i, a keli keren na. Isa naxa a fala e be e xa donse fi a ma. ⁵⁶ Temedi barimae de nu ixaraxi, konɔ Isa naxa a matintin e ra fa a fala, a fe naxan nabaxi, e naxa a fala mixi yo be.

9

Isa a fɔxirabire fu nun firinyie xεεfe (Matiyu 10:5-42, Maraki 6:7-12)

¹ Isa to a fɔxirabire fu nun firinyie malan, a naxa senbe nun nɔε fi e ma alako e xa nɔ jinnεε keride mixie fɔxɔ ra, e man xa nɔ furema mɔoli birin nayalande. ² A naxa e xεε mixie kawandide Ala xa mangeya niini xa masenyi ra, e man xa furemae rayalan. ³ A naxa a masen e be, «Wo nε biyaasima, wo naxa sese xanin wo xun ma, alo xuli, gbɔnfɔε, taami, kɔbiri, xa na mu a ra donma firin nde. ⁴ Wo na so banxi naxan kui, wo xa yigiya menni nε han wo sa sigama taa gbete temui naxe. ⁵ Xa na taakae mu wo rasenε, wo xa keli naa. Wo xa menni bendε rakɔnkɔn wo sanyie ra, a xa findi seedeɲɔxɔya ra e be, wo bara e rabolo.» ⁶ Na kui, Isa fɔxirabiree naxa siga, e sa taae birin isa. E nu mixie kawandima Ala xa xibaaru fanyi ra, e nu furemae rayalan yire birin.

Mangε Herode ifuxi Isa xa fe ra (Matiyu 14:1-12, Maraki 6:14-29)

⁷ Galile mangε Herode to fe birin mε naxee nu rabafe a xa bɔxi ma, a naxa ifu Isa xa fe ra, barima ndee nu a falama a Yaya Xunxa nan kelixi faxε ma, ⁸ ndee a fala a Annabi Eliya nan gbilenxi, ndee a fala a namipɔnmε gbete naxan nu na dunije temui dangixi, na nan man kelixi. ⁹ Herode naxa a fala, «Yaya tan, n bara na xunyi bolon a de i. Kɔnɔ nde fa yi tan na, n naxan xa fe mema yi ki?» Na kui, a naxa so katafe a xa Isa to.

*Isa donse fife mixi wulu suuli ma
(Matiyu 14:13-21, Maraki 6:30-44)*

¹⁰ Xεεrae to gbilen, e fe naxee rabaxi, e naxa a birin dentεε sa Isa bε. A fan naxa e xanin Betesayida e xa lu e xati ma yire keren. ¹¹ Kono jama to a kolon, e naxa bira Isa foxo ra. A fan naxa e ralan, a woyen e bε Ala xa mangeya niini xa fe ra, a furemae rayalan.

¹² Nunmare to so folo, Isa foxirabire fu nun firinyie naxa e maso a ra, e a fala a bε, «Nama rayensen alako e xa sa so taae nun daaxae naxee na be rabilinyi, e xa sa yigiyadee nun donsee fen, barima won na wula ne yi ki.» ¹³ Isa naxa a fala e bε, «Wo tan nan xa donse fi e ma.» A foxirabiree naxa a yaabi, «Sese mu na muxu yi bafe taami suuli nun yexe firin na. Ka muxu tan nan xa siga donse sarade yi jama birin bε?» ¹⁴ Mixie naxee nu na naa, xemeε konti naxa siga han wulu suuli jondon.

Isa naxa a fala a foxirabiree bε, «Wo a fala mixie bε e xa doxo e tongo suuli suuli ma.» ¹⁵ E fan naxa a raba na ki, e mixi birin nadoxo. ¹⁶ Isa naxa na taami suuli nun na yexe firin tongo, a a ya rate koore ma, a fa Ala nuwali sa. A naxa taamie igira, a fa e so a foxirabiree yi ra, alako e xa e itaxun jama ma. ¹⁷ Nama birin naxa e dege han e wasa. Donse donxoε xuntunye to matongo, debe fu nun firin nan nafe.

Piyeri Isa kolonfe Ala xa Mixi Sugandixi ra,

*nun Isa a xa faxe nun marakeli xa fe masenfe
(Matiyu 16:13-28, Maraki 8:27-30)*

¹⁸ Լօժօ nde Isa nu na Ala maxandife a xati ma. A ֆօxirabirօօ fan nu na naa. A naxa e maxօrin, a naxօ, «Mixie munse falama n ma fe ra? Nde lanxi n ma?» ¹⁹ E naxa a yaabi, «Ndee a falama, Annabi Yaya Xunxa. Ndee a falama, Annabi Eliya. Ndee a falama, namijօnme gbօtօ naxan faxa waxati dangixi, na nan man kelixi.» ²⁰ Isa man naxa e maxօrin, «Կօնօ wo tan naxօ di? Nde n na?» Piyeri naxa a yaabi, «Ala xa Mixi Sugandixi nan na i ra.»

²¹ Isa naxa a matintin e ra, a e yamari, e naxa a xa fe fala mixi yo bօ. ²² A man naxa a masen e bօ, «Fo Adama xa Di xa tօօրօ gbօgbօ sօtօ. Yuwifօ xa forie, sօrօxօdubօ kuntigie, nun sօriyօ karamօxօ mu fama lade a ra, e a faxama nօ, կօնօ a man xa keli faxօ ma a xi saxan nde.»

²³ Isa naxa a masen birin bօ, «Xa mixi wa birafe n ֆօxօ ra, a xa tondi a yetօ ma, a xa tin tօօրօ nun faxօ ra Լօxօօ birin, a bira n ֆօxօ ra.

²⁴ Mixi naxan wama a yetօ rakisife, na kanyi Լօօma nօ. Naxan a yetօ ralօօma n tan ma fe ra, na kanyi kisima nօ. ²⁵ Dunija birin sօtօօ munse fanma mixi ma, xa a sigama yahannama?

²⁶ Naxan yo yaagima n tan nun n ma wօyօnyօ xa fe ra, n tan Adama xa Di fama a nօրօ kui tօmօi naxօ nun a Baba Ala nun a xa malekօ sօniyօnxie xa nօրօ, n fan yaagima nօ na kanyi xa fe ra. ²⁷ N xa nօndօ fala wo bօ, mixi ndee tixi wo ya ma be, naxօօ mu faxama fo e Ala xa mangօya niini to.»

Isa nօրօֆօ

(Matiyu 17:1-3, Maraki 9:1-13)

²⁸ Yi masenyi dangi xanbi xi solomasaxan jօndօn, Isa naxa Piyeri, Yaya, nun Yaki xanin

geya fari Ala maxandide. ²⁹ Isa to nu Ala maxandife, a yatagi naxa masara. A xa dugie fan naxa fiixe alo naiyalanyi. ³⁰ Na temui, Annabi Munsa nun Annabi Eliya naxa mini e ma, e nun Isa naxa woyen. ³¹ E mini nore xungbe nan kui, e nu woyenfe Isa be a xa faxe xa fe ma, naxan nu fafe kamalide Darisalamu.

³² Xi xoli nu bara no Piyeri nun a booree ra, kono e to xunu, e naxa Isa xa nore to, a nun na xeme firin naxee nu na a fe ma. ³³ Na xeme firinyie to nu kelifa Isa xun, Piyeri naxa a fala a be, «Marigi, fe fanyi na a ra muxu to na be yi ki. Muxu xa lingira saxan yailan, keren i gbe, keren Annabi Munsa gbe, keren Annabi Eliya gbe.» Piyeri mu nu a kolonxi a nu sese naxan falafe. ³⁴ A to nu na woyenfe, nuxui naxa goro e ma. Piyeri nun a booree naxa gaaxu e to a to nuxui bara din e ma. ³⁵ Xui nde naxa mini nuxui kui, a a masen, «N ma Di nan ya, n ma Mixi Sugandixi. Wo wo tuli mati a ra.» ³⁶ Na xui to ge woyende, e naxa Isa to a keren. A foxirabiree fe naxan toxi e ya ra, e naxa dundu a fe ma, e mu a fala mixi yo be na waxati.

*Isa pinne kerife dimedi nde foxo ra
(Matiyu 17:14-23, Maraki 9:14-32)*

³⁷ Na kuye iba, Isa nun a foxirabiree naxa goro geya fari, nama gbegbe naxa fa a ralande. ³⁸ Na temui, xeme nde naxa a xui ite nama tagi Isa mayandife ra, «Karamoxo, yandi, fa n ma di xeme mato, barima yi di kerenyi nan na n be!
³⁹ A mato, pinne nan na a foxo ra. A na keli a ra, a sonxoma ne, a a raketun a ra, n ma di dexunfe nu fa mini. A mu a bepinma mafuren, fo a ge a

rahalakide. ⁴⁰ N bara i fɔxirabirɛɛ mayandi e xa yi pinne kerɛ a fɔxɔ ra, kɔnɔ e mu nɔxi.»

⁴¹ Isa naxa e yaabi, «Wo tan bɔnsɔɛ danxaniyatare, wo kobi. N xa lu wo sɛɛti ma han mun tɛmɛi? N xa ti wo bun ma han mun lɔxɔɛ? Wo fa na di ra n xɔn.»

⁴² A jan mu nu Isa yire li sinden, pinne naxa di rabira bɔxi ma, a a raketun a ra. Kɔnɔ Isa to pinne yamari, di naxa yalan, Isa fa a ragbilen a baba ma. ⁴³ Nama birin naxa kaaba Ala xa senbe ma.

*Isa a xa faxɛ xa fe masenfe a sanmaya firin nde
(Matiyu 17:22-23, Maraki 9:30-32)*

Birin to nu kaabaxi Isa wali fɔxi birin ma, a naxa a fala a fɔxirabirɛɛ be, ⁴⁴ «Wo tan xa yi masenyi nan name a fanyi ra: Adama xa Di sama ne mixie belexɛ.» ⁴⁵ Kɔnɔ e mu na wɔyenyi fahaamu, barima a nu bara nɔxun e ma alako e naxa a kolon. E man mu suusa Isa maxɔrinde a ma.

*Mixi naxan tide gbo
(Matiyu 18:1-11, Maraki 9:33-50)*

⁴⁶ Isa fɔxirabirɛɛ naxa so wɔyenyi kui, e xa a kolon naxan tide gbo e ya ma. ⁴⁷ Kɔnɔ Isa to nu e bɔɓɛ ma fe kolon, a naxa dimɛdi nde tongo, a a ti a fe ma. ⁴⁸ A naxa a masen e be, «Mixi yo naxan yi dimɛdi mɔoli rasenɛma n xili ra, na kanyi bara n tan yetɛ yati rasenɛ. Mixi yo naxan n tan nasenɛ, na kanyi bara n xɛɛma fan nasenɛ. Naxan findixi mixi xuri ra wo birin ya ma, a tan nan tide gbo.»

*Findife Isa fɔxirabire ra
(Maraki 9:38-41)*

⁴⁹ Yaya naxa a yaabi, «Karamɔxɔ, muxu bara xeme nde to a jinne kerima mixi fɔxɔ ra i xili saabui ra. Muxu bara kata a xa ba na ma, barima a mu biraxi won fɔxɔ ra.» ⁵⁰ Isa naxa e yamari, «Wo naxa a ratɔn, barima xa naxan mu kelixi wo xili ma, na tan na wo tan na be.»

Samari taa nde tondife Isa rasenede

⁵¹ Waxati to nu bara makɔre Isa xa te koore, a naxa nate tongo a xa Darisalamu kira suxu. ⁵² A naxa mixi ndee xee a ya ra. E to siga, e naxa so Samari taa nde e xa sa yigiya nde fen a be. ⁵³ Kɔnɔ naakae mu tin a rasenede barima a nu sigafe Darisalamu ne. ⁵⁴ A fɔxirabiree Yaya nun Yaki to na fe to, e naxa a fala a be, «Marigi, muxu xa yaamari fi te xa goro keli koore, a xa e ratɔn?» ⁵⁵ Kɔnɔ Isa naxa a ya rafindi e ma, a woyen xɔrɔxɔe fala e be. ⁵⁶ Na temui, e naxa siga taa gbete.

*Birafe Isa fɔxɔ ra
(Matiyu 8:19-22)*

⁵⁷ E to nu kira xɔn ma, xeme nde naxa fa a fala Isa be, «I siga dede, n na i fɔxɔ ra.» ⁵⁸ Isa naxa a yaabi,
«Xulumase xima yili kui.
Xɔni xima a tee kui.
Kɔnɔ dede mu na Adama xa Di be a a xunyi sama dennaxe.»

⁵⁹ Isa man naxa a masen mixi gbete nde be, «Bira n fɔxɔ ra.» Kɔnɔ a kanyi naxa a yaabi, «Marigi, a lu n xa siga, n xa sa n baba ragata sinden.»

⁶⁰ Isa naxa a yaabi, «A lu faxamixie nan xa e xa faxamixie ragata. I tan xa siga, i xa sa mixie kawandi Ala xa mangeya niini ra.» ⁶¹ Mixi gbete fan naxa a fala a be, «Marigi, n birama ne i foxo ra, konɔ a lu n xa siga n xonyi, n xa sa n jungu n ma mixie ma.» ⁶² Konɔ Isa naxa a yaabi, «Mixi yo naxan saari suxuma a nu fa a xanbi mato, a kanyi mu daxa a xa wali suxu Ala xa mangeya niini be.»

10

Isa a foxirabiree tongo solofere a nun firin xeeffe

¹ Yi fee dangi xanbi, Marigi naxa mixi gbete sugandi, mixi tongo solofere a nun firin. A naxa e xee firin firin na, e xa siga a ya ra taa birin kui a nun yire birin a tan yete nu fafe sigade dennaxe. ² A naxa a masen e be, «Xe xaba wali belebele nan na, konɔ walikxe tan xurun. Wo xe kanyi maxandi alako a xa walikxe rasanba a xa xe xabade. ³ Wo siga. N na wo xeeffe ne alo yexeyore naxee soma wula baree tagi. ⁴ Wo naxa kobiri, gbɔnfɔe, xa na mu a ra sankiri xanin wo xun ma. Wo naxa bu mixie xeebu ra kira xon ma.»

⁵ «Wo nu so banxi naxan kui, beenun wo xa se gbete fala wo xa a masen sinden, «Ala xa bojesa fi yi foxo ma.» ⁶ Xa bojesa mixi nde sabatixi naa, Ala wo xa duba suxuma ne a be, konɔ xa na mixi mooli mu na, Ala wo xa duba ragbilenma wo tan nan ma. ⁷ Wo xa lu na banxi kerenyi nan kui. E se naxan soma wo yi ra, wo xa a don, wo xa a min, barima a lanma walike xa a sare soto.

Wo naxa keli na banxi kui wo xa sa yigiya banxi gbete.»

⁸ «Wo nu so taa naxan yo kui e naxa wo rasene, e na naxan so wo yi ra, wo xa na don. ⁹ Wo xa na furemae rayalan, wo a masen naakae be, <Ala xa mangeya niini bara makore wo ra.> ¹⁰ Konɔ wo nu so taa naxan yo kui e mu wo rasene, wo xa siga taa tagi ne, wo a masen mixie be, ¹¹ <Hali wo xa taa xube naxan kankanxi muxu sanyie ra, muxu bara a rakonkon a xa findi seedepoxoya ra naxan baxi wo xili ma. Konɔ wo xa a kolon ne, a Ala xa mangeya niini bara makore.> ¹² N xa a fala wo be, kiiti sa loxe, kiiti fanma Sodoma be dangife na taa ra.»

Taa danxaniyataree xa gbaloe
(Matiyu 11:21-24)

¹³ «Gbaloe na wo be, Korasinkae! Gbaloe na wo fan be, Betesayidakae! Kaabanako naxee raba wo tagi, xa nee sa raba Tire nun Sidon ne nu, a a lima e tan bara tuubi nu a rakuya, e doxo sunnun donma ragoroxi e ma, e te xube maso e ma e xatuubi tonxuma ra. ¹⁴ Kiiti sa loxe xoxoma wo tan ma dangi Tirekae nun Sidonkae ra. ¹⁵ I tan Kaperenamu go, i joxo a ma a i tema han ariyanna kui? Ade, i ragoroma ne han yahannama.»

¹⁶ Isa man naxa a fala a foxirabirree be, «Naxan na a tuli mati wo ra, a kanyi a tuli matixi n tan nan na. Naxan na tondi lade wo ra, na kanyi tondixi lade n tan nan na. Naxan na tondi lade n tan na, na kanyi tondixi lade n xema nan na.»

Isa fɔxirabire tongo solofere a nun firinyie gbilenfe

¹⁷ Isa fɔxirabire tongo solofere a nun firin naxa gbilen sɛɛwɛ kui, e a fala a bɛ, «Marigi, muxu na yaamari fi i xili ra, hali jinnɛe, e muxu xui rabatuma.» ¹⁸ Isa naxa a masen e bɛ, «N bara Sentanɛ to bira ra keli koore ma alɔ seyamakɔnyi. ¹⁹ A mato, n bara nɔɛ fi wo ma wo xa jɛrɛ bɔximase nun tali ma, n nɔɛ fi wo ma yaxui Sentanɛ xa sɛnbɛ birin xun. Na birin kui, sese mu wo toma. ²⁰ Kɔnɔ wo naxa sɛɛwa xɛ jinnɛe to wo xui rabatuma. Wo xa sɛɛwa nɛ barima wo xili sɛbɛxi ariyanna.»

*Isa sɛɛwafe Ala sagoe ra
(Matiyu 11:25-27, 13:16-17)*

²¹ Na waxati, Isa naxa sɛɛwa Ala Xaxili Sɛniyenxi saabui ra, a a fala, «Baba Ala, koore nun bɔxi Marigi, n bara i tantu i to yi fee nɔxunxi lɔnnilae nun xaxilimae ma, i e masen dimɛdie bɛ. Iyo, n Baba, n bara i tantu barima i kenɛn fe nan ya.»

²² «N Baba bara fe birin taxu n na. Mixi yo mu Ala xa Di kolon, fo Baba Ala. Mixi yo mu Baba Ala kolon, fo Ala xa Di, a nun Ala xa Di nu tin a masende naxan bɛ.» ²³ A naxa a ya rafindi fɔxirabirɛe ma, a a fala e bɛ e xati ma, «Sɛɛwɛ na mixi bɛ, naxan fee toma wo ya naxan toxi! ²⁴ N xa a fala wo bɛ, namipɔnmɛ nun mangɛ wuyaxi bara wa e xa fee to wo na naxee tofe, kɔnɔ e mu a to. E bara wa e xa fee mɛ wo na naxee mɛfe, kɔnɔ e mu a mɛ.»

Yaamari naxan tide gbo a birin bɛ,

*nun Samarika mixi fanyi nde xa taali
(Matiyu 22:34-40, Maraki 12:28-34)*

²⁵ Loxo nde, seriye lonnila nde to nu wama Isa matofe, a naxa ti, a a fala a be, «Karamoxo, a lanma n xa munse raba alako n xa abadan kisi soto?» ²⁶ Isa fan naxa a maxarin, «Munse sebexi Munsa xa seriye kui? I a fahaamuxi di?» ²⁷ Seriye lonnila naxa a yaabi, «I xa Ala xanu i bope birin na, i nii birin na, i senbe birin na, a nun i xaxili birin na. I man xa i ngaxakerenyi xanu alo i i yete xanuxi ki naxe.» ²⁸ Isa naxa a fala a be, «I xa yaabi fan. Xa i na raba, i kisima ne.»

²⁹ Kono seriye lonnila to nu wama a tan xa kolon tinxintoe ra, a man naxa Isa maxarin, «Kono nde findixi n ngaxakerenyi ra?» ³⁰ Isa naxa woyenyi tongo, a a yaabi, «Xeme nde nu na kira xon kelifa Darisalamu gorofe ra Yeriko. Mupetie naxa dutun a ma, e a xa dugie birin ba a ma, e a bonbo, e a lu alo faxamixi. ³¹ A naxa a li, serexedube nde nan nu fafe na kira xon ma. A to na xeme to saxi kira ra, a naxa dangi kira seeti boore ra. ³² Na moli man na, Lewi di nde fan naxa fa kira xon ma. A to na li, a xeme to saxi kira ra, a fan naxa dangi kira seeti boore ra.»

³³ «Kono Samarika nde fan naxa fa a xa biyaasi kui, a na xeme li kira ra. A to a to, a naxa kinikini ki fanyi. ³⁴ A to a maso a ra, a naxa ture nun weni sa a xa fie ma, a e maxiri. A naxa a tongo, a a sa a xa sofale fari. A naxa a xanin yigiya banxi nde kui, a mēni a ma. ³⁵ Na kuye iba, a naxa gbeti kobiri kole firin so na yigiya banxi kanyi yi ra, a a fala a be, «Mēni yi xeme ma. Xa i kobiri ba a

xa fe ra dangi yi ra, n man ne dangima be n na kobiri ragbilenma i ma.»»

³⁶ Isa naxa fa seriye lonnila maxarin, «Yi mixi saxanyi ya ma, nde findixi ngaxakerenyi ra na xeme be mujetie dutun naxan ma?» ³⁷ Seriye lonnila naxa a yaabi, «Naxan kinikini a ma.» Isa naxa a masen a be, «I fan xa na mooli nan naba.»

Marata nun Mariyama xonyi

³⁸ Isa nun a foxirabirɛɛ to so taa nde kui, gine nde naxa e yigiya naxan xili Marata. ³⁹ A xunya ginema fan nu na naxan nu xili Mariyama. Na naxa sa doxo Marigi seeti ma, a a tuli mati a xa masenyi ra, ⁴⁰ konɔ Marata tan ya koto nu moxi a xa xɔɔɛ bun tife ra. Na kui, Marata naxa sa a fala Isa be, «Marigi, i mu n xunya toxi? A bara wali birin lu n tan keren ma. Woyen a be, a xa fa n mali.» ⁴¹ Marigi naxa a yaabi, «Marata, Marata, i kontofilixi, i man ya koto moxi fe gbegebe ma, ⁴² konɔ i hayi na fe keren peti nan ma. Mariyama tan, a tan nan fe fanyi sugandixi. Na man mu bama a yi feo!»

11

Ala maxandife

(Matiyu 6:9-13, 7:7-11)

¹ Loxo nde, Isa nu na Ala maxandife yire nde. A to ge, a foxirabirɛɛ nde naxa a fala a be, «Marigi, muxu tinkan Ala maxandide alo Yaya a foxirabirɛɛ tinkanxi ki naxe.» ² Isa naxa a masen e be, «Wo ne Ala maxandima, wo xa a fala, <Baba Ala, dunɔɔ birin xa i xili seniyenxi kolon. I xa mangeya niini xa fa.

³ Baloe fi muxu ma λoxεe birin,
muxu hayi na naxan ma.

⁴ Dipe muxu xa yunubie ma,
barima muxu fan dipema mixie haake ma,
naxan yo bara fe kobi niya muxu ra.
I naxa muxu ti maratantanyi kira xon.»»

⁵ Isa man naxa a masen e be, «Xa a sa li, wo ya ma mixi nde naxa siga a boore nde xon kee tagi, a a fala a be, «N boore, taami saxan doni n be, ⁶ barima xone nde nan faxi n be keli biyaasi, a fa li donse yo mu na n naxan soma a yi.»»

⁷ «Xa a sa li go, banxi kanyi a yaabi, «Ba n toofofe! Naade balanxi, n tan nun n ma die birin saxi. N mu noma kelide fa n xa taami so i yi!» ⁸ N xa a fala wo be, banxi kanyi mu kelima a xa a boore mali e xa doxo booreya ma. Konon a boore xa lixirinyi tan, na nan a niyama banxi kanyi xa keli, a a boore hayi birin fan.»

⁹ «N xa a fala wo be,
wo maxandi ti, wo a sotoma ne.
Wo fenyi ti, wo a toma ne.
Wo naade konkon, a rabima ne wo be.

¹⁰ Mixi naxan birin maxandi tima, a a sotoma ne.
Mixi naxan se fenma, a a toma ne.

Mixi naxan naade konkonma, a rabima ne a be.»

¹¹ «Baba mundun na wo ya ma naxan xa di yexe maxorinma a ma, a sa boximase so a yi ra? ¹² Xa a sa toxele nan maxorin wo ma, wo noma tali sode a yi ra? ¹³ Xa wo tan mixi kobie fata se fanyie fide wo xa die ma, Baba Ala naxan na ariyanna, a dangi wo ra pon! A a Xaxili Seniyenxi fima ne a maxandimae ma.»

*Ala Xaxili Seniyenxi matandife
(Matiyu 12:22-37, Maraki 3:20-27)*

¹⁴ Isa naxa jinne nde keru xeme foxo ra naxan nu bara a kanyi findi boboe ra. Isa to na jinne keru, boboe naxa woyen, jama naxa kaaba.

¹⁵ Kono mixi ndee nu na e ya ma, nee a fala, «A jinnee kerima jinne mange Belesebulu nan saabui ra.» ¹⁶ Mixi gbetee naxa gantanyi sa a ya ra a maxorinfe ra Ala xa tonxuma nde ma.

¹⁷ Isa to e xa mapoxunyi birin kolon, a naxa a masen e be, «Lantareya na mangeya naxan kui, a mu buma. Denbaya lantaree fan, e kanama ne.

¹⁸ Sentane xa mangeya noma bude xa lantareya na a kui? Wo naxe a n jinne kerima Belesebulu saabui nan na. ¹⁹ Xa n tan jinnee kerima Belesebulu nan saabui ra, wo tan xa mixie fa e kerima nde saabui ra? Na kui, e tan nan yati wo makiitima.

²⁰ Kono xa n tan jinne kerima Ala senbe nan saabui ra, Ala xa mangeya niini yati nan bara wo li.»

²¹ «Xa senbema a xa banxi kantama geresose ra, a harige birin na kantari nan kui. ²² Kono xeme gbete na fa naxan senbe gbo a be, a noma ne a ra, a a xa geresosee ba a yi a nu laxi naxee ra, a a harige birin itaxun mixi gbetee ra.»

²³ «Mixi naxan mu n foxo ra, a tixi n kanke ne. Naxan mu n malima mixi sotode, a na mixie rayensenfe ne.»

*Ninne gbilenfe a sabatide fori
(Matiyu 12:43-45)*

²⁴ «Ninne na gbilen mixi foxo ra, a sigama yire maxare lingira gbete fende, kono a mu a

toma. Na temui a a falama a yete be, <N xa gbilen n ma banxi kui n kelixi dennaxe.> ²⁵ A na gbilen menni, a a lima ne na banxi makoxi, a raxunmaxi a fanyi ra. ²⁶ Na temui, a sigama ne a sa fa jinne solofere gbetee ra naxee paaxu a be, e birin so na banxi kui, e sabati naa. Na kui, na mixi xa fe paaxuma ne dangife singe ra.»

Sεεwe na mixi naxee be

²⁷ Isa to nu yi fee falafe, gine nde naxa a xui ite nama tagi, «Sεεwe na gine be naxan i bari, a xije fi i ma!» ²⁸ Kono Isa naxa a yaabi, «Sεεwe na mixie nan be naxee Ala xa masenyi ramema, e a rabatu.»

*Annabi Yunusa xa tonxuma
(Matiyu 12:38-42)*

²⁹ Nama to nu Isa xetenfe, Isa naxa a masen e be, «To mixie kobi. E wama tonxuma makaabaxi tofe, kono tonxuma yo mu fima e ma bafe Annabi Yunusa xa tonxuma ra. ³⁰ Annabi Yunusa findi tonxuma ra Ninewekae be ki naxe, Adama xa Di fan findima tonxuma ra na ki ne yi waxati mixie be. ³¹ Kiiti loxoε, Seeba mange gine fan tima ne e nun to mixie, a seedepoxoya ba wo xili ma, barima a tan fa ne kelife yire makuye Sulemani xa lonni ramede, a fa li naxan na wo yire yi ki be, a tide gbo Sulemani be. ³² Kiiti sa loxoε, Ninewekae fan kiiti tinxinxi sama ne yi waxati mixie ma, barima Ninewekae tuubi Yunusa xa kawandi nan saabui ra, kono yakosi mixi nde na be naxan xa fe gbo Annabi Yunusa be.»

*Danxaniya xa naiyalanyi
(Matiyu 5:15, 6:22-23)*

³³ «Mixi yo mu lanpui radexema a man fa a nɔxun yire nde, xa na mu a ra a debe felen a xun. A a dɔxɔma lanpui dɔxɔse nan fari alako naxee soma banxi, e xa a tɛ dɛxɛ to.»

³⁴ «I ya nan na i fate xa lanpui ra. Xa i ya fan, i fate birin iyalanma nɛ, kɔnɔ xa i ya mu fan, i fate luma dimi nan kui. ³⁵ Na kui, i maɔxun ki fanyi xa naiyalanyi naxan na i bɔɔɛ kui mu findixi dimi ra. ³⁶ Xa i fate birin iyalanxi, dɛdɛ mu fa na dimi kui, a birin luma nɛ naiyalanyi kui alo lanpui dɛxɛ na ti i ma.»

Diinɛla kobie

(Matiyu 23:1-39, Maraki 12:38-40)

³⁷ Isa to gɛ wɔyɛnde, Fariseni nde naxa Isa maxɔrin e xa sa e dɛge. Isa to so Fariseni xɔnyi, a naxa a magoro. ³⁸ Fariseni naxa kaaba, a to a to Isa mu a bɛlɛxɛ raxa Yuwifie xa naamunyi ki ma beenun a xa a dɛge. ³⁹ Na kui, Marigi naxa a fala a bɛ, «Wo tan Farisenie, wo pɔɔti nun pileti fari maxama e xa raseniyeɛn, kɔnɔ mixi see muɔafe nun seniyeɛntareɔna nan tun na wo bɔɔɛ ma. ⁴⁰ Wo tan xaxilitaree! Wo mu a kolon Ala naxan se fari daa, a tan nan mixi bɔɔɛ fan daa? ⁴¹ Xa wo setare ki baloe ra naxan na wo xa piletie kui, wo xa fe birin naseniyeɛnma nɛ.»

⁴² «Gbaloe na wo bɛ, wo tan Farisenie! Wo sansi xunxurie birin farile bama, alo salaxui nun gbɛngbɛ, kɔnɔ wo gbilenxi tinxinyi nun Ala xanufe fɔxɔ ra. A lanma nɛ nu wo xa na seriye hagigɛe rabatu, wo man mu nɛɛmu boore seriye xunxurie fan ma. ⁴³ Gbaloe na wo bɛ, wo tan Farisenie! Barima a rafanxi wo ma, wo xa dɔxɔ binye yire salide banxi kui, mixie man xa nu wo

xεεbu taa kui binye xεεbuie ra. ⁴⁴ Gbaloe na wo be, barima wo maniyaxi gaburie nan na naxee mu matonxumaxi, mixie jεrema naxan fari e mu a kolon!»

⁴⁵ Seryie lonnila nde naxa a fala a be, «Karamoxo, i to yi fee falama yi ki, i na muxu fan nasotofe ne.» ⁴⁶ Isa naxa a yaabi, «Gbaloe na wo fan be, wo tan seryie lonnilae! Barima wo kote doxoma mixi xun ma naxan xanin xono ki fanyi, kono wo tan mu tinma e malide hali wo belexesole keren na. ⁴⁷ Gbaloe na wo be, barima wo gaburi fanyie yailanma namijonmee be, a fa li wo benbae nan e faxa! ⁴⁸ Na kui, wo bara findi wo benbae xa kewalie seede ra, e xa na kewalie man bara wo kenεn, barima e tan bara namijonmee faxa, wo fan na namijonmee xa gaburie raxunmama. ⁴⁹ Na nan a ra, Ala xa lonni fan a masenxi ne, <N namijonmee nun xεerae rasanbama ne e ma, e tan ndee faxa, e ndee jaxankata.> ⁵⁰ Na kui, namijonmee birin wuli naxan filixi kabi dunjia folε, yi waxati mixie nan a sare fima, ⁵¹ kelifε Habila wuli ma han Sakari, naxan faxa sεrexεbade nun horo mobanxi tagi. Iyo, n xa a fala wo be, to mixie nan a birin sare fima. ⁵² Gbaloe na wo be seryie karamoxoe, barima wo bara saabi tongo naxan lan a xa lonni naade rabi. Kono wo mu soma, wo man mu tinma mixi gbete fan xa so naa.»

⁵³ Isa to keli naa, Farisenie nun seryie karamoxoe naxa ti folo a kanke a xone ra. E naxa maxorinyi mooli birin ti a ma, ⁵⁴ alako e xa a suxu tantanyi nde kui.

12

Isa a fɔxirabirɛɛ rasife
(*Matiyu 10:26-33, 12:32, 10:19-20*)

¹ Yi fee nu dangife temui naxe, mixi wulu wulu nan nu bara e malan, han e nu e bore maboronfe. Isa wɔyɛn folo a fɔxirabirɛɛ nan singe bɛ, a naxe, «Wo wo yetɛ ratanga Farisenie xa lɛbini ma, naxan findixi filankafuiɲa ra. ² Fefe nɔxunxi mu na naxan mu fama makenɛnde, gundo yo mu na naxan mu fama kolonde. ³ Na kui, wo naxan yo falama kɔɛ ra, a mema nɛ yanyi ra. Wo fefe makɔyikɔyima banxi kui, dunija birin fama rakolonde a ra kɛnɛ ma.»

⁴ «N booree, n xa a fala wo bɛ, wo naxa gaaxu mixie ya ra naxee nɔma mixi fate bɛnde faxade, kɔnɔ e mu nɔma fefe ra na xanbi ra. ⁵ N xa a masen wo bɛ, a lan wo xa gaaxu naxan ya ra. Wo xa gaaxu Ala nan ya ra, barima a tan nan mixi faxama, a tan nan man nɔma mixi wolide yahannama. Iyo, n xa a fala wo bɛ, a lanma wo xa gaaxu a tan nan ya ra.»

⁶ «Turunna suuli xa mu sarama batanka firin na? Kɔnɔ Ala tan mu nɛɛmuma e sese ma. ⁷ Hali xunsexɛ naxan na wo xunyi ma, Ala a birin kɔnti kolon. Wo naxa gaaxu, barima wo munafanyi gbo dangi turunna xɔni gali ra.»

⁸ «N xa a fala wo bɛ, mixi yo naxan n kolonma a Marigi ra adamadie ya ma, n tan Adama xa Di fan na kanyi kolonma nɛ Ala xa malekɛɛ ya i. ⁹ Kɔnɔ naxan na tondi n kolonde adamadie ya i, n fan tondima nɛ na kanyi kolonde Ala xa malekɛɛ ya i.»

¹⁰ «Mixi naxan birin woyen kobi falama Adama xa Di xa fe ra, na yunubi noma ne xafaride na kanyi be, konɔ mixi naxan Ala Xaxili Seniyenxi rasotoma, na yunubi tan mu noma xafaride na kanyi be.»

¹¹ «E na wo xanin salide kiitise yire, xa na mu a ra mangasanyi xon, wo naxa kontofili wo e yaabima ki naxe, xa na mu a ra wo naxan masenma e be, ¹² barima Ala Xaxili Seniyenxi wo rakolonma ne na waxati yati ma, a lan wo xa naxan fala.»

Banna xaxilitare xa taali

¹³ Mixi nde naxa a fala Isa be pama tagi, «Karamoxo, a fala n taara be a xa muxu ke itaxun, a n gbe so n yi.» ¹⁴ Isa naxa a yaabi, «Nde n findixi kiitisa ra wo xun ma, xa na mu a ra wo ke taxunma ra?» ¹⁵ A man naxa a masen e be, «Wo a i ki fanyi, wo wo yete ratanga xoyife se mooli birin ma, barima i banna kiyoki, dunijegiri tide mu kelima se sotoe xa ma.»

¹⁶ Na xanbi, Isa naxa yi taali sa e be, «Xeme bannaxi nde xa xe naxa fan ki fanyi. ¹⁷ A naxa a manoxun a yete ma, <N munse rabama, barima yire mu n be n noma n ma donse birin nagatade dennaxe?» ¹⁸ A naxa nate tongo, <N yi nan nabama. N na n ma bilie rabirama ne, n gbete ti naxee gbo e be. N na n ma donse nun n ma se birin malanma nee nan kui. ¹⁹ Na temui n na a falama ne n yete be, N bara se gbegebe ragata naxan buma je wuyaxi. N xa n malabu fa, n xa n dege, n xa n min, n xa jexin.> ²⁰ Konɔ Ala naxa a masen a be, <I tan xaxilitare! To koe yati ra, i nii bama ne i fate. I naxan birin malanxi, a

fa luma nde be?» ²¹ A na na ki ne mixi be naxan se malanma a yete be, kono a mu bannaxi Ala be.»

Xaxili tife Ala ra

²² Na dangi xanbi Isa naxa a masen a foxirabirsee be, «Na nan a toxi, n xa a fala wo be, wo naxa kontofili baloe xa fe ra wo hayi na naxan ma yi duniyeigiri kui, xa na mu a ra, dugie xa fe ra wo naxee ragoroma wo fate ma. ²³ Wo xa duniyeigiri tide gbo donse be, wo fate tide gbo dugie be. ²⁴ Wo wo mapoxun xaaxae ma. E mu sansi sima, e mu xe xabama. Saga nun bili sese mu e yi, kono Ala e rabaloma. Wo tan tide gbo xonie be pon! ²⁵ Nde noma hali xi keren sade a xa simaya xun a xa kontofilife saabui ra? ²⁶ Xa wo mu noma na fe lanma ra, wo fa kontofilima fe gbetee ra munfe ra?»

²⁷ «Wo wula sansi fuge tofanyie mato e minima ki naxe. E mu walima, e mu woligese yailanma, kono n xa a fala wo be, hali mange Sulemani xa dariye birin kui, a xa sosee mu nu tofan alo na sansi fuge keren. ²⁸ Xa Ala wula sansi meenima yi ki ne, naxan na na to, tina a gan, a meenima ne wo tan ma dangi na ra pon! Wo xa danxaniya xurun. ²⁹ Wo naxa wo xaxili birin ti donse nun minse ra. Wo naxa kontofili. ³⁰ Kaafiri birin birama na fe mooli nan tun foxo ra. Kono wo tan Baba Ala a kolon, a wo hayi na na see ma. ³¹ Wo xa Ala xa mangeya niini singe fen. Wo hayi na naxan birin ma, a na fan fima ne wo ma.»

Harige malanfe ariyanna (Matiyu 6:19-21)

³² «Wo naxa gaaxu, wo tan naxee luxi alo n ma xuruse goore lanma, barima a bara wo Baba Ala kenen a xa mangeya niini fi wo ma. ³³ Se naxan na wo yi ra, wo xa sa a mati, wo a kobiri fi setaree ma. Wo xa kobiri booto soto naxan mu kanama, wo harige soto naxan mu nonna, naxan na ariyanna, mujeti mu dennaxe lima, nimasee fan mu kanari sama dennaxe. ³⁴ Wo harige na dennaxe, wo boje fan luma menni ne.»

*Wali suxufe Marigi ya ra
(Matiyu 24:43-51)*

³⁵ «Wo tagi ixirixi nan xa lu a ra, wo xa lanpuie radexexi. ³⁶ Wo xa lu ne alo mixi naxee e marigi mamefe kelife futixiri xulunyi. A na fa, a naade konkon, e a rabima ne a be keren na. ³⁷ Seewe na konyie be, marigi naxee lima e mu xixi a fa temui. N xa nondi fala wo be, marigi yati fama a tagi ixiride, a fa magorode fen a xa na konyie be, a fa e bun ti. ³⁸ Seewe na e be, marigi naxee lima e mu xixi, hali a gbilen ke tagi, xa na mu a ra a jan dangi na ra.»

³⁹ «Wo xa a fahaamu a fanyi ra, xa banxi kanyi a kolon ne nu mujeti fama temui naxe, a mu a luma mujeti xa so a xonyi. ⁴⁰ Wo fan, wo xa wo tagi ixiri, wo naxa yanfa, barima Adama xa Di fama waxati nan ma wo nono mu naxan ma.»

⁴¹ Piyeri naxa a maxarin, «Marigi, i yi taali saxi muxu tan nan be, ka birin be?» ⁴² Marigi naxa a yaabi, «Nde luma alo walike xunmati naxan findixi xaxilima dugutege ra? A marigi a tima a xa banxi walike birin xun ma, a xa donse taxun e ra a waxati. ⁴³ Nelexinyi na na konyi be, naxan

marigi a lima na wali ra. ⁴⁴ N xa nɔndi fala wo be, na marigi a harige birin taxuma ne na konyi ra. ⁴⁵ Kɔnɔ xa a sa li go, na konyi a fala a yete be, <N marigi buma ne fafe ra>, a fa marigi xa konyi xeme nun konyi ginee bonbo, a xulunyi ti, a siisi? ⁴⁶ Lɔxo nde fama, a tan konyi mu naxan kolon, a joxo mu saxi naxan ma, a marigi gbilenma ne. A na fa, a na konyi jaxankatama ne a jaaxi ra, konyi gbaloe soto e nun kaafirie.»

⁴⁷ «Konyi naxan a marigi sago kolon, kɔnɔ a mu a tagi ixiri, a man mu a sago raba, a fama ne bonboe gbegbe sɔtode. ⁴⁸ Kɔnɔ naxan mu a marigi sago kolon, xa a bara fe raba a lanma a xa bonbo naxan ma, a mu bonboe gbegbe sɔtoma. A gbegbe bara so naxan yi, a gbegbe man maxɔrinma ne a ma. A gbegbe bara taxu naxan na, na gbegbe man maxɔrinma ne a ma, nde man fa sa na xun.»

*Isa faxi fatanyi nan na
(Matiyu 10:34-36)*

⁴⁹ «N faxi te nan sade boxi ma. A rafanma n ma xa a jan bara dexe! ⁵⁰ Fo n xa toore belebele soto. N boje mu sama fo na kamali temui naxe. ⁵¹ Wo joxo a ma a n faxi bojesa nan na dunija? Ade, n faxi fatanyi nan na. ⁵² Keli yi waxati ma, xa mixi suuli na denbaya kui, gere luma mixi saxan nun mixi firin tagi. ⁵³ Baba a xa di xeme gerema ne, di xeme fan a baba gere. Nga a xa di gine gerema ne, di gine fan a nga gere. Mama a xa mamadi gerema ne, mamadi fan a mama gere.»

*Waxati tɔnxumae kui kolonfe
(Matiyu 16:2-3)*

⁵⁴ Isa man naxa a fala nama be, «Wo na nuxui to a malan na sogegode, wo a falama keren na, <Tune nan kelixi,> a fa li na nan man yati rabama.

⁵⁵ Foye na keli koola ma, wo a falama, <Kuye ifurama ne,> a fa li na nan man yati rabama.

⁵⁶ Wo tan filankafuie! Wo fata boxi nun koore jingi kui kolonde, konɔ munfe ra wo mu fata yi waxati fee tan tagi rabade?»

*Lanyi xirife sinnanyi ma
(Matiyu 5:25-26)*

⁵⁷ «Munfe ra wo tan yete mu fe matoma, wo xa a kolon naxan findixi tinxinyi ra? ⁵⁸ Xa wo nun i kalamu mixi na sigafe kiitisa yire, kata wo xa lanyi xiri kira xɔn, xa na mu a ra a i bendunma ne han kiitisa xɔn, kiitisa fan i so kosibili yi ra, kosibili i sa geeli. ⁵⁹ N xa a fala i be, i mu minima menni fo i kobiri birin fi han batanka donxoɛ.»

13

Tuubife

¹ Na temui, mixi ndee naxa dentege sa Isa be a mange Pilati bara Galileka ndee faxa, a e wuli masunbu e xa serexe ra. ² Isa naxa e yaabi,

«Wo a mapɔxunxi ne a na mixie toɔroxi ne na ki barima e xa yunubi dangi Galileka booree ra?

³ N xa a fala wo be na mu a ra feo! Konɔ xa wo mu tuubi, wo birin halakima ne alo e tan. ⁴ Na Darisalamuka fu nun solomasaxanyi go, Silomu koore banxi bira naxee ma? Wo joxo a ma a

na toore e lixi ne yunubitoe nan to e ra dangi

Darisalamuka boore birin na? ⁵ N xa a fala wo be na mu a ra feo! Kɔnɔ xa wo mu tuubi, wo birin sɔntɔma ne alo e tan.»

⁶ Isa man naxa yi taali masen e be. «Xɔre bili to nu sixi xeme nde xa boxi ma, a naxa siga a xa sa a bogi ba, kɔnɔ a mu sese to a kɔn na. ⁷ Na kui, a naxa a fala a xa walike be, <A mato, a je saxan nan yi ki n fama xɔre bogi fende yi xɔre bili kɔn na, n mu se to. A side bara findi boxi makanaxi nan na! A sege!> ⁸ Walike naxa a yaabi, <Marigi, i man xa dije toofare xa dangi, alako n xa a rabilinyi buxa, n jape sa a ma. ⁹ Xa a bogi tamuna, awa. Xa a mu bogi, i a sege.>»

Isa gine nde rayalanfe malabu loxɔe ma

¹⁰ Malabu loxɔ nde ma, Isa nu na kawandi tife salide nde kui. ¹¹ A naxa gine nde li naa jinne nu bara naxan kuntin a ra. Kabi je fu nun solomasaxan a mu nu nɔma a rakelide feo! ¹² Isa to a to, a naxa a xili, a a fala a be, «N nga, i bara fulun yi fure ma to.» ¹³ Isa to a belexe sa a ma, gine naxa a rakeli keren na, a so Ala matoxofe.

¹⁴ Kɔnɔ Isa to a rayalanxi malabu loxɔe ne, salide xunmati naxa xɔnɔ a ma, a a fala jama be, «Xi senni nan na a daxa mixi xa wali naxan kui. Wo xa fa marayalanyi fende na loxɔe ne, kɔnɔ wo naxa fa malabu loxɔe tan ma.» ¹⁵ Marigi naxa a yaabi, «Wo tan filankafuie! Malabu loxɔe ma, wo birin mu wo xa ninge xa na mu wo xa sofale fulunma xe a xiride, wo a xanin ye minde? ¹⁶ Iburahima xa di nan yi gine ra, kɔnɔ Sentane bara a xiri kabi je fu nun solomasaxan. A mu lanma n xa a fan fulun malabu loxɔe ma?» ¹⁷ A

to na fala, a yaxui birin naxa yaagi, kɔnɔ nama tan naxa sɛɛwa a xa kaabanako fe birin na.

Konde xɔri nun lɛbini xa taalie
(*Matiyu 13:31-35, Maraki 4:30-32*)

¹⁸ Isa man naxa a masen e bɛ, «Ala xa mangɛya maniyaxi munse ra? N nɔma a misaalide tali wɔyɛnyi mundun na? ¹⁹ A luxi nɛ alɔ konde xɔri xurudi xɛmɛ naxan si a xa bɔxi ma. A naxa te, a findi wuri bili ra, xɔnie fa e tɛɛ sa a kɔn na.»

²⁰ A man naxa a masen, «N xa Ala xa mangɛya misaali munse ra? ²¹ A luxi nɛ alɔ lɛbini, ginɛ naxan sa farin busali tagi xun ma, na fa farin birin nate.»

Naadɛ ixutuxi
(*Matiyu 7:13-14, 21-23, 8:11-12*)

²² Isa nu sigama kawandi ti ra taaɛ birin kui, a xungbe nun a xuri. Na birin, a nu na Darisalamu kira nan xɔn. ²³ Mixi nde naxa a maxɔrin, «Marigi, nɔndi nan a ra, a mixi gbegbe mu kisima?» A naxa a yaabi, ²⁴ «Wo kata wo xa so naadɛ ixutuxi nan na, barima n xa a fala wo bɛ, mixi wuyaxi katama nɛ sode naa, kɔnɔ e mu nɔma. ²⁵ A waxati a lima banxi kanyi kelima nɛ a naadɛ balan. Wo tan fama nɛ tide tande wo nu naadɛ kɔnkɔn na, wo a fala, <Marigi, naadɛ rabi muxu bɛ.> Na tɛmui, a wo yaabima nɛ, <N mu wo kolon, n mu wo kelide kolon.> ²⁶ Wo man a falama nɛ a bɛ, <I mixie xaranxi muxu xɔnyi nɛ, won birin nan won dɛgexi, won birin nan won min.> ²⁷ Kɔnɔ a wo yaabima nɛ, <N xa a fala wo bɛ, n mu wo kolon, n mu wo kelide kolon. Wo keli n ya i, wo tan fe kobi rabae!> ²⁸ Iburahima, Isiyaga,

Yaxuba, nun namijɔnme birin, wo e toma ne Ala xɔnyi ariyanna, kɔnɔ wo tan naminima tande, wa nun jinyi raxinyi na dennaxe. ²⁹ Mixie kelima sogetede nun sogeorode, e keli kɔɔla nun yirefanyi biri, e e dege Ala xa mangeya niini bun ma. ³⁰ Na kui, xanbiratie findima ne yareratie ra, yareratie fan findi xanbiratie ra.»

*Isa sunnunfe Darisalamu xa fe ra
(Matiyu 23:37-39)*

³¹ Na waxati ma, Fariseni ndee naxa fa Isa xɔn, e a fala a be, «I xa keli be. Siga yire gbete, barima Herode wama i faxafe.» ³² A naxa e yaabi, «Wo siga, wo sa a fala na xulumase kɔɔtaxi be, n na jinnɛe kerife mixie fɔxɔ ra, n na mixie rayalanfe, to a nun tina. Xi saxan nde ma, n gema ne n ma wali ra. ³³ Kɔnɔ fo n xa n jere to, tina nun tina bora, barima a mu lanma tan namijɔnme xa faxa fo Darisalamu.»

³⁴ «Darisalamu, Darisalamu, taa naxan namijɔnmeɛ faxama, naxan Ala xa xɛɛrae magɔnɔma. Sanmaya wuyaxi n bara wa i xa die malanfe n yire, alo tɔxɔe a xa die rasoma a gabutenyi bun ma ki naxe, kɔnɔ wo naxa tondi! ³⁵ Na kui, Ala bara keli wo xa banxi xun ma. N xa a fala wo be, wo mu n toma sɔnɔn, han wo a falama temui naxe, «Baraka na a be naxan fafe Marigi xili ra!»»

14

Isa mixi rayalanfe malabu lɔxɔe ma

¹ Malabu lɔxɔ nde ma, Isa to nu a degefe Fariseni kuntigi nde xɔnyi, e birin nu Isa rabenfe

ne. ² Xeme nde nu na naa naxan fate nu mafuntuxi. ³ Na kui, Isa naxa Farisenie nun seriye lonnilae maxorin, «A daxa ka a mu daxa furema xa rayalan malabu loxo ma?» ⁴ Kono e mu sese fala. Isa naxa a belexe sa furema ma, a a rayalan, a a ragbilen a xonyi.

⁵ Na xanbi, Isa man naxa e maxorin, «Xa a sa li go, wo xa di, xa na mu wo xa ninge bara bira gulunba ra malabu loxo ma, wo mu a ratema xe keren na?» ⁶ E mu no na yaabi yo fide.

Yete magore nun yete igboe

⁷ Isa to a rakorosi xone nu magorode fanyie nan tongoma e yete be, a naxa yi taali woyenyi fala e be, ⁸ «Mixi na i xili a xa xulunyi, i naxa magorode fanyi fen, barima xa mixi fa naxan tide gbo i be, ⁹ i yatigi a falama ne i be, <I xa doxo so na mixi binye yi ra.> Na kui, i kelima ne yaagi ra sigafe doxo gbete fende, binye mu na dennaxe. ¹⁰ Kono mixi na i xili a xa xulunyi, i xa magorode binyetare nan tongo. Na kui, xa i yatigi bara fa, a a falama ne i be, <N boore, sa magorode fanyi nan tongo yare.> Na findima binye nan na i be mixie birin ya ma wo nun naxee doxoxi naa. ¹¹ Naxan yo na a yete igbo, a fama ne igorode. Naxan yo na a yete magoro, a xa fe itema ne.»

¹² Isa naxa a fala xulunyi kanyi be, «Xa a li i xulunyi tima, i naxa i booree, i baribooree, i barenyie, nun i doxo boore bannaxie gbansan xa xili, barima e noma ne i xa wali fanyi birin nagbilende i ma. ¹³ Donse fanyie na rafala i xonyi, a lanma i xa setaree, mabenye, namatee,

nun donxuie nan xili e xa fa e dege. ¹⁴ Na kui, i findima seewatwe nan na, barima feere mu e tan be e xa i xa na fe fanyi ragbilen i ma, konɔ i fama ne a sare sotode mixi tinxinxie rakelima faxe ma loxo naxe.»

Donyi xungbe maxili xa taali
(Matiyu 22:1-14)

¹⁵ Xeme nde Isa nun naxan nu a degefe, a to na fe me, a naxa a fala a be, «Seewe na mixi be naxan fama a degede Ala xonyi ariyanna!» ¹⁶ Isa fan naxa a masen a be, «Xeme nde naxa mixi gbegbe rakolon, a e xa fa a xonyi, e xa e dege a fanyi ra. ¹⁷ A temui to a li, a naxa a xa konyi xee mixie xilide, yi fe binye nu bara ragbilen naxee ma, a xa a fala, <Wo fa, fe birin bara ge yailande.> ¹⁸ Konɔ e birin naxa e yete maxandi. A singe naxe, <N baxi xe nan sarade, fo n xa sa a mato. Dije n be.> ¹⁹ Boore fan naxe, <N baxi ninge firin doxo suuli nan sarade, fo n xa sa e mato. Dije n be.> ²⁰ Gbete fan naxe, <N baxi gine nan doxode. N mu noma fade.>»

²¹ «Konyi to gbilen a marigi xonyi, a naxa na fee dentege sa a be. Na kui, banxi kanyi naxa konɔ, a a fala a xa konyi be, <Siga mafuren, i sa setaree, mabenye, donxuie, nun namatse xili naxee na taa kui yire birin. I xa fa e ra n xonyi be.>»

²² «Konyi man to gbilen a naxa a fala, <Marigi, n bara i xa yaamari raba, konɔ han ya doxode luxi i xa banxi kui.> ²³ Banxi kanyi naxa a fala a xa konyi be, <I man xa mini, i sa taa fari yire birin isa. I xa fe birin naba mixie xa fa, n ma banxi xa

rafe. ²⁴ N xa a fala i be, mixi naxee singe xilixi, e tan sese mu e degema n xonyi feo!»»

Birafe Isa foxo ra

(Matiyu 10:37-39, 5:13, Maraki 9:50)

²⁵ Isa man to nu kira ra, pama gbegbe nu a foxo ra. A naxa a ya rafindi e ma, a a masen e be, ²⁶ «Xa mixi wa birafe n foxo ra, fo a xa n xanu ne dangi a baba ra, a nga ra, a taara ra, a xunya ra, a xa gine ra, a xa die ra, nun a yete yati fan na. Xa na mu a ra, a kanyi mu noma findide n foxirabire ra. ²⁷ Xa mixi mu a yete waxonfe gere, a fa tin n waxonfe ra, a mu noma findide n foxirabire ra.»

²⁸ «Xa mixi nde sa wa koore banxi xungbe tife wo ya ma, fo a xa doxo ne sinden, a a mato kobiri xasabi naxan noma na banxi tide, alako a xa a kolon xa a xa fere noma na wali ranonde. ²⁹ Xa na mu a ra, a kanyi na banxi korin a mu fa no a ranonde, mixie nu na to, e a mayelema ne, ³⁰ e a fala, «Yi xeme bara banxi ti folo, konso a mu noxi a ranonde.»»

³¹ «Xa mange nde wa minife e nun mange gbete xa gere, fo a xa doxo ne sinden, a a mapoxun xa a xa soori mixi wulu fu noma tide mange boore xa soori mixi wulu moxoren kanke.

³² Xa a bara a kolon a e mu noma, beemanun mange boore nun a xa soorie xa makore, a xera nan nasigama a ma alako lanyi nan xa xiri e tagi.

³³ Na kui, xa mixi yo na wo ya ma naxan mu noma mede fe birin na n tan ma fe ra, a kanyi mu noma findide n foxirabire ra.»

³⁴ «Foxe fan, konso xa foxe mexemexenyi bara ba, a fa mexemexenma di? ³⁵ A mu fan xe be, a

mu fan ɲaɲe ra. A wɔlema ne tun. Xa naxan tuli fe mema, a xa a tuli mati yi masenyi ra.»

15

Yeɣee lɔxi xa taali (Matiyu 18:12-14)

¹ Lɔxɔ nde, duuti maxilie nun yunubitɔe birin nu e makɔɣefe Isa ra e xa e tuli mati a ra. ² Farisenie nun sɛriye karamɔxɔe naxa so a mafalafe, e nu a fala, «Yi xeme yunubitɔe rasenema, a man a deɣema e xɔnyi.»

³ Na kui, Isa naxa yi taali wɔyenyi masen e be, ⁴ «Xa mixi nde na wo ya ma, yeɣee keme na naxan yi ra, keren fa lɔe e tagi, a mu yeɣee tongo solomanaani nun solomanaani luma e demadonde, a siga na kerenyi fende han a sa a to? ⁵ A na a to, a ɲelxinma ne ki fanyi, a a sa a tunkie ma. ⁶ A na so a xɔnyi, a a xanuntenyie nun a dɔxɔbooree xilima ne, a a fala e be, <Wo fa, won birin xa sɛewa, barima n bara n ma yeɣee to, naxan nu bara lɔe!> ⁷ Na kui, n xa a fala wo be, sɛewe gboma ne ariyanna yunubitɔe tuubixi keren xa fe ra, dangife tinxintɔe tongo solomanaani nun solomanaani ra naxee hayi mu tuubi ma.»

Gbeti kɔbiri kole lɔxi xa taali

⁸ «Xa a sa li gbeti kɔbiri kole fu na gine nde yi ra, keren fa lɔe a yi, a mu lanpui radexema xe, a banxi makɔ, a na kɔbiri kole fen han a a to? ⁹ A na a to, a a xanuntenyie nun a dɔxɔbooree xilima ne, a a fala e be, <Wo fa, won birin xa sɛewa, barima n bara n ma gbeti kɔbiri kole to naxan nu bara lɔe n ma!> ¹⁰ Na kui, n xa a fala

wo be, seewe na Ala xa malekee xonyi yunubitoe keren gbansan tuubife ma.»

Di lɔxi xa taali

¹¹ Isa man naxa a masen, «Xeme nde nu na, di xeme firin nu naxan yi ra. ¹² A xa di firin nde naxa a fala a baba be, <Won ma denbaya harige seeti so n yi ra, naxan lanma a xa findi n gbe ra.> Na kui, babe naxa a harige itaxun a xa di xeme firinyie ma.»

¹³ «A mu bu di firin nde naxa a xa se birin malan, a fa biyaasi pamane makuye. A naxa a harige makana menni, fuyanteya kui. ¹⁴ A birin to non, kaame fan naxa sin na pamane ma a xoxoxe ra, sese mu lu na di yi ra. ¹⁵ A to siga wali fende naaka nde xon, na naxa a xee xosee demadonde. ¹⁶ Wuri bogi naxan nu soma xosee yi, a tan nu wama na nan donfe, konɔ mixi yo mu tin a kide nde ra.»

¹⁷ «Na kui, a naxa xaxili soto fa, a a fala a yete be, <N baba xa walike birin lugama a fanyi ra, e donse donxoe lu, a fa li n tan na faxafe kaame nan na be! ¹⁸ Fo n xa gbilen n baba xonyi, n xa a fala a be, N baba, n bara yunubi soto Ala ra, n bara haake soto i fan na. ¹⁹ A mu daxa sonon n xa findi i xa di ra. I xa n findi i xa walike nan na.> ²⁰ A naxa keli, a siga a baba xon.»

«Beenun a xa naa li, a baba naxa sa a to fa ra, a makuyaxi a ra sinden. A baba naxa kinikini ki fanyi. A naxa a gi, a sa a xa di ralan, a a masunbu. ²¹ Di naxa a fala a be, <N baba, n bara yunubi soto Ala ra, n bara haake soto i fan na. A mu daxa sonon n xa findi i xa di ra.>»

²² «Κὼνὼ a baba naxa a fala a xa konyie βε, <Wo wo xulun, wo fa guba fanyi ra, wo a ragoro a ma. Wo βελεχρασὸε so a βελεχε ra, wo sankiri so a sanyi. ²³ Wo fa ninge turaxi ra, wo a faxa. Won xa won δεγε, won xa xulunyi ti, ²⁴ barima n ma yi di nu bara lu alo a nu faxaxi νε, κὼνὼ a nii man bara gbilen a i. A nu bara λοε, κὼνὼ a man bara to.> Na kui, e naxa xulunyi ti φολο.»

²⁵ «Na waxati, di singe nu na χε ma. A to nu sofe, a a μακωρε banxi ra, a naxa xulunyi xui με. ²⁶ A naxa konyi nde xili, a a μαχωριν, <Munse rabaxi yi ki?> ²⁷ Na naxa a yaabi, <I xunya nan faxi. I baba bara ninge turaxi faxa, barima a man bara a xa di masoto a yalanxi.> ²⁸ Di singe naxa xωνο, a tondi sode banxi. A baba naxa mini, a so a mayandife, ²⁹ κὼνὼ a xa di naxa a fala a βε, <A mato, kabi γε wuyaxi n tan walima i βε alo i xa konyi, n mu i xa yaamari matandi hali keren. Κωνο na birin kui, hali si lanma, i mu nu a fi n ma, muxu nun n booree xa xulun di ti. ³⁰ Κωνο i xa di tan to faxi, naxan i harige birin makanaxi e nun langoe ginεε ra, i ninge turaxi nan faxaxi a tan βε!>»

³¹ «A baba naxa a fala a βε, <N ma di, i tan na n fe ma temui birin. Se naxan birin na n yi, i tan nan gbe a ra. ³² Κωνο a lan νε won xa σεεωα, won xulunyi ti, barima i xunya nu bara lu alo a nu faxaxi νε, κωνο a nii man bara gbilen a i. A nu λοξι νε, κωνο a man bara to.>»

16

*Walike xunmati kōotaxi xa taali
(Matiyu 6:24)*

¹ Isa man naxa a fala a foxirabirɛɛ bɛ, «Xɛmɛ bannaxi nde nu bara a xa fe birin taxu a xa walikɛ xunmati ra, a xa a rajɛrɛ. Lɔxɔ nde, a naxa a mɛ, a na walikɛ xunmati nu na a harige makanafe. ² A naxa a xili, a a maxɔrin, «N nanse mɛxi i xa fe ra? I xa i xa wali dentɛgɛ sa n bɛ, barima n bara xunmati wali ba i yi ra.» ³ Walikɛ xunmati naxa a fala a yɛtɛ bɛ, «N munse rabama fa? N ma mange bara n namini walide. Sɛnbɛ mu n yi n xa siga yire buxade, n man yaagima nɛ kulɛ matide. ⁴ N bara fa a kolon n naxan nabama, alako n ma wali na ba n yi, mixie xa nu n nasɛnɛ e xɔnyi.»»

⁵ «A naxa a marigi xa donitie birin xili keren keren yi ra. Naxan singe fa, a naxa a maxɔrin, «N marigi xa yeri na i ma?» ⁶ Na naxa a yaabi, «Oliwi ture sunbui ya kɛmɛ.» Walikɛ xunmati naxa a fala a bɛ, «I xa i xa kɛɛdi tongo mafuren, dɔxɔ, i a sɛbɛ tongo suuli.» ⁷ Na xanbi, a naxa a fala gbɛtɛ bɛ, «I tan go? Yeri na i ma?» Na naxa a yaabi, «Maale busali wulu keren.» A naxa a fala a bɛ, «I fan xa kɛɛdi tongo, i xa a sɛbɛ kɛmɛ solomasaxan.» ⁸ Na kui, na walikɛ xunmati tinxintare xa mange naxa a matɔxɔ, a to kɔɔta rabaxi.»

«Yi dunija mixi naxee jɛrɛma dimi kui, e kɔɔta e booree mabiri, dangife mixie ra naxee jɛrɛma naiyalanyi kui. ⁹ N xa a fala wo bɛ, wo xa dɛfanja fen yi dunija tinxintare xa naafuli saabui ra. Na naafuli na jɔn, wo fama rasɛnɛde banxie kui naxee mu kanama abadan.»

¹⁰ «Naxan mu lanlanteya kanama fe xurudi kui, a mu lanlanteya kanama fe xungbe fan kui.

Naxan mu tinxin fe xurudi kui, a mu tinxinma fe xungbe fan kui. ¹¹ Xa wo bara lanlanteya kana yi dunija tinxintare xa naafuli fe kui, nde fa lama wo ra a xa ariyanna bannaya taxu wo ra? ¹² Xa wo bara lanlanteya kana se taxuxi xa fe kui, nde fa wo gbe soma wo yi?»

¹³ «Konyi yo mu noma lude marigi firin xa yaamari bun ma, barima a fama marigi keren xonde, a boore maxanu. A xirima ne keren na, a boore rabolo. Wo mu noma Ala nun naafuli rabatude.»

Isa xa masenyi ndee

(Matiyu 11:12-13, 5:31-32, 5:18, Maraki 10:11-12)

¹⁴ Farisenie, kabiri nu rafanxi naxee ma, e fan naxa e tuli mati na fe birin na, e nu Isa mayele. ¹⁵ Isa naxa a masen e be, «Wo wama wo yete masenfe tinxintoe nan na adamadie ya i, kono Ala wo boje ma fe kolon. Naxan tide gbo mixie be, Ala na xonxi.»

¹⁶ «Annabi Munsa xa seriyen nun namijonmee xa Kitaabuie nan kawandi han Yaya xa waxati. Keli na temui ma, Ala xa mangeya niini xa xibaaru fanyi nan kawandima fa, mixie fe birin nan nabafe, alako e xa so Ala xa mangeya niini bun ma. ¹⁷ Koore nun boxi loema ne beenun sigire keren xa ba Ala xa seriyen ra.»

¹⁸ «Xeme yo mee a xa ginen ra, a sa gbete doxo, a kanyi bara yene raba. Naxan na ginen doxo xeme bara mee naxan na, a fan bara yene raba.»

Banna xeme nun Lasaru xa taali

¹⁹ «Xeme bannaxi nde nu na, naxan nu luma a maxiri ra dugi sare xoroxe ra. Temui birin, a

nu xulunyi nan tife. Λοχο yo λοχο, a nu lugama donse ροχυνμε nan na. ²⁰ Misikiine nde nu saxi yi banna xa tete sode de ra, naxan nu xili Lasaru. Suurie nu na a fate birin ma. ²¹ A nu wama donse xuntunyi ndee nan sotofe naxee nu birama na banna xa teebili ra. A to nu saxi naa, baree nan nu fama a yire, e nu a xa suurie μακον.»

²² «Λοχο nde misikiine naxa laaxira, malekee naxa sa a xanin Annabi Iburahima yire. Na banna xeme fan naxa faxa, a ragata, ²³ a siga yahannama. A xa ραxankate kui menni, a naxa a ya rate a sa Annabi Iburahima to yire makuye, e nun Lasaru. ²⁴ A naxa a xui ramini, <N baba Iburahima, kinikini n ma! Yandi, Lasaru xee n yire, a xa a belexesole rasin ye xora, a n nenyi maxinbeli, barima n na yi te naxan xora, a n ραxankatafe a ραaxi ra!>»

²⁵ «Κονο Annabi Iburahima naxa a yaabi, <N ma di, i xa i ratu, i tan bara fe fanyi soto i xa dunijigiri kui, κονο Lasaru tan toore nan soto. Yakosi, a tan bara madundu be, i tan na ραxankatafe. ²⁶ Sa na birin xun, gulunba belebele nan saxi won tagi, alako mixi naxa no kelide be sigafe ra i yire, mixi man naxa no kelide menni girife ra muxu fan yire.>»

²⁷ «Na kui, banna naxa a fala a be, <Awa n baba, n bara i mayandi, i xa Lasaru xee n baba xonyi, ²⁸ barima xunya suuli nan na n be. A xa sa e rasi, alako e naxa fa be, yi ραxankate ma.> ²⁹ Κονο Annabi Iburahima naxa a yaabi, <Annabi Munsa nun namijonmee xa Kitaabuie na e yi. E xa e tuli mati nee xa masenyie ra.> ³⁰ Banna naxa a fala, <N baba Iburahima, na mu sooneyama,

κονο xa mixi nde keli faxamixie ya ma sigafe ra e xον, e tuubima νε.> ³¹ Κονο Annabi Iburahima naxa a masen a βε, <Xa e mu Annabi Munsanun namipονmεε xui ramεma, hali mixi keli faxε ma, e mu lama a ra.>»

17

Isa a foxirabirεε rasife

(Matiyu 18:6-7, 15, 21-22, 17:20, Maraki 9:42, 11:22-23)

¹ Isa naxa a fala a foxirabirεε βε, «Maratan-tanyi fafe mu kanama, κονο παxankate na mixi βε naxan findima na saabui ra. ² A fisa na kanyi βε γεme binye xa xiri a konyi ra, a rasin baa ma, beemanun a xa yi mixi xuri keren natantan. ³ Wo mεeni wo yeτε ma de!»

«Xa i ngaxakerenyi bara haake soto i ra, woyen a βε. Xa a tuubi, i xa dije a ma. ⁴ Xa a haake soto i mabiri sanmaya solofere loxοε keren bun, a tuubixi man gbilen i madipede sanmaya solofere, fo i xa dije a ma.»

⁵ Xεεrae naxa a fala Marigi βε, «Muxu xa danxaniya xun masa!» ⁶ Marigi naxa e yaabi, «Xa danxaniya na wo βε nu, hali a xurun alo yentεn xori, wo noμα νε a falade yi konde bili βε, <Tala be, i sa sin baa ma,> a wo xui rabatuma νε.»

⁷ «Xa a sa li konyi na mixi nde yi wo tagi, na konyi na keli yire buxade xa na mu xurusee demadonde, a kanyi noμα a falade a βε keren na, <Fa, i fa i magoro, i i dege?» ⁸ Ade, wo a falama a βε, <N ma donse rafala. I xa i xa donma masara alako i xa fa donse nun ye ra n βε. I na γε na

ra, i fan noma i dɛgedɛ.> ⁹ Mixi mu a xa konyi tantuma yaamari rabatufe ma. ¹⁰ Wo tan fan, wo na gɛ fe birin nabade wo yamarixi naxan na, wo xa a fala nɛ, <Konyi nan tun na muxu ra. Muxu muxu xa wali gbansan nan nabaxi.>>

Isa kunɛ kanyi fu rayalanfe

¹¹ Isa to nu Darisalamu kira xɔn, a naxa dangi Samari nun Galile bɔxi tagi. ¹² A to so taa nde kui, kunɛ kanyi fu naxa fa a xɔn. E naxa sa ti e ndedi makuyaxi a ra, ¹³ e e xui ite a bɛ, «Karamɔxɔ Isa, kinikini muxu ma!» ¹⁴ A to e to, a naxa a fala e bɛ, «Wo siga, wo sa wo yɛtɛ masen sɛrɛxɛdubɛɛ bɛ.» Na kui, e nu sigafe tɛmui naxɛ, e naxa yalan. ¹⁵ Na tɛmui, mixi keren e ya ma, a to a to a yalanxi, a naxa gbilen Ala matoxɔ ra a xui itexi ra. ¹⁶ A naxa suyidi Isa bɛ, a a tantu. Samarika nan nu a ra. ¹⁷ Isa naxa a fala a bɛ, «Mixi fu xa mu rayalan? Na solomanaanie tan go? ¹⁸ Mixi yo mu gbilen Ala tantude fo yi Samarika?» ¹⁹ Isa naxa a fala a bɛ, «Keli, i siga. I xa danxaniya bara i rakisi.»

Ala xa mangɛya niini nun Isa xa gbilenyi

(Matiyu 24:23-28,37-41, Maraki 13:21-22, 15-16)

²⁰ Farisenie to Isa maxɔrin, a Ala xa mangɛya niini fama mun tɛmui, a naxa e yaabi, «Mixi mu Ala xa mangɛya niini fa tɛmui kolonma. ²¹ Mixie mu a falama xɛ de, <A mato, a tan nan ya,> xa na mu a ra, <A tan nan sa na ki,> barima Ala xa mangɛya niini na wo ya ma nɛ.»

²² Na tɛmui, Isa naxa a fala a foxirabirɛɛ bɛ, «Waxati fama nɛ, Adama xa Di to xoli wo suxuma

ne, a xa lu wo ya ma hali loxo keren peti, kono wo mu a toma. ²³ Mixie a falama ne wo be, <A mato, a tan nan sa na ki,> xa na mu a ra, <A tan nan yi ki!> Wo naxa wo gi na matode, wo naxa bira nee foxo ra. ²⁴ A fa loxoe, Adama xa Di luma ne alo seyamakonyi naxan minima, kuye birin yanba. ²⁵ Kono beenun na loxoe xa a li, fo a xa toore gbegbe soto. To mixie mu lama a ra. ²⁶ Adama xa Di fa loxoe luma ne alo Annabi Nuha xa waxati. ²⁷ Mixie nu e degema, e nu e minma, e nu ginεe doxoma, e nu e xa die fima xemee ma, han Annabi Nuha so kunkui kui loxo naxe. Banbaranyi belebele to din boxi ma, e birin naxa sonto. ²⁸ Na nan man naba Loti xa waxati. Mixie nu e degema, e nu e minma, e nu sare matima, e nu sansi sima, e nu banxie tima. ²⁹ Kono Loti keli Sodoma loxo naxe, te nun sooda ye nu goroma ne kelife koore ma alo tune, birin naxa sonto. ³⁰ A man sa rabama na ki ne Adama xa Di na makenen loxo naxe.»

³¹ «Na loxoe, naxan na tandε, a naxa so a harige tongode banxi kui. Naxan na xe ma, a fan naxa gbilen a xonyi. ³² Wo xa ratu ne Loti xa ginε ma. ³³ Mixi yo katafe a yetε ratangade, na kanyi loema ne, kono mixi yo a yetε ralεema, na kanyi ratangama ne. ³⁴ N xa a fala wo be, na temui ma, xa mixi firin saxi sade keren ma koe ra, mixi keren tongoma ne, boore lu naa. ³⁵⁻³⁶ Xa ginε firin na se dinfe mulunyi keren kui, keren tongoma ne, boore lu naa.» ³⁷ E naxa a maxorin, «Marigi, na rabama minden?» A naxa e yaabi, «Binbi na lu dennaxe, yubεe sa e malanma menni ne.»

18

Kaape gine nun kiitisa xa taali

¹ Na dangi xanbi, Isa naxa yi taali woyenyi masen e be e xa a kolon a fo e xa Ala maxandi temui birin tunnabexi kui. ² A naxa a masen, «Kiitisa nde nu na taa nde kui, naxan mu nu gaaxuma Ala ya ra, a gbe fe man mu nu mixi yo xa fe ma. ³ Kaape gine nde fan nu na na taa kui, naxan nu luma fa ra kiitisa xon, a nu a fala, <Kiiti tinxixi sa n tan nun n yaxui tagi.> ⁴ A naxa bu na ki, kiitisa mu tin a be, konɔ loxo nde a naxa a fala a yete be, <Nondi na a ra, n tan mu gaaxuma Ala ya ra, n gbe fe man mu mixi yo xa fe ma. ⁵ Konɔ yi kaape gine tan na n bope rapaaxufe n ma. N xa kiiti tinxixi so a yi ra, alako a xa ba fafe n xon, a naxa fa n tooɔ.>»

⁶ Na kui, Marigi naxa a masen, «Wo yi kiitisa kobi xui rame. ⁷ Ala mu kiiti tinxixi soma xe a xa mixi sugandixie yi ra, naxee a maxandima koe nun yanyi? A buma e malife ra? ⁸ N xa a fala wo be, a kiiti tinxixi soma e yi ra mafuren. Konɔ Adama xa Di na fa, a danxaniya lima ne dunija ma?»

Fariseni nun duuti maxili xa taali

⁹ Isa man naxa yi taali woyenyi masen mixi ndee be naxee nu laxi e yete ra, a tinxintoe nan na e tan na dangi booree ra e yoxi naxee ma. ¹⁰ A naxa a masen, «Xeme firin naxa siga Ala maxandide horomobanxi kui. Keren nu findixi Fariseni nan na, boore, duuti maxili. ¹¹ Fariseni naxa ti, a Ala maxandi a bope ma, a nu a i, <Ala, n bara i tantu barima n mu luxi alo mixi gbete, naxee findixi mupetie, fe kobi rabae, nun

yeɛlae ra. N bara i tantu barima n mu luxi alo yi duuti maxili. ¹² N sunma sanmaya firin loxun keren bun ma, n man farile fima n sotose birin na.> ¹³ Kɔnɔ duuti maxili tan naxa ti a xati ma. A jan mu nu suusama a xa a ya rate koore ma. A nu a belexe saxi a kanke ma, a nu a fala, <Ee, Ala! Kinikini n ma, barima yunubitɔe nan n na!>»

¹⁴ «N xa a fala wo be, yi mixi firin to gbilen e xɔnyi, na duuti maxili nan nu tinxixi Ala ya i, barima mixi yo a yete igbo, a kanyi fama ne igorode. Kɔnɔ mixi naxan a yete magoroma, a xa fe itema ne.»

Isa nun dimɛdie
(*Matiyu 19:13-15, Maraki 10:13-16*)

¹⁵ Mixie nu fafe dimɛdie ra Isa xɔn, alako a xa a belexe sa e ma. A foxirabirɛe to na to, e naxa woyen na mixie ma. ¹⁶ Kɔnɔ Isa naxa e xili, a a masen e be, «Wo a lu dimɛdie xa fa n yire. Wo naxa tɔnyi doxo e ma, barima naxee maniyaxi e ra, e tan nan soma Ala xa mangeya niini bun ma. ¹⁷ N xa nondi fala wo be, mixi naxan mu tinma Ala xa mangeya niini ra alo dimɛdi, na kanyi mu soma Ala xa mangeya niini bun ma feo!»

Segetala bannaxi
(*Matiyu 19:16-30, Maraki 10:17-31*)

¹⁸ Mange nde naxa Isa maxɔrin, «Karamoxo fanyi, a lan n xa munse raba alako n xa abadan kisi soto ke ra?» ¹⁹ Isa naxa a masen a be, «Munfe ra i n xilima karamoxo fanyi? Mixi yo mu fan. Ala keren peti nan fan. ²⁰ I seriye kolon: <I naxa yeɛe raba. I naxa faxe ti. I naxa mupe ti. I naxa mixi toɔpege. I baba nun i nga binya.>»

²¹ Mange naxa Isa yaabi, «N bara na birin nabatu kafi n dimedi temui.» ²² Isa to na me, a naxa a fala a be, «Fe keren nan fa luxi i xa fe. Siga, se naxan birin na i yi ra, sa a mati, i a kobiri fi setaree ma. Na kui, i fama bannaya sotode ariyanna. I na na raba, fa, i bira n foxo ra.»

²³ Kono a to na me, a naxa sunnun, barima a nu bannaxi ki fanyi. ²⁴ Isa to a sunnunxi to, a naxa a masen a be, «Sofe Ala xa mangeya niini bun ma, a xoxoxo naafuli kanyie be ki fanyi! ²⁵ Noxome so joxun senbe yale ra, dine bannamixi sofe ra Ala xa mangeya niini bun ma.» ²⁶ Mixi naxee a xui me, e naxa a maxarin, «Nde fa noma kiside?» ²⁷ Isa naxa e yaabi, «Mixie mu noma naxan na, Ala tan noma na ra.»

²⁸ Piyeri naxa a fala Isa be, «A mato, muxu bara keli muxu xa se birin xun ma, muxu bira i foxo ra.» ²⁹ Isa naxa a masen e be, «N xa nondi fala wo be, mixi yo naxan na keli a xa se nde xun ma Ala xa mangeya niini xa fe ra, a findi banxi ra ba, gine ba, ngaxakerenyie ba, barimae ba, die ba, ³⁰ na kanyi a joxoe wuyaxi sotoma ne yi duniya ma, a man fa abadan kisi soto aligiyama.»

Isa a xa faxe nun marakeli xa fe masenfe sanmaya saxan nde

(Matiyu 20:17-29, Maraki 10:32-34)

³¹ Isa naxa a xa xera fu nun firinyie xun lan, a a fala e be, «Wo a mato, won na tefe Darisalamu ne yi ki. Namijonmee fe naxee sebexi Adama xa Di xa fe ra, a birin fama ne kamalide naa. ³² A sama ne kaafirie belexe, e a mayele, e a konbi, e deye boxun a ma. ³³ E na ge a bonbode sebere ra,

e a faxama ne, kono a xa faxe xi saxan nde, a man kelima ne faxe ma.» ³⁴ Kono Isa foxirabirree mu na sese fahaamu. Na masenyi bara findi woyenyi noxunxi ra e be, e mu naxan kui kolon.

Isa Yeriko donxui rayalanfe
(Matiyu 20:29-34, Luki 18:35-43)

³⁵ Isa to makore Yeriko ra, donxui nde nu doxoxi kira de ra kule matide. ³⁶ A to jama xui me kira ra, a naxa maxorinyi ti, «Munse rabaxi?» ³⁷ E naxa a fala a be, «Isa Nasaretika nan dangife.» ³⁸ Na kui, a naxa gbelegbele, «Isa, Dawuda xa Di, kinikini n ma!» ³⁹ Mixi naxee nu yare, e naxa woyen a ma a a xa sabari, kono a tan jan naxa so a xui itefe dangi singe ra, «Dawuda xa Di, kinikini n ma!»

⁴⁰ Isa naxa ti, a a fala mixie be e xa fa donxui ra a xon. Donxui to a maso a ra, Isa naxa a maxorin, ⁴¹ «I wama n xa munse raba i be?» A naxa a yaabi, «Marigi, n wama n ya xa se to.» ⁴² Isa naxa a masen a be, «Se to. I xa danxaniya bara i rayalan.» ⁴³ A ya naxa se to keren na, a fa bira Isa foxo ra Ala matoxo ra. Nama birin to na to, e fan naxa Ala matoxo.

19

Isa nun Sakeye

¹ Isa to so Yeriko, a nu taa iperefe. ² Xeme nde nu na naxan nu xili Sakeye. Duuti maxilie kuntigi nan nu a ra, a bannaxi. ³ A nu katafe ne a xa Isa kolon, kono a mu nu noma a tode jama xa fe ra, barima mixi dunke nan nu a ra. ⁴ Na kui, a naxa a gi yare, a sa te wuri bili kon na alako a xa Isa to dangi ra.

⁵ Isa to a yire li, a naxa a ya rate, a a fala a be, «Sakeye, goro mafuren, barima n sa yigiyama i xonyi ne to.» ⁶ Sakeye naxa a xulun gorode, a Isa rasene jalexinyi kui. ⁷ Mixie to na to, e birin naxa so Isa mafalafe, e nu a fala, «A bara sa yigiya yunubitoe xonyi.» ⁸ Kono Sakeye naxa ti, a a fala Isa be, «Marigi, n bara nate tongo, n xa n sotose tagi fima ne fuxarilae ma. Xa a sa li n bara se ba naxan yi funmaya ra, n a ragbilenma ne a kanyi ma doxo naani.» ⁹ Isa fan naxa a masen a xa fe ra, «Yi foxoe bara kisi soto to, barima Iburahima xa di nan na yi xeme fan na. ¹⁰ Adama xa Di bara fa a xa mixi loexie fen, a xa e rakisi.»

Mange xa kobiri taxuxi xa taali

(Matiyu 25:14-30)

¹¹ Isa to nu bara makore Darisalamu ra, nama joxo nu a ma, a Ala xa mangeya niini fafe makenende ne keren na. Na kui, mixie to nu Isa xui ramefe, a naxa yi taali woyenyi masen e be. ¹² «Kuntigi nde naxa sa biyaasi yire makuye, alako mange xungbe naxan nu sabatixi naa, a xa a tan kuntigi xonyi mangeya so a yi, a man xa gbilen a xonyi. ¹³ Beenun a xa siga, a naxa a xa konyi mixi fu xili, a gbeti kobiri kole keme so e birin yi ra, a fa a fala e be, «Wo yuleya raba yi kobiri ra beenun n fa temui.»»

¹⁴ «Kono a to mu nu rafanxi a xonyi mixi ndee ma, e fan naxa xerae xee mange xungbe ma, e xa a fala, «Muxu mu wama a xon yi xeme xa findi mange ra muxu xun ma.»»

¹⁵ «Na xeme to mangeya soto, a naxa gbilen a xonyi. A naxa yaamari fi na konyie xa xili, a nu bara kobiri so naxee yi, alako a xa a kolon e geeni

naxan sɔtɔxi yuleya kui. ¹⁶ Konyi singe naxa fa, a dentɛgɛ sa, a naxɛ, <N marigi, i i xa gbeti kɔbiri kole kɛmɛ naxan so nɛ n yi, a ɲɔxɔɛ dɔxɔ fu bara sa a xun geenɛ ra.> ¹⁷ Mangɛ naxa a fala a bɛ, <I nuwali! Konyi fanyi nan i ra! I to mu lanlanteya kana fe xuri kui, n bara mangɛya so i yi taa fu xun ma.>»

¹⁸ «Konyi firin nde naxa fa, a dentɛgɛ sa, a naxɛ, <N Marigi, i i xa gbeti kɔbiri kole kɛmɛ naxan so nɛ n yi, a ɲɔxɔɛ dɔxɔ suuli bara sa a xun geenɛ ra.> ¹⁹ Mangɛ naxa a fala na fan bɛ, <N bara mangɛya so i fan yi taa suuli xun ma!>»

²⁰ «Konyi gbɛtɛ fan naxa fa, a dentɛgɛ sa, a naxɛ, <N marigi, a mato, i xa gbeti kɔbiri kole kɛmɛ nan ya. N sa a ragata dunkobi nan kui, ²¹ barima n gaaxu nɛ i ya ra. Xɛmɛ nan i ra, i xa fe maxɔrɔxɔ. I se tongoma i gbe mu naxan na. I xɛ xabama i mu naxan garansan.> ²² Mangɛ naxa a yaabi, <I tan konyi kɔbi, n i makiitima i yetɛ kan xui nan yati ma! A di, i mu a fala a i nu a kolon a n ma fe maxɔrɔxɔ? I naxɛ, a n se tongoma n gbe mu naxan na, n xɛ xabama n mu naxan garansan. ²³ Munfe a to i mu n ma kɔbiri so kɔbiri rawalie yi ra, alako n na fa, i a ragbilɛn n ma geenɛ saxi a xun?> ²⁴ A naxa a fala mixie bɛ naxee nu tixi na, <Wo na gbeti kɔbiri kole kɛmɛ rasuxu a yi, wo a so boore yi naxan gbeti kɔbiri kole wulu keren sɔtɔxi.> ²⁵ E naxa a fala mangɛ bɛ, <Marigi, gbeti kɔbiri kole wulu keren ɲan na a yi!> ²⁶ A naxa e yaabi, <N xa a fala wo bɛ, a na naxan yo yi ra, a gbe xun masama nɛ. Kɔnɔ a mu na naxan yi ra, hali naxan di na a yi, na yati bama nɛ a yi ra. ²⁷ Kɔnɔ n yaxuie tan, naxee mu

nu wama n xa findi mange ra e xun ma, wo fa e ra be, wo e faxa n ya xori.»»

Isa sofe Darisalamu

(Matiyu 21:1-11, Maraki 11:1-10)

²⁸ Isa to ge na masenyi ra, a naxa siga yare, sigafe ra Darisalamu. ²⁹ A to makore Betifage nun Betani taae ra, Oliwi geya fe ma, a naxa a foxirabiree mixi firin xee, ³⁰ a a fala e be, «Wo xa so taa kui naxan na yare. Wo nefee so naa, wo sofale lanma lima a xirixi naa, mixi mu nu doxo naxan fari. Wo xa a fulun, wo fa a ra be. ³¹ Xa mixi nde fa wo maxarin, «Wo a fulunfe munfe ra» wo xa a yaabi, «Marigi nan hayi na a ma.»»

³² E to siga xeraya rabade, e naxa fe birin li alo Isa a fala e be ki naxe. ³³ E nu na sofale lanma fulunfe temui naxe, a kanyie naxa e maxarin, «Wo yi sofale fulunfe munfe ra?» ³⁴ E naxa a masen, «Marigi nan hayi na a ma.» ³⁵ E to sofale xanin Isa xon, e naxa e xa donmae sa a fari, e fa Isa mali a xa a magoro a ma. ³⁶ A to nu sigama, mixie nu e xa donmae italama kira xon ma, Isa binyafe ra.

³⁷ A to nu makorefe Darisalamu ra, a gorofe Oliwi geya ra, a foxirabiree gali birin naxa seewa, e so Ala matoxofe e xui itexi ra kaabanako birin xa fe ra e nu bara naxee to. ³⁸ E nu a falafe ne, «Baraka na Mange be naxan fafe Marigi xili ra! Bopesa na ariyanna, matoxoe na Ala be han koore ma!»

³⁹ Fariseni nde naxee nu na pama tagi, e naxa a fala Isa be, «Karamoxo, woyen i foxirabiree be!»

⁴⁰ Isa naxa e yaabi, «N xa a fala wo be, xa e tan e sabari, gemee yati fama ne e xui raminide.»

⁴¹ Isa to makore Darisalamu ra, a naxa na taa to, a naxa wa folo naa xa fe ra, ⁴² a a masen, «I tan Darisalamu, to tan, hali i fan a kolon ne nu fee naxee boresa fima! Kono na bara noxun i ma. ⁴³ Temui fama a lide, wo yaxuie bende malanma ne taa tete fari ma alako e xa no sode taa kui. E fama wo rabilinde maraxetenyi ra. ⁴⁴ E fama i tan Darisalamu rabirade, e i xa die sonto. I xa banxie tixi gemee naxee ra, keren mu luma a boore fari. Yi birin fama i tan Darisalamu lide barima Ala to faxi kisi ra i xon, i mu a kolonxi.»

*Sarematie kerife horomobanxi kui
(Matiyu 21:12-17, Maraki 11:15-19)*

⁴⁵ Isa to so horomobanxi kui, a naxa sarematie kerifolo, ⁴⁶ a a fala e be, «A sebexi, <N ma banxi xili falama ne, salide banxi,> kono wo tan bara a findi mujetie doxode ra.»

⁴⁷ Loxo yo loxo Isa nu mixie kawandima horomobanxi kui. Serexedube kuntigie, seriye karamoxoe, nun jama yareratie nu na feere fenfe e noma Isa faxade ki naxe. ⁴⁸ Kono e mu nu feere yo kolon barima jama birin nu a tuli matixi a ra.

20

*Isa walima nde xa yaamari ma?
(Matiyu 21:23-27, Maraki 11:27-33)*

¹ Loxo nde, Isa to nu mixie kawandife horomobanxi kui, a nu Ala xa xibaaru fanyi masenfe e be, serexedube kuntigie, seriye karamoxoe, nun Yuwifie xa forie naxa fa a yire, ² e a maxorin, «A fala muxu be, i yi fee rabama nde xa yaamari ma? Nde yi senbe fixi i ma?»

³ A naxa e yaabi, «N fan xa wo maxorin fe keren ma. Wo a fala n be, ⁴ Yaya to nu mixie xunxama ye xora, Ala nan a xexi ba, ka adama?» ⁵ E fan naxa so woyenfe e bore tagi, «Xa won na a yaabi, <Ala,> a a falama ne won be, <Munfe ra wo mu fa la a ra?» ⁶ Kono xa won na a yaabi, <Adama,> jama birin won magonoma ne e xa won faha, barima e laxi a ra a namijonme nan nu Yaya ra.» ⁷ Na kui, e naxa a yaabi a e mu a kolon naxan yo Yaya xexi. ⁸ Isa naxa a masen e be, «N fan mu a falama wo be n yi fee rabama naxan ma yaamari ma.»

Bɔxi rawali jaaxie xa taali
(*Matiyu 21:33-46, Maraki 12:1-12*)

⁹ Na xanbi, Isa naxa so yi taali woyenyi masenfe jama be. «Xeme nde naxa weni bilie si. A naxa na heri bɔxi rawalie ma, a fa biyaasi xonkuye ramini. ¹⁰ Weni bogi ba temui to a li, bɔxi kanyi naxa konyi nde xee bɔxi rawalie xon ma, e xa weni bogi nde so a yi ra. Kono bɔxi rawalie naxa na konyi bonbo, e a ragbilen a belexe igeli ra. ¹¹ Bɔxi kanyi man naxa konyi gbete xee. E naxa na fan bonbo, e a konbi a mayaagixi ra, e a ragbilen a belexe igeli ra. ¹² Bɔxi kanyi naxa a saxan nde man xee. E naxa na fan maxono, e a keru.»

¹³ «Na kui, bɔxi kanyi naxa a fala, <N munse rabama fa? N xa n ma di maxanuxi nan xee. Temunde, e fama na tan binyade.> ¹⁴ Kono bɔxi rawalie to a to, e naxa a fala e bore be, <Yi nan na ke tongoma ra. Won na a faha alako ke xa findi won gbe ra.> ¹⁵ Bɔxi rawalie naxa a ramini bɔxi ra, e sa a faha.»

«Na bɔxi kanyi munse rabama fa? ¹⁶ A sigama ne naa, a na bɔxi rawalie faha, a a xa bɔxi so mixi gbeteɛ yi.» Nama to na masenyi me, e naxa a fala, «Astɔfulahi!» ¹⁷ Kɔnɔ Isa naxa a ya ti e ra, a e maxɔrin, «Yi naxan seɓexi Kitaabui kui, a fa fasarima di?

«Banxitie meɛ geme naxan na, a bara findi tuxui geme hagige ra.»»

¹⁸ «Naxan birama na geme ma, a igirama ne. Na geme birama naxan ma, na fan butuxunma ne.»

¹⁹ Seriyɛ karamɔxɔe nun serexedube kuntigie naxa a kolon a Isa yi taali wɔyenyi masenxi e tan nan be. E naxa kata e xa a suxu keren na, kɔnɔ e gaaxu jama nan ya ra.

*Gantanyi tefe Isa be duuti xa fe ra
(Matiyu 22:15-22, Maraki 12:13-17)*

²⁰ E nu wama ne e xa a sa gomina belexe, a xa lu a tan nan xa noɛ bun ma. Na kui, e naxa Isa raben, e mixi ndee xee a yire e xa e yete findi tinxintɔee ra, e xa sa Isa masɔto a xa wɔyenyi kui. ²¹ Na kui, e naxa Isa maxɔrin yi masenyi ma, «Karamɔxo, muxu a kolon i xa masenyi tinxin. I mu mixi e rafisama e bore be, i Ala xa kira masenma a nɔndi ki ma. ²² A lanma ka a mu lanma muxu xa duuti fi Roma mange ma?»

²³ Kɔnɔ Isa to nu e xa kɔɔta kolon, a naxa e yaabi, ²⁴ «Wo gbeti kɔbiri kole masen n be. Nde xili nun misaali na a ma?» E naxa a yaabi, «Roma Mange.» ²⁵ A naxa a masen e be, «Wo mange gbe ragbilen mange ma, wo Ala fan gbe ragbilen Ala ma.» ²⁶ Nee fan mu no a masɔtode a xa wɔyenyi kui, jama birin ya xori. Fo e to kaaba a xa yaabi ma, e sabari.

Sadusenie Isa maxorinfe faxamixie xa marakeli ma

(Matiyu 22:23-33, Maraki 12:18-27)

²⁷ Sadusenie, naxee a falama a faxamixie mu kelima faxe ma, e naxa fa yi maxorinyi ra Isa xon ma, ²⁸ «Karamoxo, Annabi Munsa yi nan sebexi muxu be Kitaabui kui, <Xa xeme nde taara faxa, a naxa a xa gine lu a mu di yo bari, a na xunya nan na gine doxoma, alako a xa bonsoe fi a taara ma.> ²⁹ Na kui, xeme nde naxa di xeme solofere soto. A xa di singe naxa gine doxo, a faxa, a mu bonsoe yo lu. ³⁰ A xanbiratoe naxa na kaape gine tongo, konon a fan naxa faxa. ³¹ Na nan man naba na fan xanbiratoe ra, a nun na di solofere birin na. E birin naxa faxa, e sese mu bonsoe lu. ³² A donxoe ra, gine fan naxa faxa. ³³ Na kui, marakeli loxoe, na gine to doxoxi yi mixi solofere birin xon ma, a sa findima nde gbe ra?»

³⁴ Isa naxa a masen e be, «Yi dunipeigiri kui, xeme gine doxoma, gine fan doxoma xeme xon. ³⁵ Konon mixi naxee binye sotoma e xa keli faxe ma, e xa sa so waxati kui naxan sa fama, e tan xeme mu ginee doxoma, ginee fan mu doxoma xeme xon. ³⁶ E mu faxama sonon, barima e luma ne alo malekee. E to bara keli faxe ma, e findima Ala xa die nan na.»

³⁷ «Konon a falafe tan, a faxamixie kelima faxe ma, Annabi Munsa yati na masen ne Kitaabui kui wuri bili xa fe falaxi dennaxe, a to Marigi xili fala, <N tan nan na Marigi Alatala ra, Iburahima, Isiyaga, nun Yaxuba naxan batuma.> ³⁸ Faxamixie xa mu Ala batuma, fo a mixi nipe. Mixi yo findi Ala batui ra, na kanyi nipe nan a ra.» ³⁹ Seriyee karamoxo ndee naxa a fala a

βε, «Καμαῶχο, i xa masenyi fan,» ⁴⁰ barima Sadusenie mu suusa maxorinyi yo tide a ma sonon.

*Dawuda nun Ala xa Mixi Sugandixi
(Matiyu 22:41-46, Maraki 12:35-37)*

⁴¹ Isa naxa e maxorin, «Munfe ra e a falama a Ala xa Mixi Sugandixi findixi Dawuda xa di nan na? ⁴² Dawuda yete a masen ne Yabura Kitaabui kui,

«Marigi bara a masen n Marigi be,
“I magoro n yirefanyi ma,

⁴³ han beemanun n xa i yaxuie findi i sanyi kilonse ra.”»

⁴⁴ «Xa Dawuda a xili «N Marigi», Dawuda fa noma findide a baba ra di?»

*Yete ratangafe diinela kobie ma
(Matiyu 23:1-39, Maraki 12:38-40)*

⁴⁵ Nama birin to nu e tuli tixi a ra, Isa naxa a masen a foxirabirsee be, ⁴⁶ «Wo wo yete ratanga seriyε karamoxoe ma. A rafan e ma e xa e mapere guba xungbe ragoroxi e ma, mixi xa nu e xeebu taa kui binye xeebui ra. E wama doxofe salide safe singee, e man xa binye soto xulunyi.

⁴⁷ E kaape ginε harige bama e yi. E salima a xonnakuye ra, alako mixie xa e to. Gbaloe naxan nagataxi e tan be, a gbo ki fanyi.»

21

*Kaape ginε xa hadiya
(Maraki 12:41-44)*

¹ Isa to a ya rasiga, a naxa bannamixie to, e e xa hadiya sama hadiya a sase kui. ² A naxa kaape

gine misikiine nde fan to, naxan a gbe hadiya sa, wure gbeeli kabiri kole firin gbansan. ³ A naxa a masen, «N xa nondi fala wo be, yi kaape gine misikiine xa hadiya gbo dangi na boore birin gbe ra, ⁴ barima e tan xa hadiya kelima e xa naafuli nan kui, konɔ yi kaape gine xa hadiya kelima a xa baloe nan kui.»

Hɔrɔmɔbanxi xa kane
(Matiyu 24:1-2, Maraki 13:1-2)

⁵ Mixi ndee nu woyenfe hɔrɔmɔbanxi xa fe ra, a to nu ratofanxi gɛmɛ sare xɔrɔxɔɛe ra, a nun se gbeteɛ, mixi naxee baxi serexe ra. Na kui, Isa naxa a masen, ⁶ «Wo yi se naxee birin toxi yi ki, lɔxɔɛ fama a lide, gɛmɛ keren mu luma a boore fari be, a birin nabirama ne.»

Maratantanyi, tɔɔɛ, nun naxankate
(Matiyu 24:3-14, Maraki 13:3-24)

⁷ E naxa a maxɔrin, «Karamɔxɔ, na fe sa rabama mun temui? A man sa kolonma tɔnxuma mundun ma a a fafe rabade?» ⁸ Isa naxa yi yaabi ti, «Wo wo yete ratanga alako mixi yo naxa fa wo ratantan. Mixi wuyaxi fama n xili falade e yete xun ma, a falafe ra, <N tan nan na Ala xa Mixi Sugandixi ra. Waxati bara makɔɛ.> Wo naxa bira e fɔxɔ ra. ⁹ Wo na gereɛ nun naxasie xa fe mɛ, wo naxa gaaxu, barima fo na fe mɔɔlie xa raba sinden. Konɔ na waxati ma, dunjɔna rapɔnyɔ mu a lima keren na.»

¹⁰ Na xanbi, a naxa a masen e be, «Sie kelima ne e boore xili ma, namanɛe e boore gere. ¹¹ Bɔxi fama ne serende a xungbe ra, kaame nun fure

sin yire wuyaxi. Fe magaauxuxie nun tɔnxuma makaabaxie fama minide kuye ma.»

¹² «Ƙɔnɔ beemanun na birin xa raba, e fama nɛ wo suxude, e wo jaxankata. E wo sama nɛ salide kuntigie belexe, e man wo sama nɛ geeli. E wo xaninma nɛ mangɛ nun gominae yire n xili xa fe ra. ¹³ Ƙɔnɔ na birin kui, wo findima n ma seedee nan na. ¹⁴ Wo naxa kɔntɔfili wo yete xunmafalafe ra, ¹⁵ barima n masenyi nun xaxilimaya fima wo ma, alako wo yaxuie naxa nɔ wo ra, e naxa nɔ wo matandide. ¹⁶ Wo barimae, wo ngaxakerenmae, wo baribooree, nun wo defanbooree, e fama nɛ wo yanfade, e wo sa mixie belexe. Nee tan mixi ndee faxama nɛ wo ya ma. ¹⁷ Birin fama nɛ wo xɔnde n tan ma fe ra, ¹⁸ ƙɔnɔ wo ratangama nɛ. Hali wo xunsexɛ keren, a mu lɔɛma. ¹⁹ Wo xa tunnabexiya kui, wo kisima nɛ.»

²⁰ «Wo na Darisalamu to, soori gali bara a rabilin, wo xa a kolon nɛ a a xa kasare bara makɔrɛ. ²¹ Na temui, mixi naxee na Yudaya, e xa e gi geyae fari. Naxee na Darisalamu taa kui, e xa keli naa. Naxee fan na daaxae, e naxa so taa kui, ²² barima na lɔxɔɛ findima gbepɔxɔ waxati nan na, alako naxan seɓexi Kitaabui kui a birin xa kamali. ²³ Na waxati findima gbaloe nan na furuginɛe nun dingɛe be! Barima tɔɔrɛ gboma nɛ bɔxi ma, Ala xa xɔnɛ makenɛnma yi jama xili ma. ²⁴ Ndee faxama nɛ santidegɛma ra, ndee xaninma nɛ, e sa findi konyie ra jamane birin kui. Si gbɛtɛɛ fama nɛ Darisalamu maboronde, han e xa waxati kamalima temui naxɛ.»

*Isa xa gbilenyi nun xɔɛ bili xa taali
(Matiyu 24:29-35, Maraki 13:24-31)*

²⁵ «Na temui, tɔnxumae minima ne soge, kike, nun tunbuie ma. Si birin gaaxuma ne, e kontɔfli baa wundu xui nun a mɔɔnyie xa fe ra. ²⁶ Mixie na a kolon fe naxan fama rabade bɔxi ma, e birama ne gaaxui saabui ra, barima koore fama ne imaxade. ²⁷ Na temui, Adama xa Di toma ne fa ra nuxui kui, senbe nun nɔɛ ra. ²⁸ Na fee na raba fɔɔ, wo ti, wo wo xun nakeli, barima wo xa kisi bara makɔɛ.»

²⁹ Isa naxa taali wɔyenyi masen e be, «Wo xɔɛ bili mato, a tan nun wuri bili birin. ³⁰ Wo na a to, e bara e burexe neene ramini, wo a kolonma jeme temui jan bara makɔɛ. ³¹ Adama xa Di fafe fan na na ki ne. Wo na yi fe birin to raba ra, wo xa a kolon a Ala xa mangɛya niini bara makɔɛ. ³² N xa nɔndi fala wo be, to mixie mu dangima fo na fe birin naba. ³³ Koore nun bɔxi dangima ne, kɔɔ n ma masenyi tan mu dangima abadan, a mu kanama muku.»

«Wo naxa yanfa!»

³⁴ «Kɔɔ wo meeni wo yete ma! Wo naxa yanfa xurutareɲa nun siisife ma, wo man naxa yanfa yi dunijeigiri xa kontɔfli ma, alako na lɔxɔɛ naxa fa wo tɛɛnna, ³⁵ alo gantanyi xɔni suxuma ki naxe. Barima na lɔxɔɛ tan fama dunija mixi birin lide. ³⁶ Wo naxa yanfa! Wo xa Ala maxandi ne temui birin alako wo xa senbe sɔɔ, wo xa nɔ ratangade fe birin ma naxee fama a lide, wo man xa nɔ tide Adama xa Di ya i.»

³⁷ Isa nu mixie kawandima hɔɔmɔbanxi kui yanyi ra, a nu sa kɔɛ radangi Oliwi geya fari.

³⁸ Nama birin nu kurunma sigafe ra a xon ma, e xa sa a xui rame horomobanxi kui.

22

Yudasi nun kuntigie xa lanyi

(Matiyu 26:1-5, 14-16, Maraki 14:1-2, 10-11)

¹ Taami Lebinitare Sali naxa makore, naxan man xili falama Sayamaleke Dangi Sali.

² Serexedube kuntigie nun seriye karamoxoe nu na feere fenfe e xa Isa suxu, e xa a faxa, kono e nu gaaxuxi jama nan ya ra.

³ Na temui Sentane naxa bira Isa foxirabire Yudasi Isikariyoti foxo ra, naxan nu na Isa xa xera fu nun firinyie ya ma. ⁴ A tan Yudasi naxa siga serexedube kuntigie nun kosibili mangee xon, e naxa woyen, a sa noma Isa sade e belexe ki naxe. ⁵ E fan naxa jalexin ki fanyi ra, e kobiri laayidi tongo a be. ⁶ Yudasi naxa tin na ra, a so waxati fenfe a Isa sama e belexe temui naxe jama xanbi.

Sayamaleke Dangi Sali

(Matiyu 26:17-35, Maraki 14:12-31)

⁷ Taami Lebinitare Sali naxa a li, yexee lanma faxama loxo naxe Sayamaleke Dangi Sali xa fe ra. ⁸ Isa naxa Piyeri nun Yaya yamari a falafe ra, «Wo xa siga Sayamaleke Dangi Sali yire rafala won be, alako won birin xa Sayamaleke Dangi Sali donyi don.» ⁹ E naxa a maxorin, «I wama muxu xa sa a rafala minden?» ¹⁰ A naxa a masen e be, «Wo nu so taa kui, wo nun xeme nde naralanma, ye feje doxoxi a xun ma. Wo xa bira a foxo ra han a sa soma banxi naxan kui. ¹¹ Wo xa a fala na banxi kanyi be, «Karamoxo wama

a kolonfe a noma Sayamaleke Dangi Sali donyi donde dennaxe, a tan nun a foxirabirere.» ¹² A fama banxi kui xungbe masende wo be koore ra, na se birin yailanxi a fanyi ra. Wo xa Sayamaleke Dangi Sali donyi rafala menni.» ¹³ E naxa siga, e sa fe birin li alo Isa a masen e be ki naxe. E naxa Sayamaleke Dangi Sali donyi rafala.

Marigi xa serexe tonxuma

(Matiyu 26:26-30, Maraki 14:22-26, Korinti I 11:23-25)

¹⁴ Waxati to a li, Isa naxa a magoro a xa a dege e nun a xa xera fu nun firinyie. ¹⁵ A naxa a masen e be, «Kabi temui dangixi, a xoli n ma ki fanyi won xa yi Sayamaleke Dangi Sali donyi don yire keren beenun n xa jaxankate soto. ¹⁶ Barima n xa a fala wo be, yi na dangi, n mu a donma sonon fo a kamali Ala xonyi ariyanna.» ¹⁷ A to tonbili nde tongo, a naxa tantui rasiga Ala ma, a fa a masen, «Wo xa yi tonbili tongo, wo birin xa a min. ¹⁸ N xa a fala wo be, n mu yi weni minma fo Ala xa mangeya niini na fa temui naxe.»

¹⁹ Na dangi xanbi Isa naxa taami tongo. A to tantui rasiga Ala ma, a naxa taami igira, a a so a foxirabirere yi ra a falafe ra, «Wo n ko, wo a don. Yi findixi n fate nan na, naxan fixi wo be. Wo xa ratu n ma fe ma yi saabui ra.» ²⁰ Na mooli man na, e to ge e degede, Isa naxa tonbili fan tongo, a a masen, «N wuli nan ya, saate neene wuli naxan baxi mixi gbegbe be. ²¹ Konon n xa a fala wo be, yanfante naxan n sama mixie belexe, a magoroxi yi teebili ra. ²² Adama xa Di sigama alo Ala a ragirixi ki naxe, konon gbaloe na xeme be

naxan Adama xa Di yanfama.» ²³ E fan naxa so e bore maxorinfe, «Nde noma na mooli rabade won ya ma?»

Naxan tide gbo Isa foxirabirɛɛ ya ma

(Matiyu 18:1, 20:24-28, 19:28, Maraki 9:34, 10:41-45)

²⁴ Woɣenyi naxa mini Isa foxirabirɛɛ tagi e xa a kolon naxan tide gbo e ya ma. ²⁵ Isa naxa a masen e be, «Namane mangɛɛ mixie yamarima a xoxoxe ra. E tan naxee e senbe raminima mixie ma, e <fe fanyi rabae> xili nan natema e yete xun.

²⁶ Kono wo tan naxa lu na ki. Naxan tide gbo wo ya ma, a xa lu alo wo birin xunya. Yarerati man xa lu alo birin ma walike. ²⁷ Nde tide gbo, naxan a magoroxi a xa a dege, ka naxan donyi radangima a ma? Naxan magoroxi a degede, na nan tide gbo, kono n tan na wo ya ma alo mixi naxan walima wo be.»

²⁸ «Wo tan nan findixi n foxirabirɛɛ ra naxee mu nu keli n xun n ma toore kui. ²⁹ N fan bara mangeya fi wo ma, alo n Baba Ala a fixi n ma ki naxe. ³⁰ Na kui, won birin won degema ne n xonyi n ma mangeya kui, wo man wo magoroma ne kibanyie ma, wo Isirayila bonsoe fu nun firin makiiti.»

Isa a falafe Piyeri be a a yete rasanma ne a ma

(Matiyu 26:31-35, Maraki 14:27-31, Yaya 13:36-38)

³¹ «Simon, Simon, a kolon Sentane bara Ala maxorin wo tan xa sa a belexe, a xa wo ife alo maale ifema ki naxe. ³² Kono n bara Ala maxandi i be, alako danxaniya naxa ge bade i yi. I na gbilen n ma, i xa i ngaxakerenyie ralimaniya.»

³³ Piyeri naxa a fala a be, «Xa won birin nan a ra, n tinxi, hali a findi geeli ra, hali a findi faxe ra!» ³⁴ Isa naxa a masen, «Piyeri, n xa a fala i be, beenun konkore xa a rate, i a falama ne doxo saxon, a i mu n kolon.»

Isa a foxirabiree rasife

³⁵ Isa man naxa a masen a foxirabiree be, «N to wo xee kobiri, gbɔnfɔe, nun sankiri mu wo xun, wo tɔɔɔ ne?» E naxa a yaabi, «Ade.» ³⁶ A man naxa a masen e be, «Kɔɔɔ yakɔsi tan, xa kobiri nun gbɔnfɔe na naxan yi, a xa e tongo. Xa santidegema mu na naxan yi ra, a xa a xa xinbeli donma mati, a santidegema sara, ³⁷ barima n xa a fala wo be, yi masenyi naxan sebexi Kitaabui kui, fo a xa n li, <A jaxankate nan sɔtɔma fe kobi rabae ya ma.> Naxan nagirixi n ma, na n lima ne. Naxan sebexi, na fama ne kamalide.» ³⁸ A foxirabiree naxa a masen, «Marigi, a mato, santidegema firin nan ya.» A naxa e yaabi, «Na bara wasake.»

Isa Ala maxandife Getesemani

(Matiyu 26:36-46, Maraki 14:32-42)

³⁹ Isa to mini, a naxa siga Oliwi geya ma alo a nu darixi a ra ki naxe, a foxirabiree fan naxa a mati. ⁴⁰ E to menni li, Isa naxa a fala e be, «Wo Ala maxandi ne, wo naxa fa bira tantanyi kui.» ⁴¹ A naxa a ndedi masiga e ra, a a xinbi sin, a Ala maxandi, ⁴² «N Baba, xa i sago na a ra, i xa n natanga yi jaxankate ma. Kɔɔɔ n sago naxa raba, i tan nan sago xa raba.» ⁴³ Na temui maleke nde naxa mini a ma keli koore, a a senbe so. ⁴⁴ Isa bope to nu jaxankatafe, a naxa a xa

Ala maxandife senbe xun masa. A yilenfure naxa silon boxi alo wuli. ⁴⁵ A to keli Ala maxandide, a naxa gbilen a foxirabiree yire, a naxa e li e na xife nimise xa fe ra. ⁴⁶ A naxa e maxarin, «Wo xife munfe ra? Wo keli, wo Ala maxandi, alako wo naxa bira tantanyi kui.»

Isa suxufe

(Matiyu 26:47-56, Maraki 14:43-50, Yaya 18:3-11)

⁴⁷ Isa nan mu nu gexi woyende, mixi gali naxa a yire li. Yudasi, naxan nu na Isa foxirabire fu nun firinyie ya ma, a tan nan nu tixi e ya ra. A naxa a maso Isa ra, a xa a sunbu. ⁴⁸ Isa naxa a masen a be, «Yudasi, i Adama xa Di yanfama sunbui nan na?» ⁴⁹ Naxee nu na Isa foxo ra, e to a to naxan fafe rabade, e naxa a maxarin, «Marigi, muxu xa gere so santidegema ra?» ⁵⁰ A foxirabire nde naxa serexedube kuntigi xa konyi yirefanyi tuli bolon. ⁵¹ Kono Isa naxa a fala, «Wo a lu!» A naxa fa a belexe sa na xeme tuli ma, a a rayalan.

⁵² Na temui, Isa naxa woyen serexedube kuntigie, horomolingira kosibili mangee, nun forie be naxee nu faxi a xili ma. A naxa a fala e be, «Wo to minixi n xili ma santidegema nun gbengbeta suxuxi wo yi ra, suute nan n na?» ⁵³ Loxo yo loxo n nu na wo ya ma horomobanxi kui, wo mu n suxu. Kono yi waxati tan findixi wo gbe nun dimi noe kanyi gbe nan na.»

Piyeri a yete rasanfe Isa ma

(Matiyu 26:57-58,69-75, Maraki 14:53-54,66-72, Yaya 18:12-18,25-27)

⁵⁴ E to Isa suxu, e naxa a xanin serexedube kuntigie xunyi xonyi. Piyeri fan naxa bira e foxo ra, konɔ a mu nu a makorema a gbe ra. ⁵⁵ E to so, e naxa te xuru tande, e birin doxo menni, serexedube kuntigi xa tete kui. Piyeri fan nu doxoxi e ya ma. ⁵⁶ Konyi gine nde to Piyeri to te fe ma, a naxa a ya ti a ra, a fa a fala, «Isa nun yi xeme nan nu a ra.» ⁵⁷ Konɔ Piyeri naxa a matandi, a a fala, «N tan mu na xeme kolon feo!» ⁵⁸ A mu bu, mixi gbete fan naxa Piyeri to, a a fala a be, «I fan findixi a xa mixi nde nan na.» Piyeri naxa a yaabi, «Ade, n tan mu na ki!» ⁵⁹ Waxati keren to dangi, mixi gbete naxa a maxoroxo, a a fala, «Yi mixi nun Isa nan nu a ra, barima Galileka nan a ra.» ⁶⁰ Piyeri naxa a yaabi, «N tan mu a kolon i na fefe falafe!» A jan mu nu gexi woyende, konkore naxa a rate keren na. ⁶¹ Na temui, Marigi naxa a mafindi, a a ya ti Piyeri ra. Piyeri fan naxa ratu Marigi xa masenyi ma, a to a fala a be, «Beemanun konkore xa a rate to, i i yete rasanma ne n ma doxo saxan.» ⁶² Piyeri naxa mini, a wa a xoroxoe ra sunnunyi kui.

Isa tife Yuwifi kiitisee ya ra

(Matiyu 26:57-68, Maraki 14:53-65, Yaya 18:12-24)

⁶³ Xeme naxee nu Isa suxuxi, e naxa a rasoto, e naxa a bonbo. ⁶⁴ E naxa a ya maxiri, e nu fa a fala, «Namiɔonmeɔa raba! A fala ba, naxan i bonboxi!» ⁶⁵ E man naxa konbi mooli birin sa a fari.

⁶⁶ Kuye to iba, Yuwifie xa forie, serexedube kuntigie, nun seriye karamoxoe naxa Sanederen

malanyi raba Isa makiitife ra. E to fa Isa ra, ⁶⁷ e naxa a maxorin, «Xa i findixi Ala xa Mixi Sugandixi nan na, a fala muxu be.» Isa naxa a masen e be, «N na a fala wo be, wo mu lama a ra. ⁶⁸ Xa n maxorinyi ti, wo mu n yaabima. ⁶⁹ Kono keli yi waxati ma, Adama xa Di dɔxoma Ala Senbe Kanyi yirefanyi ma.» ⁷⁰ E birin naxa fa a maxorin, «Na kui, i findixi Ala xa Di nan na?» A naxa e yaabi, «Wo tan nan yati a falaxi na ki, a n findixi Ala xa Di nan na.» ⁷¹ E fan naxa a fala, «Won hayi mundun na seede gbete ma sɔnon? Won bara a tan yete yati woyen xui me.»

23

Yuwifie Isa xaninfe Pilati xon

(Matiyu 27:1-2,11-31, Maraki 15:1-5, Yaya 18:28-19:16)

¹ Na temui pama birin naxa keli, e Isa xanin mange Pilati xon. ² E naxa so a kalamufe, e nu a fala, «Muxu bara yi xeme li a na muxu xa pama ramurutafe. A bara a fala e be a e naxa duuti fi Roma mange xungbe ma. A man naxe, a a tan yete findixi mange nan na, Ala xa Mixi Sugandixi.»

³ Pilati naxa Isa maxorin, «I tan nan findixi Yuwifie xa mange ra?» Isa naxa a yaabi, «I tan nan a falaxi.» ⁴ Pilati naxa fa a fala serexedube kuntigie nun pama be, «N mu fe kobi yo toxi yi xeme xa fe.» ⁵ Kono pama man naxa a karaxan, e nu a fala, «A bara mixie kui iso a xa xaranyi ra Yudaya boxi birin ma, kelifa Galile boxi ma, han be.»

⁶ Pilati to Galile xili mε, a naxa maxorinyi ti xa Isa Galileka nan a ra. ⁷ A to a kolon a Isa nu na Galile mange Herode xa yaamari nan bun ma, a naxa a rasanba Herode ma, naxan fan nu na Darisalamu taa kui na waxati.

Isa xaninfe Herode xon

⁸ Herode naxa seewa Isa tofe ra, barima kafi temui xonkuye a nu wama a tofe. A to nu bara a xa fe mε, a xoli nu a ma Isa xa tonxuma makaabaxi nde raba a ya xori. ⁹ Na kui, Herode naxa maxorinyi gbegbe ti Isa ma, konon Isa mu yaabi keren fi. ¹⁰ Serexedube kuntigie nun seriye karamoxoe nu tixi naa, e nu Isa kalamu a jaaxi ra. ¹¹ Herode nun a xa soorie fan naxa a konbi a mayaagixi ra, e nu a mayele. E to guba tofanyi ragoro a ma mayele se ra, Herode naxa a ragbilen Pilati ma. ¹² Singe, Pilati nun Herode de mu nu fan, konon na loxoe boorepa naxa lu e tagi.

Isa tife Pilati ya i

(Matiyu 27:11-31, Maraki 15:1-20)

¹³ Pilati naxa serexedube kuntigie, mangεe, nun nama malan, ¹⁴ a a masen e be, «Wo bara fa yi xeme ra n xon a kalamufe ra a a na mixie bope ratefe. Muxu bara de masara wo ya xori, konon n mu fe kobi yo toxi a ra, wo a kalamuxi naxan ma. ¹⁵ Herode fan mu se toxi, barima a bara a ragbilen won ma. A mato, yi xeme mu fefe rabaxi a lanma a xa faxa naxan ma. ¹⁶⁻¹⁷ Na kui, n yaamari fima ne a xa bonbo, n fa a rabejin.»

¹⁸ Konon birin naxa sonxoe rate, e a fala, «Yi xeme faxa! Barabasi rabejin muxu be.»

¹⁹ Geresoe nde nan nu Barabasi ra naxan nu bara sa geeli a to keli mangasanyi xili ma. Naxasi to bira taa kui, a naxa faxe ti.

²⁰ Pilati to nu wama Isa rabeɓinfe, a man naxa woyen jama be, ²¹ koɓo e nu soɓɓofe nan tui, «A banban! A banban wuri magalanbuxi ma!» ²² Pilati man naxa woyen e be a sanmaya saxan nde, «Munfe ma? A fe jaaxi mundun nabaxi? N mu sese rakorɓixi a xa fe, a lanma a xa faxa naxan ma. Na kui, n yaamari fima ne a xa bonbo, n fa a rabeɓin.»

²³ Koɓo jama nu soɓɓofe ratefe nan tui, e Pilati karaxan, Isa xa banban wuri magalanbuxi ma. Na kui, e xui naxa no mange ra. ²⁴ Pilati naxa nate tongo, e waxonfe xa raba. ²⁵ A naxa Barabasi rabeɓin, naxan nu na geeli kui gere sofe nun faxe tife ma, a fa Isa sa jama sagoe.

Isa banbanfe wuri magalanbuxi ma

(Matiyu 27:32-56, Maraki 15:21-42, Yaya 19:16-30)

²⁶ E to nu Isa xaninfe, e naxa Simɓn Sirenika li, a sofe taa kui keli daaxa. E naxa a suxu, e wuri magalanbuxi sa a fari, a tan xa a xanin Isa be a xanbi ra.

²⁷ Nama gbegebe nu biraxi Isa foxo ra. Gine ndee fan nu na e ya ma, naxee nu wafe a gbegebe ra. ²⁸ Isa naxa a ya rafindi e ma, a a masen e be, «Darisalamu di ginɛe, wo naxa wa n tan ma fe ra. Wo wa wo yete nun wo xa die nan ma fe ra, ²⁹ barima waxati fafe, mixie a falama ne, <Seɛwe na dibaritaree be, naxee mu xijne fi diyore ma.»

³⁰ «E man fama ne a falade geyae be, <Wo bira muxu ma!»

E a fala tentenyie be, «Wo muxu makoto, muxu xa ragata!»»

³¹ «Xa yi fe mooli nan nabama wuri xinde ra, wuri xare tan fa luma di?»

³² E naxa suute firin fan xanin, e xa e faxa e nun Isa. ³³ E to yire nde li, dennaxe xili xunkonkota yire, e naxa Isa banban wuri magalanbuxi ma. E naxa na geelimani firin fan mabanban, e keren ti Isa yirefanyi ma, e boore ti Isa koola ma.

³⁴ Isa naxa a masen, «N Baba, diɲe yi mixie ma, barima e mu a kolon e fefe naxan nabafe.» E naxa kanda bun a xa dugie xa fe ra, alako e xa a kolon kankan naxan soɓoma. ³⁵ Nama naxa ti naa, e nu e ya ti na fe birin na. Kuntigie fan nu na Isa mayelefe, e nu a fala, «A bara mixi gbeteɛ rakisi. A xa a yete fan nakisi, xa a findixi Ala xa Mixi Sugandixi nan na!»

³⁶ Soorie fan naxa a mayele, e fa, e weni muluxunxi ti a be, ³⁷ e a fala, «Xa i findixi Yuwifie xa mange nan na, i yete rakisi!» ³⁸ Yi sebeli nan nu gbakuxi a xun ma, «Yuwifie xa mange nan ya.»

³⁹ Suute keren naxan nu banbanxi a fe ma, a nu Isa makonbife, a nu a fala, «I mu findixi Ala xa Mixi Sugandixi xa ra? I yete rakisi, i muxu fan nakisi!» ⁴⁰ Kono a boore suute naxa woɲen a ma, a a maxorin, «Won birin to gbaloe nan soɓoxi yi ki, i mu gaaxuma Ala ya ra? ⁴¹ A lanxi tan won firin xa yi fe soɓo, barima a findixi won ma kewali kobie sare nan na. Kono yi tan mu fefe kobi rabaxi.» ⁴² A to ge na falade a boore be, a naxa a fala Isa be, «Isa, i xa ratu n ma i soma i

xa mangeya kui temui naxe.» ⁴³ Isa naxa a yaabi, «N xa nondi fala i be, to yati, i soma ne n foxo ra ariyanna.»

Isa xa faxe

(*Matiyu 27:45-56, Maraki 15:33-41, Yaya 19:28-30*)

⁴⁴ Yanyi tagi nondon to a li, dimi naxa sin boxi birin ma, leeri saxan bun ma. ⁴⁵ Soge naxa iforo. Dugi xungbe naxan singanxi horomobanxi kui, a naxa iboo firin na. ⁴⁶ Na temui Isa man naxa a xui rate senbe ra, a a fala, «N Baba, n bara n nii sa i belexe.» A to na fala, a naxa laaxira.

⁴⁷ Soori keme xunmati naxan nu na naa, a to a to naxan nabaxi, a naxa Ala matoxo yi masenyi ra, «Nondi na a ra yati, tinxintoe nan nu yi xeme ra!» ⁴⁸ Nama naxan birin nu malanxi na faxe matode, e fan to fe birin to naxee rabaxi, e nu gbilenfe sunnunyi nan kui, e belexe saxi e xunyi. ⁴⁹ Konoo Isa kolonmae birin nun gine naxee bira a foxo ra keli Galile, e tan nu tixi, e na fe birin matoma, e ndedi nu makuyaxi naa ra.

Isa xa maragate

(*Matiyu 27:57-66, Maraki 15:42-47, Yaya 19:38-42*)

⁵⁰ Xeme fanyi tinxintoe nde nu na, naxan nu xili Yusufu. Yuwifie xa kiitisa nde nan nu a ra, ⁵¹ konoo a tan mu tin a boore kiitisaе xa nate kobi ra, e fe naxan niya Isa ra. A nu kelixi Arimate ne, Yudaya boxi ma. A nu na Ala xa mangeya niini mamefe. ⁵² A tan yi xeme naxa siga Pilati yire, a sa Isa fure maxandi a ma. ⁵³ Na temui, a to Isa fure ragoro wuri magalanbuxi kon na, a

naxa a kasange, a a beɛ gaburi, naxan nu gexi gɛmɛ kui, fure yo mu nu ragata dɛnnaxɛ. ⁵⁴ Yi fe birin nabaxi malabu lɔxɔɛ nan ya ra.

⁵⁵ Gine naxee nu bara bira Isa fɔxɔ ra keli Galile, e naxa siga Yusufu xanbi ra, e sa gaburi to, e man a to Isa fure ragata ki naxɛ. ⁵⁶ Na dangi xanbi, e naxa gbilen se xiri jɔxunme nun labunde rafalade. Malabu lɔxɔɛ e naxa e malabu, alo a seɓexi Kitaabui kui ki naxɛ.

24

Isa xa marakeli faxɛ ma

(Matiyu 28:1-15, Maraki 16:1-8, Yaya 20:1-20)

¹ Sande lɔxɔɛ subaxɛ ma, ginɛe naxa kurun siga ra gaburi yire, e labunde ture xanin, e nu bara naxan nafala. ² Kɔnɔ e naxa a li, gɛmɛ naxan nu dɔxɔxi gaburi dɛ ma, a nu bara ba naa. ³ E to so gaburi kui, e mu Marigi Isa fure to. ⁴ E kɔntɔfilixi to nu tixi, xɛmɛ firin naxa mini e ma, e xa sosee mayilenma. ⁵ Ginɛe naxa gaaxu, e e xun sin bɔxi. Na xɛmɛ firin naxa a fala e bɛ, «Munfe ra wo mixi jɔɛ fenma faxamixie ya ma? ⁶ Isa mu na be, a bara keli faxɛ ma. Wo xa wo ratu a naxan masenxi wo bɛ Galile. ⁷ A a masen nɛ, a fo Adama xa Di xa sa yunubitɔɛɛ bɛlɛxɛ, a banban wuri magalanbuxi ma, a man fa keli faxɛ ma a xi saxan nde ma.» ⁸ Na kui, e naxa ratu Isa xa wɔyɛnyie ma.

⁹ E to gbilen kelife gaburi yire, e naxa na fe birin masen Isa fɔxirabire fu nu kerenyie bɛ, a nun a fɔxirabire boore birin bɛ. ¹⁰ Mariyama Magidalaka, Yohanna, Yaki nga Mariyama, a nun gine gbɛtɛɛ naxee nu na e fɔxɔ ra, e tan nan na

fe birin fala Isa xa xεεrae be. ¹¹ Kɔnɔ nee mu la e ra, barima na masenyi naxa lu e be alo daxu wɔyenyi. ¹² Kɔnɔ Piyeri tan naxa keli, a a gi han gaburi yire. A naxa a felen na kui matofe ra, kɔnɔ a mu sese to fo kasange, a saxi a kui igeli. A naxa gbilen a xɔnyi, a kaabaxi na fe ma naxan bara raba.

*Isa nun a fɔxirabire firinyi ndee
(Maraki 16:12-14)*

¹³ Na lɔxɔe kerenyi, Isa fɔxirabire mixi firin ndee nu na kira ra sigafe Emayusi, taa lanma naxan makuya Darisalamu ra kilomɛtiri fu nun keren jɔndɔn. ¹⁴ E nu na wɔyɛnfe e bore be yi fe birin ma naxee nu bara raba. ¹⁵ E nu wɔyɛnfe tɛmui naxɛ, Isa naxa a maso e ra, e birin naxa siga kira keren xɔn, ¹⁶ kɔnɔ e mu a kolon a Isa nan a ra.

¹⁷ Isa naxa e maxɔrin, «Wo nu na munse falafe kira xɔn?» Na maxɔrinyi ma, e naxa ti kira ra, e sunnunxi. ¹⁸ Kelopa naxa a yaabi, «I keren nan mu a kolonxi fe naxan dangixi yi waxati Darisalamu?» ¹⁹ Isa naxa a maxɔrin, «Munse niyaxi?» E naxa dɛntɛge sa a be fe naxan Isa Nasaretika lixi. E naxa a fala a be, «Namijɔnmɛ xungbe nan nu a ra a kewali ki ma nun a xa masenyi ki ma Ala nun pama be. ²⁰ Sɛrɛxɛdubɛ kuntigie nun muxu xa mangɛe bara a sa mixie belexɛ, e xa a makiiti faxɛ kiiti ra, e a banban wuri magalanbuxi ma. ²¹ Kɔnɔ muxu tan nan nu laxi a ra, a a tan nan nu fama Isirayila xɔreyade. Sa na birin xun ma, a xa faxɛ xi saxan nde nan to, ²² kɔnɔ ginɛ ndee na muxu ya ma, e bara muxu rakaaba e xa dɛntɛge ra. E to kurun siga

ra gaburi yire, ²³ e mu a fure li naa. E naxa fa a fala muxu be, a maleke ndee nan mini e ma, e a fala e be a Isa jipe na a ra. ²⁴ Mixi gbete muxu ya ma, e fan naxa siga gaburi yire, e a birin li alo ginse a masenxi ki naxe, kono e mu a tan Isa to.»

²⁵ Na kui, Isa naxa a masen e be, «Ee, wo xaxili xoxo! Namijonme naxan birin masenxi, wo boje mu lama a ra mafuren! ²⁶ Wo mu a kolon a fo Ala xa Mixi Sugandixi xa na toore soto, a fa so a xa noje kui?» ²⁷ A naxa fa a folo Annabi Munsa ma, doko namijonme birin na, a Kitaabuie yire birin fasari e be, a tan yete xa fe masenxi dennaxe.

²⁸ E to makore na taa lanma ra e nu sigafe dennaxe, Isa naxa lu alo a nu wama dangife ne, ²⁹ kono e naxa a mayandi, e a fala a be, «Lu muxu xonyi ne. Nunmare na a ra yi ki, ke jan bara so.» Na kui, a naxa so e xonyi a xa lu naa. ³⁰ E birin to doko e degede, Isa naxa taami tongo, a tantui rasiga Ala ma, a a igira, a a itaxun e ma. ³¹ A naxa makenen e xaxili be keren na, e a kolon a Isa na a ra, kono a man naxa loe e ma yen! ³² E naxa a fala e bore be, «A to nu Kitaabui kui fasarima won be kira xon, a mu nu luxi xe alo a te nan xuruxi won boje kui?»

³³ E naxa keli keren na, e gbilen Darisalamu. E naxa sa Isa foxirabire fu nun kerenyie li, a nun naxee nu na e foxo ra, e birin malanxi yire keren. ³⁴ Nee naxa a fala e be, «Marigi bara keli faxe ma yati! A bara mini Simon ma!» ³⁵ E fan naxa dentege sa nee be fe birin ma naxee dangixi kira xon, a nun Isa makenen e be ki naxe a to taami igira.

*Isa nun a fɔxirabire fu nun kerenyi
(Matiyu 28:16-20, Maraki 16:14-18, Yaya 20:19-23, Taruxui 1:6-8)*

³⁶ E to nu wɔyɛnfe na fe birin ma, Isa yɛtɛ naxa mini e ma, a tixi e tagi. A naxa e xɛɛbu, «Ala xa wo bɔɛ sa.» ³⁷ E bɔɛ naxa mini, e gaaxu, barima e nu a maɔɔxunxi tubari nan na. ³⁸ Kɔnɔ Isa naxa a masen e bɛ, «Munfe ra wo kɔntɔfilixi, wo bɔɛ man siikɛxi? ³⁹ Wo n bɛlɛxɛe nun n sanyie mato, wo xa a kolon n tan nan yati a ra. Wo xa n masuxu, wo xa n mato, barima sube nun xɔri mu na tubari bɛ, alɔ wo naxan toma n ma yi ki.» ⁴⁰ A to na fala e bɛ, a naxa a bɛlɛxɛe nun a sanyie masen e bɛ, ⁴¹ kɔnɔ na fe sɛɛwɛ nun kaabɛ nu gbo e bɛ. E to mu nu gɛxi lade a ra, Isa naxa e maxɔrin, «Donse na wo yi ra be?» ⁴² E to yɛxɛ ganxi nde so a yi, ⁴³ a naxa a tongo, a a don e ya xɔri.

*Isa tefe koore
(Matiyu 28:16-20, Maraki 16:15-20)*

⁴⁴ Na tɛmui, a naxa a masen e bɛ, «N nu na wo tagi tɛmui naxɛ, n yi fe birin masen nɛ wo bɛ. N a masen nɛ wo bɛ, fa fala naxan birin sɛbɛxi n tan ma fe ra Annabi Munsa xa seriye kui, a nun namipɔnmɛɛ xa Kitaabuie kui, a nun Yabura Dawuda kui, fo na birin xa kamali nɛ.» ⁴⁵ Na tɛmui, a naxa e xaxili rabi alako e xa Kitaabuie fahaamu. ⁴⁶ A naxa a masen e bɛ, «A sɛbɛxi nɛ, a fo Ala xa Mixi Sugandixi xa tɔɔɔ, fo a man xa keli faxɛ ma a xi saxan nde. ⁴⁷ A tan xili ra, fo si birin xa kawandi nɛ tuubi fe nun yunubi xafarife ra, fɔlɔfe Darisalamu ma. ⁴⁸ Wo tan bara findi yi fee seedee ra. ⁴⁹ N Baba naxan laayidixi, n na

rasanbama ne wo ma. Wo tan xa lu be taa kui, han senbe xa keli koore gorofe wo ma.»

⁵⁰ Na xanbi, Isa naxa e xanin han Betani biri ra. A naxa a belexe ite, a duba e be. ⁵¹ A nu dubama e be temui naxe, a naxa keli e xun, a rate koore. ⁵² E to γε a suyidide, e naxa gbilen Darisalamu seewe xungbe kui. ⁵³ E nu na horomobanxi kui temui birin Ala tantude.

Soso Kitaabuie: Tawureta, Yabura, Inyila
The Holy Bible in the Susu language of Guinea (Soso
Kitaabuie: Tawureta, Yabura, Inyila Bible)

copyright © 2015 Mission Évangélique Réformée Néerlandaise et les
Traducteurs Pionniers de la Bible

Language: Susu

Contributor: Mission Évangélique Réformée Néerlandaise

This translation is made available to you under the terms of the Creative
Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it
in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are
licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses,
please contact the respective copyright owners.

2020-11-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

f1d08866-ea3e-5b9b-b506-e7690c5c61d2